

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTELERİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI:
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERDAR GELDİMYRADOV

BURSA- 2019

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İKTİSAT ANABİLİM DALI

İKTİSAT BİLİM DALI

**ÜNİVERSİTELERİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI:
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERDAR GELDİMYRADOV

TEZ DANIŞMANI:

DOÇ. DR. CEM OKAN TUNCEL

BURSA- 2019

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İktisat Anabilim Dalı, İktisat Bilim Dalı'nda 701511037 numaralı Serdar Geldimyradov'ın hazırladığı "Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Uludağ Üniversitesi Örneği" konulu Yüksek Lisans Çalışması ile ilgili tez savunma sınavı, 17/09/2019 günü 10:00 – 11:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin ..... başarılı ..... (başarılı / başarısız) olduğuna ..... oybirliği ..... (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Doç. Dr. Cem Okan TUNCEL

Üye

Doç. Dr. Metin ÖZDEMİR

Üye

Doç. Dr. Hilal Y. KESER

17/09/ 2019

YEMİN METİNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Uludağ Üniversitesi Örneği” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

23.08.2019

Geldimyradov

Adı Soyadı: Serdar Geldimyradov

Öğrenci No:701511037

Anabilim Dalı: İktisat

Programı: Yüksek Lisans

Statüsü: Yüksek Lisans Doktora

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 22/08/2019

Tez Başlığı / Konusu: "ÜNİVERSİTELERİN YEREL EKONOMİYE KATKILARI: ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ"

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 101 sayfalık kısmına ilişkin, 22/08/2019 tarihinde şahsım tarafından *Turnitin* adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 7 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

23.08.2019

Adı Soyadı: Serdar Geldimyradov
Öğrenci No: 701511037
Anabilim Dalı: İKTİSAT
Programı: Yüksek Lisans
Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
Doç. Dr. Cem Okan TUNCEL
22.08.2019

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı: Serdar Geldimyradov

Üniversite: Bursa Uludağ Üniversitesi

Enstitü: Sosyal Bilimler Enstitüsü

Anabilim Dalı: İktisat

Bilim Dalı: İktisat

Tezin Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Tezi Sayfa Sayısı: ix + 101

Mezuniyet Tarihi : ..... / ..... / 20.....

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Cem Okan TUNCEL

Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları:

Uludağ Üniversitesi Örneği

Üniversiteler buldukları ülkeyi ve kenti kültürel ve ekonomik açıdan olumlu etkilemektedir. Üniversiteler özellikle buldukları kentlerde öğrenci harcamaları sebebiyle ekonomik canlılık yaratmaktadır. Bu yapılan çalışma sonucunda Bursa Uludağ Üniversitesi'nin doğrudan, dolaylı ve uyarılmış katkılar sayesinde Bursa ekonomisinde 9.978,2 kişi istihdam etkisi yarattığı hesaplanmaktadır. Ayrıca Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa kent merkezinde bulunan Görükle, Ali Osman Sönmez ve Fethiye İlahiyat fakültesi Kampüslerindeki öğrencilerin harcamaları ile kent ekonomisine katkıları araştırılmaktadır. Bu kapsamda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Bursa Uludağ Üniversitesinin merkez yerleşkelerinde ön lisans ve lisans derecesinde öğrenim gören 381 öğrenciye anket çalışması uygulanmış ve veriler SPSS istatistik yazılım programının da analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlar, her bir öğrenci tarafından aylık ortalama 779,7 TL harcama yapıldığını ve Bursa ekonomisine toplam 54.592.2549 TL'lik katkı sağlandığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kent ekonomisi, Bursa ekonomisi, Üniversite

ABSTRACT

Name and Surname: Serdar Geldimyradov

University: Bursa Uludag University

Institution: Social Science Institution

Field: Economy

Branch: Economy

Degree Awarded: Master

Page Number: ix + 101

Degree Date: .... / .... / 20.....

Supervisor: Doç. Dr. Cem Okan TUNCEL

Contributions of Universities to Local Economy:

The Case Study of Uludag University

Universities have a positive influence on the country and city in terms of cultural and economic aspects. Especially, universities create economic vitality due to student expenditures in the cities where they located. In this study, it is examined that Bursa Uludağ University creates the employment effect of 9.978.2 people in Bursa's economy through direct, indirect, and stimulated contributions. In addition, it is analyzed the expenditures and contributions of students in the campuses of Görükle, Ali Osman Sönmez and Fethiye Theology Faculty campuses of Bursa Uludağ University in Bursa. Within this scope, in the 2016-2017 academic year, 381 students studying at graduate and undergraduate degrees in central campuses of Bursa Uludağ University were surveyed, and the data were analyzed via SPSS statistical software program. The obtained results indicate that each student's average monthly expenditure is 779.7 TL and total estimated contribution of students to the Bursa city's economy is 54.592.254.9 TL per year.

Keywords: Urban economy, Bursa economy, University

ÖNSÖZ

Bu çalışma Üniversitelerin kent ekonomilere katkılarını inceleyen araştırmacılara ve yerel yöneticilere yararlı olması dileğiyle, çalışmanın tüm aşamasında yorumları ve bilgileriyle bana yol gösteren danışmanım Sayın Doç. Dr. Cem Okan TUNCEL'e, Bursa Uludağ Üniversitesi verilerinden yararlanmama izin veren daire başkalarına sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca titizliği, dikkati ve gayreti sonucu, benim dikkatimden kaçan yanlışların düzeltilmesini sağlayan değerli hocam Sayın Arş. Gör. Dr. Volkan GÜRSEL'e katkılarından dolayı kendisine sonsuz teşekkürü borç bilirim.

BURSA,2019

Serdar GELDİMYRADOV

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
ÇİZEGELER LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.1 Kavramlar.....	4
1.1.1 Kent ve Kentleşme Kavramı.....	4
1.1.2. Kentsel Büyüme	4
1.2. Bölgesel ve Kentsel Kalkınmanın Temel Modelleri	5
1.2.1. Ekonomik Temel Model ve Bölgesel Çarpanlar	5
1.2.2. Yerleşme ve Yığılma Ekonomileri	7
1.2.3. Fordizm ve Post-Fordist (Esnek) Üretim Sistemi.....	8
1.2.4. Girişimcilik ve Bölgesel Kalkınma	11
1.3. Üniversite kavramı ve katkıları	13
1.3.1. Üniversite kavram.....	13
1.3.2.Üniversitenin Amaçları ve Görevleri	14
1.3.3. Üniversite'nin Katkıları	15
1.3.3.1. Bireysel Katkılar	15
1.3.3.2.Toplumsal Katkılar	15
1.3.3.3.Üniversitelerin Ülke Ekonomisine Katkıları	16
1.3.3.4. Üniversitelerin Kent ekonomisine katkıları	17
1.4. Ekonomik katkıların Sınıflandırılması	17
1.4.1.Statik Katkılar.....	18

1.4.1.1. Doğrudan Statik Katkılar	18
1.4.1.2. Dolaylı Statik Katkılar	19
1.4.2.Dinamik Katkılar	20
1.5. Literatür Araştırması	21

İKİNCİ BÖLÜM

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ'NİN KENT EKONOMİSİNE ETKİLERİ

2.1.Bursa Hakkına Genel Bilgiler	23
2.1.1.Demografik Veriler.....	23
2.1.2.Eğitim Durumu	25
2.1.3. Ekonomik Veriler	26
2.2. Bursa Uludağ Üniversitesi Hakkında Genel Bilgiler	27
2.3. Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa Ekonomisine Statik ve Dinamik Katkıları	30
2.3.1. Statik Katkılar.....	31
2.3.1.1. Doğrudan Statik Katkılar	32
2.3.1.2.Dolaylı Statik Katkılar	33
2.3.1.3.Uyarılmış Statik Katkılar	42
2.3.2.Dinamik Katkılar	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI

3.1. Saha araştırması	46
3.1.1.Çalışma alan seçimi	46
3.1.2. Çalışma Alanına İlişkin Anket Sonuçları	49
3.1.2.1. Genel karakteristikler.....	50
3.1.2.2. Harcama Eğilimleri ve Mekâna Yönelik Sorular.....	56
3.1.2.3. Mezuniyet Sonrası Eğilimler	72
3.1.2.4. Anket Çalışmasının Sonuçlarına Çapraz İlişkilendirme	74
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	77

Kaynakça.....	82
Ekler	86
EK 1: Çalışmada Kullanılan Anket Formu	86
EK 2: Çarpan Katksayısı Hesaplama	97
EK 3: Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulu İzin Belgesi.....	97

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Fordist ve Post-Fordist (Esnek) Üretim Sistemleri Arasında Karşılaştırma.....	10
Tablo 2: Kurumsal Yöneticiler ve KOBİ girişimcileri arasındaki Bazı Temel Farklılıklar....	12
Tablo 3: Bursa İli Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artışı.....	24
Tablo 4: Bursa İli Yıllara Göre Göç Tablosu.....	24
Tablo 5: Bursa İli 2017 Yılı Gelişmişlik Performansı.....	25
Tablo 6: Bursa İli Nüfus İçindeki Yüksek Öğretim Mezunlarının Payı.....	25
Tablo 7: Bursa İli 2017 Yılı Gelişmişlik Performansı (Eğitim Göstergeleri).....	26
Tablo 8: Bursa İli 2017 Yılı Genel Göstergeleri.....	26
Tablo 9: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'na (BTSO) kayıtlı üyelerin sektörel sınıflamaya göre sayıları.....	27
Tablo 10: 2016 Yılı Elektrik Kullanımına Göre Türkiye-Bursa karşılaştırılması.....	27
Tablo 11: Bursa İli 2014-2015-2016 Yılları Seçilmiş Ekonomik Göstergeler.....	27
Tablo 12: Bursa Uludağ Üniversitesine Bağlı Birimlerinin Kuruluş Tarihleri.....	28
Tablo 13: Bursa Uludağ Üniversitesi 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılındaki Öğrenci ve Akademisyen Toplam Sayısı.....	29
Tablo 14: 2016-2017 Öğretim Yılı Öğrenci Sayılarına Göre Türkiye'deki İlk 11 Üniversite.	29
Tablo 15: Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri mekâna göre dağılımları.....	31
Tablo 16: Bursa Uludağ Üniversitesi'nde Çalışan Genel Personel Sayısı (2015-2017 Öğretim Yılı).....	32
Tablo 17: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 Yılı Doğrudan Gelir Katkısı.....	32
Tablo 18: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 Yılında Personel Harcamaları Dışındaki Kalemleri.....	33
Tablo 19: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2016-2017 Öğrenim Yılı Öğrenci Sayıları.....	34
Tablo 20: Öğrencilerin Bursa'da Bulunma Süreleri.....	35
Tablo 21: Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi'nin 2014-2015-2016 Yıllarındaki Harcama Kalemleri.....	36
Tablo 22: Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vâkıfı 2017 Yılı Harcama Kalemleri.....	37
Tablo 23: Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesinin 2017 Yılı Harcamaları.....	37
Tablo 24: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 yılında Yerel Ekonomiye Sağladığı Toplam Dolaylı Gelir.....	38
Tablo 25: Cari Üretici Fiyatlarına Göre Sanayi ve Hizmet Üretim Değeri.....	39

Tablo 26: Sivil İstihdamın Sanayi ve Hizmet Sektörleri Dağılımı	40
Tablo 27: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 Yılında Kent Ekonomiye Sağladığı Dolaylı İstihdam Etkisi.....	42
Tablo 28: Uyarılmış Gelir Katkısı.....	43
Tablo 29: Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrencilerinin Bölümlere ve Kampuslara Göre Dağılımı (2016-2017 Öğrenim yılı)	47
Tablo 30: Ankete Katılan Öğrencilerin Dağılımı.....	49
Tablo 31: Katılımcıların Cinsiyet dağılımı	50
Tablo 32: Katılımcıların kardeş sayısı dağılımı	50
Tablo 33: Katılımcıların öğrenim gördükleri Fakülte/Yüksekokulu/Enstitü	51
Tablo 34: Katılımcıların Yaş Dağılımı	52
Tablo 35: Katılımcıların sınıflara göre dağılımı.....	52
Tablo 36: Aile Reisinin Meslek Dağılımı	53
Tablo 37: Üniversite başlamadan önce katılımcıların buldukları iller	53
Tablo 38: Üniversite Başlamadan Önce Öğrencilerin Buldukları İller.....	54
Tablo 39: Katılımcıların Bursa'da Buldukları Süre	54
Tablo 40: Bursa Dışından Gelen Öğrencilerin Bursa'ya Geliş Sebebi	55
Tablo 41: Bursa Uludağ Üniversitesi'ni Tercihindeki En Önemli Sebep	56
Tablo 42: Öğrencilerin Kaldıkları Yerler	56
Tablo 43: Evde Kalan Öğrencilerin Yanlarında İkamet eden Kişiler	57
Tablo 44: Öğrencilerin Yanınızda İkamet Eden Aile Bireyi/Akraba Sayısı	57
Tablo 45: Öğrencilerin Kredi/Burs Alma/Almama Oranları	58
Tablo 46: Burs Alınan Kuruluş	59
Tablo 47: Alınan Burs Miktarı	59
Tablo 48: Bir İş Yerinde Ücretli Olarak Çalışanlar	60
Tablo 49: Çalışan Öğrencilerin İşyerlerinin Bulunduğu Semt.....	61
Tablo 50: Öğrencilerin Çalıştıkları Sektörler	61
Tablo 51: Öğrencilerin aylık ortalama harcaması	62
Tablo 52: Öğrenci Harcama Sektörel Dağılımı.....	62
Tablo 53: Gıda Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer.....	63
Tablo 54: Giyim Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer	64
Tablo 55: Eğitim Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer.....	65
Tablo 56: Eğlence Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer.....	66
Tablo 57: Kişisel Bakım Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer.....	67

Tablo 58: Beslenme İhtiyacının Karşılandığı Yer.....	67
Tablo 59: Okula Gitmek İçin Kullanılan Ulaşım Aracı	68
Tablo 60: Okul Dışı aktivitelerde Kullanılan Ulaşım Aracı.....	68
Tablo 61: Banka/Finans Kurumu Kullanım Oranı	69
Tablo 62: Eğlence İçin Tercih Edilen Yerler	69
Tablo 63: Öğrencilerin Bursa’da geçirdikleri süre.....	70
Tablo 64: Öğrencilerin Kursa Gitme Oranı.....	70
Tablo 65: Yaz Döneminde Öğrencilerin Stajları Olup Olmadığı.....	71
Tablo 66: Yaz döneminde Öğrencilerin Stajcılarının Bursa’da Yapma Oranı	71
Tablo 67: Yaz Dönemi Stajı Boyunca Kalınacak Yer	72
Tablo 68: Mezuniyet Sonrası Hangi Şehirde Çalışmak İstiyorsunuz?.....	72
Tablo 69: Mezuniyet Sonrası Bursa’da Kalmak İsteyenler.....	73
Tablo 70: Mezuniyet Sonrası Bursa’da Kalma Nedeni.....	73
Tablo 71: Mezuniyet Sonrası Bursa’da Kalmayı İstememe Nedeni	74
Tablo 72: Öğrencilerin Memleketi ile Mezuniyet Sonrası Bursa’da Kalmak İsteyip İstemedikleri Arasında İlişki	74
Tablo 73: Öğrencilerin Memleketi ile Çalışıp Çalışmadıkları Arasındaki İlişki	75
Tablo 74: Öğrencilerin Memleketi ile Nerde kaldıkları arasındaki ilişki	75
Tablo 75: Öğrencilerin Memleketi ile Kira Harcamaları Arasındaki İlişki	75
Tablo 76: Öğrencilerin Memleketi ile Burs ve/veya Kredi Alıp Almadıkları Arasındaki ilişki	76
Tablo 77: Öğrencilerin Memleketi ile Çalışmak İstedikleri yer arasındaki ilişki	76
Tablo 78: Anket Çalışmasına Katılan Öğrencilerin Geldikleri İllere Göre Bursa’da Yılda Ortalama Kalma Süreleri Arasındaki İlişki.....	76
Tablo 79: Bursa Uludağ Üniversitesi’nin 2017 Yılı Dolaylı Gelir ve İstihdam Rakamları.....	78
Tablo 80: Bursa Uludağ Üniversitesi’nin 2017 yılı Bursa ekonomisine Sağladığı Katkılar ...	78
Tablo 81	98
Tablo 82	99
Tablo 83	99
Tablo 84	100

GİRİŞ

Bilginin ticarileştiği ve ülkeler arası rekabetin bilgiye dayalı olduğu bu yüzyılda üniversitelerin önemi daha da artmaktadır. Üniversiteler, toplumun her kademesine doğrudan veya dolaylı olarak etki etmektedir. Üniversiteler bireysel faydaların yanı sıra sosyal ve ekonomik faydalar da sağlamaktadır. Bireysel faydaların sosyal ve ekonomik katkılara dönüşmesi, bölge ve ülke ekonomisinin gelişimini teşvik eden önemli bir etkidir.

Her geçen yıl dünyada ve Türkiye’de sayıları günden güne artmakta olan üniversitelerin ülke ve kent bazında gelişime ve kalkınmaya katkı sunduğuna şahitlik edilmektedir. Bu nedenle gerek ülke açısından gerek kent açısından üniversitelerin katkıları akademik çevrelerde daha sık tartışma konusu olmuş ve olmaya devam etmektedir. Üniversiteler, ülkeler ve kent ekonomileri için gelişimin ve değişimin itici gücü olarak kabul edilmektedir. Özellikle yükseköğretim kurumları İkinci Dünya Savaşı sonrası ihtiyaç duyulan iktisadi, teknolojik, sıhhi ve sosyal gelişimde öncül rol oynamıştır.

Az gelişmiş ve/veya gelişmekte olan ülkelerin en önemli sorunu iktisadi ve kurumsal anlamda nasıl gelişme sağlanacağıdır. İktisadi ve kurumsal kalkınmanın en önemli faktörü beşeri sermayedir. Beşeri sermaye kısaca uzun dönemde ekonomik kalkınmayı getirecek olan kişilerin bilgi ve becerileri olarak tanımlanabilir. Beşeri sermayenin önemine vurgu yapan ilk iktisatçı Adam Smith’dir. Smith 1776 yılında yayınlanan “Ulusların Zenginliği” isimli eserinde beşeri sermayenin üretim artışına yol açacağını vurgulamaktadır.

Yerel ekonomilerin kalkınmasını etkileyen birçok faktör ve işkolları vardır. Bu faktörler ve işkolları buldukları bölge ve/veya kent ekonomisinin gelişmesine yardım etmektedir. Kamu ve özel eğitim kurumları, ticari faaliyetlerde bulunmamalarına rağmen yerel ekonomilerin kalkınmasına etki etmektedir. Bu etkinin farkında olan Avrupa ülkeleri, özellikle 1960 sonrası gelişmemiş veya gelişmekte olan bölgelere üniversiteler kurmuşlardır.

Yakın zamanlarda Türkiye’de de başlayan “her ile bir üniversite” anlayışı sonucunda Türkiye’nin özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan bölgelerine üniversiteler kurulmuştur. Kurulan bu üniversitelerin buldukları kente katkı sağlayıp sağlamadığı veya sağladığı katkıların ölçüsünü niceliksel olarak ortaya koyabilmek amacı son zamanlarda önemli bir araştırma alanı olmuş ve olmaya da devam etmektedir.

Daha mikro açıdan bakıldığında üniversiteler, buldukları kentlerde gerçekleştirdikleri tüketimle beraber istihdamın artması ve yerel ekonominin canlanması bakımından önemli etki yaratmaktadır. Üniversiteler kurulduğu bölgelere nüfus artışı, alt yapı yatırımları, sağlık ve ulaşım hizmetlerinde iyileşme ve işsizliğin azalması gibi katkılar sunmaktadır.

Uluslararası literatüre bakıldığında üniversitelerin yerel ekonominin kalkınmasında oynadığı rolün ve katkılarının önemini belirlemek amacıyla 1960'lı yıllardan beri çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Türkiye'de yapılan çalışmalar ise daha yakın tarihlidir. Çalışmanın yapıldığı yıl itibari ile Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa kent merkezinde Görükle yerleşkesi, Fethiye yerleşkesi ve Ali Osman Sönmez yerleşkesi olmak üzere üç ayrı yerleşkede hizmet vermektedir. Bursa Uludağ Üniversitesi 2016-2017 yılında ilçe okulları dâhil toplam 70.208 öğrenciye eğitim imkânı sunmaktadır. Öğrenci sayısına göre Bursa Uludağ Üniversitesi Türkiye de on birinci sırada yer almakta ve Bursa ilinin en büyük üniversitedir. Çalışmada Bursa kent merkezi okullarında toplam 49.557 öğrenci barındıran Bursa Uludağ Üniversitesinin yerel ekonomiye katkıları genel olarak değerlendirildikten sonra 381 öğrenciye yapılan anket çalışması sonucu öğrencilerin harcama mekânsal dağılımı ve temel ihtiyaçlarının harcama kalemleri üzerindeki yüzdesel etkileri incelenmektedir.

I. Çalışmanın Amacı

Türkiye'nin sanayisi lokomotif olan Bursa ilinde, 1975'te faaliyete başlayan, 2016 yılına gelindiğinde 70.208 öğrenciyi ve 2.369 akademisyeni kendi bünyesinde barındıran Bursa Uludağ Üniversitesi kurulduktan sonra yerel ekonomide ve aynı zamanda sosyal anlamda önemli sayılabilecek değişimlere yol açmıştır. Çalışma yılı itibariyle Bursa ilinin en büyük üniversitesi olan Bursa Uludağ Üniversitesi'nin yerel ekonomiye tüketim açısından katkılarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

II. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kentsel ve bölgesel büyüme kavramları ve teorileri incelenirken üniversitelerin bireysel, toplumsal ve ekonomik katkıları ele alınmaktadır. Yine bu bölümün son kısmında Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde ve farklı Üniversitelerde yapılan araştırmaların bulgularına yer verilmiştir.

İkinci bölümde, Bursa ve Bursa Uludağ Üniversitesi hakkında kısaca bahsedildikten sonra Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine etkileri incelenmektedir. Bursa

Uludağ Üniversitesi'nin bütçe ve harcama rakamları inceledikten sonra üniversitesinin doğrudan, dolaylı ve uyarılmış ekonomik etkileri hesaplanmaktadır. Dinamik katkılar başlığı altında ise Üniversitelerin teknoparklar ile birlikte gelecek beklentileri değerlendirilmektedir. Saha araştırma bölümünde ise öğrencilere yapılan anket çalışmasının sonucu ortaya koyulmakta ve çıkan sonuçlar değerlendirilmektedir. Sonuçlar değerlendirilirken öğrencilerin harcama kalemleri arasında (barınma, beslenme, giyim, kişisel harcamalar) yüzdesel olarak hangi kalemlerde daha çok hareketlilik olduğu saptanmaktadır. Ayrıca yapılan saha araştırma sonucu yerel ekonomide yapılan öğrenci harcamalarının hangi fiziki mekânlarda yoğunlaştığı incelenmektedir.

Araştırmanın son bölümünde, Bursa Uludağ Üniversitesi'nde yapılan saha araştırma sonucunu, mekânsal yoğunluk ve mahalle kullanımına etkileri genel olarak değerlendirilmektedir.

III. Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışmasının ilk bölümünde, literatür taraması yapılmış ve kitap, tez, makale ve internet taraması sonucu elde edilen materyaller kullanılmıştır. Literatür taramasında Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphanesi ve veri tabanına kayıtlı olan çevrimiçi kütüphaneleri, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası ve konuyla ilgili internet ortamında çeşitli sitelerden faydalanılmıştır. Bu bölümün devamında yukarıda belirtilen kaynaklar ışığında Üniversitelerin yerel ekonomilere bireysel, toplumsal ve ekonomik katkıları incelenmektedir. Son olarak konuyla ilgili Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve farklı Üniversitelerin de yapılan araştırmalardan söz edilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, H.Nur Görkemli'nin (2011) Selçuk Üniversitesi için yaptığı araştırma yöntemi Bursa Uludağ Üniversitesine uyarlanmıştır. Bu bölümde Bursa Uludağ Üniversitesi Bütçe Dairesi, Sağlık Kültür ve Spor Dairesi, Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Döner Sermaye Başkanlığı ve Personel Dairesi başkanlığından derlenen bilgilerden faydalanılarak Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine dolaylı, doğrudan ve uyarılmış gelir ve istihdam katkıları ortaya konulmuştur. Son olarak Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencilerine yapılan anket çalışması sonucu katılımcıların hangi mekânlarda harcama yaptıkları ve temel ihtiyaçlarının yüzdesel dağılımları ortaya konulmuş ve Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine harcamalar yoluyla katkıları incelenmiştir. Araştırmada analizi için SPSS ve E-views veri analizi paket programları kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

1.1 Kavramlar

1.1.1 Kent ve Kentleşme Kavramı

Kent, nüfusun büyük çoğunluğu ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetle ilgili işlerde çalıştığı, toplumsal örgütlenmenin olduğu yerleşim alanıdır (Yahyağil, 1998: 105). Kentler yüksek nüfusun yaşadığı, özellikle tarım dışı faaliyetlerin ağırlık kazandığı, sürekli gelişim halinde olan ve insanların barınmadan eğlenceye tüm ihtiyaçları karşıladığı yerleşim biçimi olarak tanımlanabilir.

Kentleşme, bir toplumsal süreç olarak kent kavramına bağlı olarak dar bir alanda yerleşen büyük bir nüfus birikimini, yeni bir fiziksel yapılaşmayı, iş dallarının farklılaşmasını ve birlikten bireyselliğe geçilen, özel bir kültürel sistemin meydana gelmesidir (Yahyağil, 1998: 108). Kentleşme birtakım ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik değişimler nedeniyle türemiş olan, toplumun ekonomik, sosyal ve siyasal yapısında ve insanların tutum ve davranışlarında değişimlere yol açmaktadır. Altuğ(1989) kentleşmenin faydalarını şöyle özetlemektedir: Köy- kent gelir farklılığının oluşması, gelir seviyesindeki artış, daha ileri eğitim olanaklarının oluşması, iş olanaklarının çeşitlenmesi ve istihdam oranının artması, daha yüksek hayat standartlarına geçiş, sağlık hizmetlerindeki gelişim, ulaşım olanaklarının kolaylaşmasıdır (Görkemli, 2011: 17).

1.1.2. Kentsel Büyüme

Şu anda gelişmiş olan ülkeler kendi tarihlerinde hızla kentleşmeyi başarmış ve bunun sonucu olarak kentsel büyüme meydana gelmiştir. Sanayi devrinde toplumsal değişiklikleri ekonomik büyümeye taşımışlardır (Görkemli, 2011:18).

Kentsel büyüme; fiziksel, çevresel ve sosyo-ekonomik sebeplere bağlı olarak dinamik, doğrusal olmayan ve karmaşık, ölçülmesi zor bir kavramdır (Aydın, 2015: 52). Kentsel büyüme, ekonomik dinamikler çerçevesinde durdurulması veya sınırlandırılması zor olan bir olgudur (Seydanlıoğlu & Turgut, 2017: 430).

Aydın(2015: 54) kentsel büyüme dinamiklerini şöyle derlemiştir: Çevresel dinamikleri, yerel-ölçek komşu dinamikleri, kentlerin mekânsal dinamikleri, kent ve bölgesel planlama

politikalar ve bireysel tercihler ile ilgili etkenler, ekonomik gelişmişlik düzeyi, sosyo-ekonomik ve politik sistemleridir. Çevresel dinamikler gelişimi tehdit eden unsurları içermektedir (doğal afetler vb.). Yerel-ölçek komşu dinamikleri kentsel büyümede önemli rol oynamaktadır. Ayrıca kent arazi kullanımının mevcut hali, komşu bölgelerin gelişmişlik düzeyi gibi birçok etken yerel-ölçek komşu dinamikleri içerisinde yer almaktadır. Kentin mekânsal dinamiği kentin mekânsal özelliklerini kapsamaktadır (kent merkezinden uzaklık, ulaşılabilirlik, ulaşım ağı). Kentsel büyüme politikalar ile gerçekleşmektedir. Doğru kentsel büyüme politikası ve yönetimi kentsel büyüme açısından önemli bir etkidir. Son dinamik ise bireysel tercihler, ekonomik gelişmişlik seviyesi, sosyo-ekonomik ve politik sistemleri kapsamaktadır. Bu grupta yer alan dinamikler karar verme ve politika yürütme sürecinde önemli bir faktördür.

Altuğ (1989) kentsel büyümeye yol açan faktörleri tarımsal üretkenliğin olması, yenilik çalışmaları, ulaşımdaki gelişim, demografik ve sosyal etkenler olarak özetlemektedir. Tarımsal üretkenliğin olması, kent nüfusunu beslenmesine yetecek kadar olması ve kentin nüfusunun büyük bölümünün tarım dışı işlerde çalışması kentsel büyümede önemli bir faktördür. Yenilik çalışmaları, Ar-Ge çalışmalarının yapılması kent içinde üretilen ve üretimde kullanılan makine ve mekanik icatların yapılması ve inovasyon çalışmalarının devam etmesi kentsel büyümeyi sağlamaktadır. Ulaşımdaki gelişim, ulaşım sistemindeki gelişme kente üretilen malların hammaddesinin ve nihai malın pazarlamasındaki sevkiyatını kolaylaştırması kentsel büyümede önemli rol oynamaktadır. Demografik ve sosyal etkenler, son asırda tıp alanındaki gelişmeler nüfus doğal artış hızının artmasına, insanların sağlıklı yaşamasına ve bunun sonucu üretime ve gelişime yansımaktadır. Sosyal etkenler ise o bölgeyi çekici kılan bir diğer büyüme unsurudur (Görkemli, 2011: 19).

1.2. Bölgesel ve Kentsel Kalkınmanın Temel Modelleri

1.2.1. Ekonomik Temel Model ve Bölgesel Çarpanlar

Ekonomik temel model, Keynesyen ulusal ekonomi modelini bölgesel düzeye aktaran, gelir kaynaklarına dayalı talep temelli bir modeldir. Model, bölgesel bir ekonominin, içinde üretilen mal ve hizmetlere olan talep bağımlılığını vurgulamaktadır. Bir bölgenin mal ve hizmetlerine talep artarsa, üretim ve istihdam dolaylı olarak artacaktır. Bu istihdam, o bölgede gelir artışına, bu da çarpan etkisi ile diğer mal ve hizmetlere olan talebin artmasına neden olmaktadır. Ekonomik temel analiz tüm ekonomik aktiviteyi iki sektörde sınıflandırır;

temel veya ihracat faaliyeti (B) ve temel olmayan veya hizmet faaliyeti (S). İhracat sektörü dış talep sonucu üretilmektedir. İhracat faaliyeti bölge dışına satılan mal ve hizmetler, bölgeye seyahat eden kişilere yerel olarak sağlanan mal ve hizmetler ve bölgeye gelir getiren sermaye akımlarıdır. Dolayısıyla, büyük bölgesel alışveriş merkezleri, üniversiteler, hastaneler, havaalanları, bankalar, oteller, sigorta, diğer finans firmaları ve üretim tesisleri dahil çok çeşitli ekonomik faaliyetler temel olarak nitelendirilebilir (Sen, 2003: 15).

Temel faaliyetler, yerel halkın ihtiyaçlarını karşılayabilmek ve yaşamını sürdürüebilmek için üretilen ve aynı zamanda kent dışına ihraç etmek amacı ile kent içinde üretilen mal ve hizmetlerdir. Temel olmayan faaliyetler, kent içinde üretilen ve yerel halk tarafından tüketilen mal ve hizmetlerdir (Görkemli, 2011: 22-23).

Hizmet sektörü tamamen temel sektörün büyüklüğüne ve performansına bağlıdır. Temel olmayan faaliyetler, bölgede tüketilen mal ve hizmetleri üreten yerel sanayilerden oluşmaktadır. İki sektör birlikte ekonomik aktiviteyi oluşturur. Temel teori unsurları basit bir model yardımıyla gösterilebilir. Bölgedeki toplam istihdam veya gelir düzeyi T olsun, B, temel sektördeki istihdam veya gelir ve S, ise temel olmayan veya yerel sektördeki istihdam veya gelir olsun. Yerel sakinler gelirlerinin bir bölümünü bölge içinde harcadıkları için yerel pazardaki işleri destekleyen uyarılmış etki söz konusudur. Bu yerel aktivite temel istihdamın bir oranıdır.

Temel sektörde bölge dışındaki talepteki artışın, tasarrufta olduğu kadar gelirden de artışa neden olmaktadır. Gelirdeki artış, yerel sektör tarafından üretilen mal ve hizmetlere olan talebin artmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda, bölgede tasarruf düzeyi artmakta ve yeni yatırımlar teşvik edilmektedir. Bu, bölgesel geliri daha da arttırır. Kısaca, teori, bir bölgenin büyümesinin, ihracat sektörünün büyümesine bağlı olduğunu belirtmektedir. Talep, bölgedeki büyümenin en önemli belirleyicisidir (Sen, 2003: 16).

$$T = B + S \quad (1,1)$$

a, hizmet istihdamının temel istihdama oranıdır. Denklem 2'nin denklem 1'e ikame edilmesi denklem 3'ü verir:

$$S = aB \quad (1,2)$$

$$T = B + aB$$

$$T = B(1 + a) \quad (1,3)$$

Denklemden (1,3), bölgesel çarpan hesaplanabilir. Hizmetin temel istihdama oranı, a, herhangi bir zamanda kolayca tahmin edilebilir, temel sektördeki ilk etkisi ve bölgesel çarpanın değeridir.

Genel olarak, çarpanlar, yeni ekonomik faaliyetlerden kaynaklanan etkileri tahmin etmek için kullanılır. Dolayısıyla, “etki analizi”, daha karmaşık bir Keynesyen çarpanın ekonomik temel çarpanının basit versiyonudur. Tahmin çarpan etkisi ile oluşacak konut, okul ve şehir hizmetleri gibi ihtiyaçları hesaplamak için kullanılır. Bununla birlikte, çarpanların hesaplanmasında kullanılan ölçümler ve teknikler farklı sonuçlara yol açabilir. Hem temel sektöre hem de bölgeye bağlı olarak, çarpan değerleri değişebilir. Ayrıca, çarpan etkilerinin aynı anda gerçekleşmediğine dikkat etmek önemlidir. Genellikle tam çarpan etkisinin gerçekleşmesi birkaç yıl alır (Sen, 2003: 17).

1.2.2. Yerleşme ve Yığılma Ekonomileri

Dışarıdan gelen ekonomiler, ilgili faaliyetlerin mekânsal yakınlığının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ekonomik faaliyetlerin coğrafi kümelenmesi iki dış ölçek ekonomisinin kaynağıdır. Yerleşme ekonomileri, aynı sektörde birbirleriyle girdi-çıkıtı bağları olan tesislerin coğrafi yoğunlaşmasından kaynaklanmaktadır. Marshall 1890’da, yerleşme ekonomilerinin bir takım nedenlerle aynı bölgedeki kümelenmeleri avantajlı hale getirdiği için bölge ekonomisi ortaya çıktığını belirtmiştir. Örneğin kümelenme, uzmanlaşmış girdi ve hizmetlerin gelişimini kolaylaştırır, uzman becerilere sahip işçi piyasasını ve firmaların kendi içerisindeki bilgi birikiminden yararlanmalarını sağlar (Sen, 2003: 18).

Yığılma ekonomileri, maliyet azaltama amacı ile belirli bir kent içinde ortaya çıkan ekonomik etkinliklerdir. (Kıymalıoğlu & Ayoğlu, 2006: 199). Aynı sektörde olmayan çok sayıda ekonomik faaliyetlerin coğrafi birlikteliğinden ve farklı endüstrilere beraber hizmet veren birçok tesisin yoğunlaşmasının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadırlar. Bu yoğunlaşmış tesisler arasında kentsel ulaşım olanakları, iyi organize edilmiş işgücü piyasaları ve farklı çeşitlerde büyük işçi havuzları bulunmaktadır. Ayrıca devlet hizmetlerinin sağlayan, yasal, ticari ve finansal hizmetler, hizmet ticareti gibi piyasaya yönelik faaliyetlerin, yüksek vasıflı çalışanlarını çeken ortak kültürel ve sosyal faaliyetler ve yeni ürün arayışına yoğun yatırım yapan kuruluşların toplanmasıdır (Sen,2003: 18). Bu tür bir uzamsal toplanmalar genellikle kentsel bölgelerde görülür.

Coğrafi bir ortamda ekonomik faaliyetlerin toplanması, aynı bölgedeki firmalar, müşteriler, tedarikçiler, taşeronlar, kurumlar ve altyapı arasındaki yerel bağlarla teşvik edilmektedir. Ekonomik ajanlar çeşitli nedenlerden dolayı coğrafi yakınlığı tercih eder.

Coğrafi yakınlık, şirketlerin özel emek havuzlarına ulaşmalarını, üretim süreçlerinde uzmanlaşmalarını, kamu mal ve hizmetlerini ve ortak altyapıyı kullanarak ölçek ekonomilerinden ve yerel dışsallıklardan faydalanmalarını, yerel tedarikçiler ile müşteriler arasındaki etkileşimi artırmalarını, bilgileri paylaşma ve üretilen mal ve hizmetler için yeni pazarlar bulmalarını sağlar. Coğrafi yakınlık, bireylerin iş aramada daha az zaman ve emek harcamasını, daha fazla ürün çeşitlendirmesini, ürün çeşitliliğinin artmasını ve kültürel ve sosyal etkinlik beklentilerinin karşılanmasını temin eder (Kıymalıoğlu, 2004: 365).

Yığılmalar, mekânsal değişimin ve birikmiş mekânsal düzenlerin özelliklerini yakalayan güçlü bir kavramdır. Kentsel toplanmalarda yüksek verimlilik, kar avantajları, bölgelere yeni teknolojiler ve nitelikli iş gücü kazandırmaktadır. Ayrıca bölgelerde hem daha yüksek üretim, hem Ar-Ge'ye daha fazla yatırım yapılmasına ve teknik ilerlemenin, sermayenin ve emeğin birikmesine yol açar. Bu anlamda, ekonomik faaliyetlerin toplanması bir kümülatif nedensellik süreci eğilimindedir (Sen, 2003: 19).

1.2.3. Fordizm ve Post-Fordist (Esnek) Üretim Sistemi

Henry Ford 1914 yılında seri üretimde işçiler günlük sekiz saat çalıştırmış ve karşılığında beş dolar vermiştir. Bu nedenle bu tarih Fordizm başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Fordizm, üretimin standartlaştırıldığı, iş bölümünün katı bir şekilde tanımlandığı ve bu üretim yönteminin de emek verimliliğine yol açtığı üretim biçimidir (Saklı, 2013: 110). Ford sadece yüksek ücretin tek başına verimliliği arttırmak için yeterli olmadığını aynı zamanda çalışanların kazandıkları paraları nereye ve nasıl harcadıklarının da önemli olduğunu vurgulamıştır. Düzenli aile hayatlarının, ahlaki değerlere sahip ve bilinçli tüketim (alkolsüz) kapasitesinin olması gerektiğini belirtmiştir. 1960'lı yılların sonu itibariye ortaya çıkan sorunlar Fordim'e gücünü kaybettirmiş ve 1970'li yıllardan itibaren ortaya çıkmaya başlayan güçlü rekabet ve değişen tüketim tercihleri Fordim'in çökmesini hızlandırmıştır. Çöküşün en büyük etkeni sistemin esnek olamamasıdır (Çöpoğlu & Ateş, 2015: 99).

Post-Fordist (Esnek) üretimin, ilk olarak 1960'lı yıllarda İngiltere de Ar-Ge çalışanı mühendis David Willinson tarafından başlatıldığı belirtilmektedir. 1970 ve 1980'li yıllarda "Üçüncü İtalya" olarak adlandırılan bölge gelişimiyle dikkat çekmiştir. Üçüncü İtalya, İtalya'nın kuzeydoğu ve kuzey-orta bölgelerini, özellikle Emilia-Romagna, Veneto, Trentino ve Toscana'yı ifade etmektedir. Üçüncü İtalya'nın yeni sanayi bölgeleri, lüks giyim, mobilya, makine aletleri ve seramikte dünya lideri olduğu kanıtlanan küçük zanaatkâr ve zanaatkâr firmaların egemenliğindedir. Üçüncü İtalya'da üretim yapan fabrika ve atölyelerin birbirinden

bağımsız bölgelerde birleşerek üretim dizisinde uzmanlaşma ile zenginleştiği göze çarpmıştır (Çöpoğlu & Ateş, 2015: 100). Post-Fordist üretim sisteminin hala gelişmeye devam etmesi nedeniyle genellikle tam tanımına rastlanmamaktadır. Aşağıdaki tanım mevcut literatürden yola çıkılarak yapılmaya çalışılmıştır. Post-Fordist (Esnek) Üretim, tüketim taleplerini karşılayabilmek amacıyla üretimin esnek biçimde yerine getirildiği, işgücünde uzmanlaşmanın sağlandığı, iletişim teknolojilerinin ve bilimin üretimde yaygın kullanıldığı üretim sistemidir. Post-Fordist üretim sistemi günümüzde git gide yaygınlaşmakta ve geleceğin üretim sistemi olacağı iddia edilmektedir (Saklı, 2013: 114). Post-Fordist üretim sistemi sanayi bölgeleri kavramının doğmasına neden olmuştur. Piore ve Sabel (1984) otomasyon ve robot teknolojilerinin üretim süreçlerinde kullanılmasının, üretim yapısını “Fordist veya kitle” üretim türünden “Post-Fordist (Esnek) Üretim” sistemine dönüştürdüğünü analiz etmiştir (Sen, 2003: 20).

Tablo 1: Fordist ve Post-Fordist (Esnek) Üretim Sistemleri Arasında Karşılaştırma

	Fordist üretimi	Esnek üretimi
Üretim Süreci	Ölçek ekonomisine dayanır	Kapsam ekonomilerine dayanır
	Homojen ürünlerin seri üretimi	Küçük seri üretim
	Standardizasyon	Esnek otomasyon
	Büyük tampon stokları - envanter yönetimi	Arızalı parçaların derhal tespiti - stok yok
	Stokların Tutma Maliyetleri	Arızalı parçaların derhal düzeltilmesi
	Dikey entegrasyon	Yarı-dikey entegrasyon
	Kaynak odaklı	Talep odaklı
Emek	İşçi tarafından gerçekleştirilen tek görev	Çoklu görevler
	Yüksek dereceli iş uzmanlığı	İş sınırlarının kaldırılması
	İş başında eğitim yok ya da az	Uzun iş başında eğitim
	Öğrenme deneyimi yok	Pratikte öğrenme
	Çalışanların görevlerinin azaltılmasına vurgu	İşçilerin sorumluluğu üzerine vurgu
Mekân	Görevlere yönelik hiyerarşi	Mekânsal kümeleme ve toplanma
	Katı iş bölümü	Mekânsal entegrasyon veya iş bölümü
	Bölgesel işgücü piyasalarının homojenleşmesi	Emek piyasası çeşitliliği
	Bileşenlerin ve taşeronların dünya çapında tedarik edilmesi	Dikey olarak bütünleşmiş firmaların mekânsal yakınlığı
Devlet	Toplu pazarlık	Yerel veya firma bazlı müzakereler
	Refahın sosyalleşmesi	Toplu ihtiyaçların özelleştirilmesi
	“Sübvansiyon” eyaleti veya şehri	“Girişimci” şehir devleti
	Gelir ve fiyat politikaları yoluyla pazarlara dolaylı müdahaleler	Satın alma yoluyla piyasalara kapsamlı doğrudan satranç müdahalesi
	Ulusal bölgesel politikalar	Bölgesel bölgesel politikalar
	Firmaların finanse ettiği Ar-Ge	Devletin finanse ettiği Ar-Ge
	Endüstri öncülüğünde yenilik	Devlet önderliğinde yenilik

Kaynak: Sen, 2003; 21

Tablo 1’de, Fordist üretim tipi ile Post-Fordist (Esnek) Üretim arasındaki temel farklılıklar özetlenmiştir. Homojen, standartlaştırılmış ürünlerin seri üretimi, Fordist üretim sistemlerinin temelini oluşturmaktadır. Fordist üretim sistemlerinde, hatalı veya arızalı ürünler hemen sistemden çıkarılamamaktadır. Bu da, üretim zamanının azalmasına ve koruma stoklarının tutulmasına yol açar. Öte yandan, Post-Fordist (Esnek) Üretim sistemi otomasyon teknolojilerinde çeşitli ürün türlerinde esnek ve küçük parça üretimini mümkün kılmaktadır. Böylece Post-Fordist (Esnek) Üretim, büyük stok tutma ihtiyacını ve stok tıkanıklığı nedeniyle oluşan zaman kaybını azaltmaktadır.

Fordist üretim sistemleri, hiyerarşi yapısıyla organizasyoneldir. İşçiler tek görevi yerine getirmekte ve sorumlulukları katı kurallarla belirlenmektedir. Sonuç olarak, iş başında eğitim ve öğrenim yok ya da çok azdır. Öte yandan, Post-Fordist (Esnek) Üretim işçinin birçok görevi yerine getirebileceği bir sistemdir. Fordist üretim sistemine kıyasla, çalışanlar iş başında eğitim almak için daha uzun zaman harcamakta ve ortak sorumluluk almaları için teşvik edilmektedir. Böylece tüm bu faktörler emeğin esnek üretimdeki verimliliğini arttırmaktadır. Dünyadaki bir değişimin üretim sistemine yansması olan Post-Fordist (Esnek) Üretim, hükümetin yeni rollere sahip olmasını gerektirmektedir. Fordist üretim sisteminde, hükümet çeşitli politikalar uygulayarak piyasalara müdahale eder. Bununla birlikte, hükümet, inovasyonu teşvik etmek için özel politikalar uygulamamaktadır. Çağdaş yönetim araçları, politikaların her bölgenin ihtiyaçlarına göre üretilmesini ve uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Hükümet, şehirlerde, Teknoparklarda inovasyon ve Ar-Ge faaliyetlerini destekleyen politikaları uygulamalıdır. Yukarıda açıklanan kavramlar, çağdaş ekonomik, sosyal ve politik yaşamı şekillendiren bütünsel bir değişimin yansmasıdır. Teknolojik gelişmelere hız veren değişim süreci, önce ekonomik sistemi, daha sonra da sosyal, politik ve kültürel sistemi şekillendirmiştir.

1.2.4. Girişimcilik ve Bölgesel Kalkınma

İnovasyonculuk ve girişimcilik birbiriyle yakından ilişkili kavramlardır. Schumpeter (1942) girişimciliği “inovasyonun ana temsilcisi” olarak tanımlamaktadır. Schumpeter için inovasyon girişimcisi, üretilen mal veya hizmetin tanıtımını, yeni üretim yönteminin tanıtımını, yeni pazarların açılmasını veya yeni bir endüstriyel organizasyonun gelişmesini içermektedir. Girişimcilik, büyüme etkisi yaratan yenilikçilik, istihdam yaratma ve ekonomik gelişimi getirir. Ayrıca, girişimci kavramı; risk alma, belirsizlik, başarısızlığı kabul etmeme istekliliği, aile geçmişi, motivasyonlar, hedef yönelimi, eğitim geçmişi, finansal sermayeye erişim ve diğer deneyimler gibi kişisel ve çevresel faktörlerle ilişkilendirilebilir. Nitekim girişimciğin yerel bir gelenek olabilmesi için birçok bölgesel koşul, risk sermayesinin mevcudiyeti ve teknik olarak vasıflı işgücünün varlığı, deneyimli girişimcilerin varlığı, üniversitelere ve diğer AR-GE merkezlerine yakınlık, müşterilerin erişilebilirliği, tedarikçiler, destek hizmetleri, ulaşım altyapısı gibi ortamların bulunması gerekmektedir. Genellikle büyük kentsel toplanmalarla ilişkilendirilir. Bu nedenle, yerel bilgi kanallarından faydalanabilen ve bölgesel potansiyel bilgilerine sahip, çeşitlilik ve yaratıcılık gibi sosyal değerleri kullanabilen girişimciler yenilik yapabilir (Sen, 2003: 31). Bölgesel kalkınma, bir ülkenin ekonomik gelişime süreci ile yakından ilişkilidir. Ekonomik gelişim aynı zamanda bölgesel kalkınmayı

da getirmektedir. Yaşam standartlarının artması, refah seviyesinin yükselmesi, bölgede iş olanaklarının adil olması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi bölgesel kalkınmaya örnek olarak verilebilir. Bölgesel kalkınma eğitim, kültür, sağlık ve ekonomik gibi farklı alanların bir birine yakın düzeyde gelişimini sağlamaktır. Bu gelişimleri sağlanmasında bölgede bulunan girişimcilerin rolü yüksektir (Gültekin & Sönmez, 2017: 88). Bölgesel kalkınma, ülke ekonomisinin gelişim sürecinin dinamik ürünüdür. Ekonomik kalkınma bölgesel gelişimin bir sonucudur. Ekonomik kalkınma, refah seviyesinin artması, yaşam standartlarının yükselmesi, iş olanaklarının oluşması ve çalışanların adil yönetilmesini ifade eder. Bölgesel kalkınma sadece ekonomik kalkınma ile ifade edilemez aynı zamanda kültürel, sağlık, eğitim gibi alanlarda da gelişimi ifade etmektedir. Bölgesel kalkınmada en büyük rolü girişimciler oynamaktadır. Girişimciler bulunduğu bölgelerde işsizliği azaltma, teknolojik gelişimi sağlama, rekabet gücünü arttırma, yenilikçi fikirlere öncüllük etme ve özet olarak bölgelere istihdam yaratma ve istikrarlı büyümeye büyük katkılar sunmaktadırlar. Bölgesel kalkınmanın en önemli rolünü KOBİ girişimcileri üstlenmektedir. KOBİ'lerin ağırlıklı olduğu bölgesel ekonomilerdeki yeni firmalar daha düşük giriş engeli ile karşılaşmaktadırlar. KOBİ'ler ayrıca inovasyonda önemli bir rol oynamaktadır ve ekonomik fırsatları daha çok değerlendirebilme imkanına sahiptir. Küçük işletmeler daha çeşitli, gelişmiş ve özel ürünler için bölgesel pazarların içinde ve dışında artan taleplere uyum sağlayabilirler (Sen, 2003: 33).

Tablo 2: Kurumsal Yöneticiler ve KOBİ girişimcileri arasındaki Bazı Temel Farklılıklar

Kurumsal Yöneticiler	KOBİ-girişimci
Bağımlı olarak çalışıyor (kritik değerlendirmeye tabi)	Kendi işinde çalışan
Sözleşmeli sabit maaş	Doğrudan kar tahsisi
Kozmopolit bilgi ağlarına dahil olan ve kişisel hareket kabiliyeti yüksek olan küresel bir oyuncu	Kozmopolit bilgi ağlarına dahil olmakla birlikte, bölgeye dayanıklı bağları olan küresel olmayan bir oyuncu
Küresel sınıfın üyesi olarak öz kimlikten etkilenen davranışlar	Güçlü bir yerel ve bölgesel kimlikten etkilenen davranışlar
Ürün / hizmet ile zayıf tanımlama ve ticari ve finansal noktada piyasalara yoğun ilgi ile karakterize edilen eylemler	Yenilikçi ürün / hizmet ile güçlü bir kimlik belirleme ve itibar ve uzun süreli çalışma ilişkilerine yapılan eylemler
İş başarısızlığı durumunda kendi özel varlıklarına ilişkin risklerin olmaması veya kesinlikle azaltılması	Ticari başarısızlık durumunda özel varlıklara sahip olma riski.

Kaynak: Cecora, 2000'den aktaran Sen, 2003; 33.

KOBİ girişimcileri, kurumsal firma girişimcilerinden farklılık göstermektedir. Tablo 2, şirket yöneticileri ve KOBİ girişimcileri arasındaki bazı temel farkları

özetlenmektedir. KOBİ girişimcisi, kendi firmasına sahip ve nihai otorite olarak yeri doldurulamazken, şirket yöneticisi bağımlı bir şekilde istihdam edilir ve kritik değerlendirmeye tabi tutulur. Şirket yöneticisi sabit bir maaş ve bazen de prim avantajı ile çalışmaktadır. Global bir ekonomik çerçevede, hem kurumsal yöneticiler hem de KOBİ girişimcileri, teknolojik bilgi birikimine ve inovasyonu sürdürmek için kozmopolit bilgi ağlarına dahil olmalıdır. KOBİ-girişimcisi küresel olmayan bir rol oynamaktadır. Kurumsal yönetim dünya pazarlarını kontrol etmeye çalışırken, KOBİ-girişimcisi ise bölge pazarında özel ve kamu kurumları ile uzun süreli devam edecek kalıcı sözleşmeler yapar ve bölgesel üretimde siyasi ve ekonomik kurumlarla ilişkilerini güçlendirmektedir. Bu nedenlerden dolayı, KOBİ-girişimcisi bölgesel kalkınma teorileri ve politikaları için kilit unsur haline gelmektedir (Sen, 2003: 32). Üniversiteler, yerel girişimcilik kültürünü destekleyen önemli unsurlardan biridir. Çağdaş üniversiteler gittikçe artan bir şekilde girişimci bir üniversite olarak hareket eder ve yeni firma oluşumunun yanı sıra yenilikçi faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu nedenle, üniversite destek faaliyetleri öğrenciler, yetenekli yatırımcılar ve girişimciler için girişimcilik kültürünü ve yerel ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmekte güçlü etkilere sahiptir.

1.3. Üniversite kavramı ve katkıları

1.3.1. Üniversite kavramı

Üniversite, bilgi içeren, üreten ve yayma görevi olan, her çağa ve coğrafyaya göre kendine has yapıya sahip olan en üst eğitim kurumudur. Günümüzde ulusal sınırlar aşılmış olmasına rağmen, her ülkenin kendine ait tarihinin, kültürel ve sosyal yapısının ortaya çıkardığı değere sahip olma özelliğini taşımaktadır. Üniversiteler bireylere yön vermenin yanı sıra toplum olmayı da benimseme görevini taşımaktadır. Üniversiteler toplumsal değişimde 1960'lı yıllarda başlayan hem dünyada hem Türkiye'de önemli rol oynamıştır. Örneğin ABD'deki toplumsal çatışmanın çözümü ve her alanda gelişmesinde lokomotif rolü üstlenmiştir. Eğitimin öneminin artmasıyla önce Almanya'da Humboldt'nin "Bildung" ve ABD'de ClarkKerr'in "multi-versite" gibi kavramları ile beraber üniversite ortaya çıkmıştır (Bingöl, 2012:42).

Bingöl (2012) üniversitelerin kavramsal olarak dört, kurumsal olarak beş özelliği olduğunu belirtmiştir. Üniversitelerin kavramsal ve kurumsal özellikleri aşağıdaki gibidir.

Kavramsal olarak Üniversite:

1. Üniversite akademisyenlerden ve öğrencilerden oluşur.
2. Üniversiteler bilgi yuvasıdır. Üniversite bilimin farklı dallarını araştırır, bulur ve birleştir.
3. Üniversitenin asıl amacı gerçeği araştırmak ve bulmaktır.
4. Üniversite özerk yönetim yapısına sahip olmalıdır.

Kurumsal olarak Üniversite:

1. Soyut bilgiyi üreten ve aktaran bir kurum olmalı
2. Bilgiyi aktaran veya öğretenler eğitimi meslek edinmiş bireyler olmalıdır.
3. Bilgi üretiminde ve aktarılmasında süreklilik arz etmelidir.
4. Bireylere verilen eğitim bazı meslek kuruluşları tarafından önkoşul haline gelmelidir.
5. Üniversite eğitim içeriği ve süresi açısından belirli plan ve program içermelidir.

1.3.2.Üniversitenin Amaçları ve Görevleri

Üniversitelerin tartışmasız ilk amacı bilim üretmek ve aktarmaktır. Üniversitelerin amacı ve görevi hakkında birçok makaleler yazılmış ve hükümetlerin en çok tartıştığı konulardan biridir. Kısaca üniversitelerin amacı toplumda karşıladığı görev olurken, görevi ise verdiği hizmettir (Bingöl, 2012: 43).

OECD'nin 1987 yılında yayınladığı makalede üniversitelerin işlevlerini aşağıdaki gibi özetlemektedir:

1. Üniversite lise eğitimini en başarılı şekilde tamamlayanlar için lisans eğitimi vermek
2. Kültür ve sosyalleşmeyi geliştirmek
3. Bireylere mesleki eğitim vermek ve topluma karışmasını sağlamak. Yüksek lisans ve doktora programları ile bilime katkı sunmak
4. Üst düzey özelleştirilmiş eğitim vermesini sağlamak
5. Ekonominin rekabetçi ve istikrarlı olması için özellikle mühendislik eğitimi vermek ve üretime katkı sağlamak
6. Üniversite "filtreleme aracı" olmalıdır. Özellikle seçtiği bireylerin entelektüel kapasiteye sahip olmasına özen göstermelidir.
7. Seçme işleminde sosyal sınıflar gözetilmemelidir. Mezun ettiği öğrencilerin sosyal hareketliliğini sağlamalıdır.
8. Üniversite ortak kültür ve fırsat eşitliği için bir model oluşturmalıdır
9. Üniversiteler toplumsal lider olabilecek bireyler yetiştirilmesini sağlamalıdır

Görüldüğü gibi OECD'nin belirlediği amaçlar ve görevlerde “filtreleme aracı” gibi kritik özelliklere vurgu yapmıştır (Bingöl, 2012: 44).

1.3.3. Üniversite'nin Katkıları

Üniversiteler, bireylerin yaşamlarını etkiler ve toplumu birçok yönden şekillendirir ve bunları ekonomik kalkınma ile birleştirir. Tüm dünyada ekonomik büyümenin güç kaynağı olarak tanımlanır. Üniversiteler, başarılı bir modern ekonomi için gerekli olan entelektüel ve insan sermayesini sağlamakta ve gelişmiş ekonomilerin büyümesi için önemli rol oynamaktadır. Ayrıca üniversitelerin doğrudan ekonomik olmayan sosyal ve kültürel, bireysel ve toplumsal düzeylerde önemli faydaları vardır (Leru, 2017: 9).

1.3.3.1. Bireysel Katkıları

Eğitim, insanlara kişisel gelişim, bilgi ve becerilerin artması, topluma faydalı olabilecek meslek ve kariyer edinmek, saygın bir birey olmak ve yaşam standartlarını yükseltmek gibi çok geniş katkılar sağlamaktadır. Eğitimli bireylerin zevk ve tercihlerinde de değişiklik oluşmaktadır. Aydın bireyler sinema, kitap, spor, sanat, tiyatro gibi tüketim alışkanlıklarını kazanmaktadır. Ayrıca eğitimli bireyler iyi bir anne-baba olabilecek ve çocuklarının eğitim düzeyini olumlu etkileyecektir (Görkemli, 2009: 171).

Üniversitelerin temel faaliyeti aydın insan sermayesini yetiştirmektir. Üniversiteler, işgücü piyasasına, yaratıcı, yenilikçi ve uyarlanabilir yetenekte insanları yetiştirirler. Üniversiteler tarafından verilen üst düzey eğitim, işgücündeki beceri havuzunu derinleştirir ve bu da ekonomik verimliliğin artmasında kilit unsurlarından biridir. Nitelikli insan sermayesi daha üretkendir ve çalıştıkları alan içindeki gelişim kapasitesini artırır. Bu ise kurumun veya kuruluşların yenilikleri daha hızlı benimsemesini sağlamaktadır (Gültekin, Çelik, & Nas, 2008: 266).

Üniversite mezunlarının çalışma ömürleri boyunca hiçbir yüksek öğretim kurumundan mezun olmayanlardan daha üretken oldukları kanıtlanmıştır (Leru, 2017). Üniversite mezunu bireylerin yaşam boyu gelirlerine sağladığı fark, artan insan sermayesinin niceliksel ekonomik faydasını yansıtmaktadır. Bu da bir ulusun uzun vadeli gelişimini ve refahını desteklemektedir.

1.3.3.2. Toplumsal Katkıları

Sosyal gelişimin ana etkeni eğitimidir. Eğitim hem insanların yeteneklerine ve kapasitelerine göre sosyal görevlerinin belirlenmesinde hem de üretkenliğin artmasında

önemli bir etkidir (Görkemli, 2011: 34). Üniversitelere gelen yetenekli ve enerjik öğrencilerin sosyal projelerde yer alması hem öğrencilerin kişisel gelişimi hem de toplumsal problemlerin çözülmesi için değerlendirilebilir (Yavuzçehre, 2016: 242).

Borland vd.(2000)'ne göre öğrenim kapasiteleri yüksek olan üniversite mezunları çevrelerindeki insanlara bilgi aktarmak suretiyle toplumsal fayda yaratmaktadır. Üniversiteler toplumsal ve kültürel projeler gerçekleştirmek yoluyla toplumun ekonomiye uyumunu desteklemekte, çeşitli ülke insanları ile ticari, kültürel ve sosyal ilişkiler kurulmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca kamu politikalarına uyumun ve katılımın artmasını, toplum içinde de sosyalleşmeyi sağlarlar (Görkemli, 2011: 34).

1.3.3.3.Üniversitelerin Ülke Ekonomisine Katkıları

Yaklaşık 15.000 üniversitenin bulunduğu 78 ülkenin 1.500 bölgesi üzerine UNESCO kaynak materyalleri kullanılarak Valero ve Van Reenen (2016) tarafından yapılan yakın tarihli bir analizde, üniversite sayısındaki artışın kişi başına düşen GSYH artışıyla pozitif ilişkili olduğunu tespit edilmiştir (Valero & Reenen, 2016: 5).

Üniversiteler en açık şekilde insan sermayesini üretse de, GSYH'da sağlanan bu faydalar birçok ekonomik faaliyeti beraberinde getirmektedir. Üniversiteler buldukları bölgelerdeki inovasyonun artması, kurumların ve sivil toplumun kuruluşlarının gelişmesi, mal ve hizmet talebinin artması gibi doğrudan ekonomik etkilere sahiptir. Ayrıca, üniversitelere komşu olan bölgelerin coğrafi olarak yakın bölgelere olumlu yayılma etkisi yarattığı görülmektedir.

Üniversite araştırmaları, inovasyonun hızlanmasına, verimliliğin, girişimciliğin ve bilgi yayılmalarının artmasına katkıda bulunur. Üniversiteler, şirketler ve fikri mülkiyet ruhsatlandırma gibi ticarileştirme faaliyetleri için önemli bir teknolojik yenilik kaynağıdır. Yüksek düzeydeki patent başvurularına sahip olan bir yer, bir bölge veya ülke ekonomik büyüme sağlamaktadır (Leru, 2017: 17).

Üniversiteler aynı zamanda akademik personellerini şirket kurmaya teşvik ederler, fikri mülkiyet haklarını kullanarak çoğu zaman başarılı şirketler ve büyük işverenler olmak üzere kendi başlarına büyüyen yeni şirketler yaratırlar. Dolayısıyla, bilgiyi bu şekilde ticarileştiren üniversitelerin sonucu olarak yaratılan çok sayıda şirket doğrudan ekonomik gelişimi etkilemektedir.

Kendi araştırmalarının bu şekilde doğrudan ticarileştirilmesinin yanı sıra Üniversitelerin dış ilişkileri de yeni işletmelerin büyümesinde ve mevcut işletmelerde verimliliği arttırmada kritik öneme sahiptir. Üniversitelerin Teknoparkları, kendi Ar-Ge kapasitesine sahip olmayan işletmeler için yararlıdır. Aynı zamanda danışmanlık hizmetleri, işletmelere belirli akademik uzmanlara erişme ve bilgiyi yeni alanlara aktarma konusunda eşsiz fırsatlar sunmaktadır. Üniversitelerin sürekli eğitim merkezi adı altında, dış kuruluşlara yönelik işgücü eğitimine ev sahipliği yapması verimliliği ve iş yeniliğini artırmaktadır.

Üniversite-sanayi işbirliği, bilgiyi üretime ve teoriyi uygulamaya dönüştürmek açasından oldukça önemlidir. Bu işbirliği sonucunda üreticiler üniversiteden istedikleri teknolojik ve teorik bilgileri alabilirken, üniversitede mühendislik eğitimi alan öğrenciler için uygulama yapabilme imkânı doğmaktadır. Sanayiciler bu bağlamda ürün çeşidini artırmak, verimliliği yükseltmek ve maliyetleri düşürmek için gerekli bilgiyi veya çalışmayı yapabilmektedirler. Bu işbirliği, ülkelerin eğitim, teknoloji, ekonomik ve sosyal gelişimini hızlandıracaktır. Üniversite-sanayi işbirliğini ilk araştırma alanına taşıyan ülke Almanya'dır. 1970'lerden bu yana sanayileşmiş ülkelere bakıldığında Üniversite-Sanayi işbirliğinin artmasının sonucu teknoloji ve ekonomi alanındaki gelişmeler toplumun refah seviyesini de artırmıştır (Filik, Kurban: 1).

Beşballı ve Öztürk (2009: 139) üniversite - sanayi işbirliğinin sanayi sektörüne olan faydalarını kısaca şu şekilde özetlemektedir: yeni teknoloji transferi veya üretimi, eğitilmiş teknik eleman yetiştirilmesi, sanayi sektöründeki Ar-Ge çalışmalarına donanım ve laboratuvar desteği verilmesi, sanayi firmalarının israflarını azaltmalarına, maliyetlerini düşürmelerine ve kalitelerini yükseltmelerine katkı sağlanması, rekabet güçlerini arttırmalarına destek olunması, iç ve dış pazarlara genişlemelerinin önünü aچارarak karlılıklarını arttırmaları. Sonuç olarak üniversiteler, ürettikleri bilgileri bireysel, ekonomik ve toplumsal faydaya dönüştürerek, bilginin topluma yayılmasında da önemli bir rol üstlenmişlerdir.

1.3.3.4. Üniversitelerin Kent ekonomisine katkıları

Üniversiteler kent ekonomisine çeşitli yollar ile katkıda bulunmaktadır. Üniversitenin yerel ekonomik katkılarını birçok aıdan incelemek mümkündür.

Mutlu Uygun vd.(2016) üniversitelerin kent ekonomisine katkılarını kısaca şu şekilde özetlemektedir.

- Üniversitelerin istihdam katkısı: Üniversite işleri ve kurumların sayısı

- Üniversite'nin gelir katkısı: devlet katkıları, girişimci çabaları sonucu yaratılan yararlar vs.
- Üniversitelerin harcamaları yolu ile katkıları: üniversite tarafından satın alınan mal ve hizmetler
- Üniversiteler çalışanlarının gelir ve harcama katkıları: maaşlar, ücretler ve sosyal güvenlik harcamaları
- İş piyasasındaki etkiler: nitelikli işgücü ve öğrencilerin oluşturduğu esnek zamanlı çalışma arzı
- İşletme nesli (kuşağı): üniversite öğrencileri ve mezunları tarafından yaratılan işletmeler
- Bilginin ticarileşmesi (Knowledge Marketing): çeşitli yöntemler ve yollar ile yaratılan bilgi satışı(patent, kurs, fikirler vs.) (Uygun, Mete, Kara, & Bağcı, 2016).

1.4. Ekonomik katkıların Sınıflandırılması

1.4.1. Statik Katkılar

Statik katkılar, üniversite harcamalarında kaynaklanan kısa dönemli katkılardır. Statik katkılar doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olarak üç ana grupta incelenmektedir (Lewis, 1988; Erkekoğlu, 2000: 211).

1.4.1.1. Doğrudan Statik Katkılar

Üniversiteler, hem yaptığı bütçe ve döner sermaye harcamaları hem de kendi bünyesinde ve bağlı olduğu kurumlar aracılığıyla istihdam ettiği personel sayesinde kent ekonomisine büyük gelir etkisi yaratmaktadır. Kent ekonomisine sağlanan bu katkılar doğrudan gelir ve doğrudan istihdam başlığı altında ikiye ayrılır (Atik, 1999: 100).

Üniversitenin yarattığı istihdam ve gelir doğrudan kent ekonomisi ile ilgilidir. Üniversitede çalışan personel genellikle o kentlerde ikamet ettiği için kişisel harcamaları doğrudan yerel ekonomiye yansımaktadır ve bu etki yerel ekonomide genişletici etki yaratmaktadır. Üniversitelerin kendi bünyesinde istihdam ettiği personel sayesinde oluşan ekonomik katkı doğrudan istihdam olarak adlandırmaktadır. Üniversitelerin kendi bünyesinde istihdam edilen personele ödenen ücretler sonucu ortaya çıkan ekonomik etkiye doğrudan

gelir isimi verilmektedir. Üniversite bünyesinde çalışan personelin kişisel harcamaları kent ekonomisine doğrudan gelir olarak yansımaktadır.

Doğrudan İstihdam

Üniversitelerin kendi bünyesinde istihdam ettiği personel sayesinde oluşan ekonomik katkı doğrudan istihdam olarak adlandırmaktadır. Üniversitede çalışan personel genellikle o yörede ikamet etmektedir.

Doğrudan Gelir

Doğrudan gelir, üniversitelerin kendi bünyesinde istihdam ettiği bireylere transfer edilen ücretler sonucu ortaya çıkan ekonomik etkidir. Üniversite bünyesinde çalışan personelin kişisel harcamaları kent ekonomisine doğrudan gelir olarak yansımaktadır.

1.4.1.2. Dolaylı Statik Katkılar

Dolaylı statik katkılar, emek dışındaki faktör sahibi bireylerin üniversiteye yaptıkları satışlar sonucunda ortaya çıkan gelir ve istihdam artışını ifade eder. Dolaylı statik katkıların gelir ve istihdam açısından hesaplanması zordur (Atik, 1999: 100). Öğrenci, vakıf harcamaları gibi üniversiteye bağlı bireylerin ve kurumların mal ve hizmet alımı kent ekonomisine önemli gelir yaratmaktadır. Dolaylı statik katkılar, dolaylı gelir ve dolaylı istihdam olarak ikiye ayrılmaktadır.

Dolaylı gelir, üniversitenin bünyesinde bulunan personel dışındaki üniversiteye bağlı olan kurum, kuruluşların ve bireylerin harcamaları sonucunda ortaya çıkan gelirdir (Görkemli, 2011:39). Örneğin üniversite öğrencilerinin harcamaları kent ekonomisine dolaylı gelir yaratmaktadır.

Dolaylı istihdamı hesaplayabilmek için önce kişi başına hizmet değeri ve dolaylı gelirin hesaplanması gerekmektedir. İlgili yılda ülkenin veya bölgenin toplam hizmet üretim değeri, toplam istihdam değerine bölünerek kişi başı hizmet değeri elde edilir. Elde edilen değer üniversite tarafından kent ekonomisinde harcanan toplam dolaylı gelir değerine bölündüğünde dolaylı istihdam değeri bulunmaktadır (Atik, 1999: 104).

Doğrudan ve dolaylı katkılar sonucu ortaya çıkan gelir ve istihdam artışı uyarılmış katkılar olarak adlandırılmaktadır (Görkemli, 2011: 39). Bir başka deyişle uyarılmış katkılar, kent ekonomisinde doğrudan ve dolaylı gelir ve istihdam yaratılması sonucu, bu gelirin alıcılar tarafından kent ekonomisinde üretilen mal ve hizmetlere harcanması yoluyla ortaya

çıkılmaktadır (Lewis, 1986: 55). Bu uyarılmış etki 'Keynesyen çarpan' olarak bilinir. Keynesyen gelir ve istihdam çarpanının temelinde, bir kişinin harcamalarındaki artışın (azalışın) toplam gelirden kendisinin birkaç katı kadar artışa (azalışa) neden olduğu varsayımı bulunmaktadır. Buna göre üniversitelerin kendisi, personeli ve öğrencileri tarafından yapılan harcamalar, yerel ekonomide çarpan etkisine bağlı olarak birkaç kat gelir artışına neden olmaktadır.

Genişletici etki ekonomik sistemde halihazırda kullanılmayan kaynakların bulunması durumunda ortaya çıkacaktır. Aksi takdirde harcama artışı, artan fiyatlar ve / veya sisteme yapılan ithalattaki artışla karşılanacaktır. Daraltıcı etki ise harcamalardaki kayıplar, diğer bireylerin harcamalarındaki artışla telafi edilmediğinde ortaya çıkmaktadır. Çarpan etkisinin boyutu gelirdeki sızıntılara (vergiler, tasarruf ve ithalat) ve gelire yapılan ilavelere (transferler) bağlıdır (Lewis, 1986: 55).

Tüm bu varsayımlara dayanarak, üniversitelerin veya üniversitelere bağlı bireylerin yapacağı harcamalar, her ekonominin sahip olduğu marjinal tüketim eğilimine göre kent ekonomisinde genişletici etki oluşturması beklenir.

Keynesyen çarpan formülü

$\Delta Y = k(J \text{ ya da } W)$ ve $\Delta E = ke(J \text{ ya da } W)$

$\Delta Y =$ yerel ekonomideki toplam gelir değişimi

$\Delta E =$ yerel ekonomideki toplam istihdam değişimi

$k =$ Keynesyen gelir çarpanı

$J =$ ilk gelir veya istihdam uyumu

$W =$ gelirin veya istihdam ilk geri çekilmesi

$ke =$ istihdam çarpanı

1.4.2. Dinamik Katkılar

Üniversitelerin kent ekonomisine bir diğeri katkısı dinamik katkılardır. Dinamik katkılar uzun vadeli. Eğer ekonomiyi bir buz dağına benzetirsek buzun görünen kısmı statik katkılar olurken, görünmeyen önemli kısmını dinamik katkılar oluşturmaktadır. Dinamik katkılarının temelini *İçsel Büyüme Modeli* oluşturmaktadır. İçsel büyüme modelinin önemli yapı taşları Romer'in *bilgi birikimi* ve Lucasın *beşeri sermaye* teorisidir. Üretim sürecinde, üretilen mal ve hizmetin yanı sıra bilgi de üretilmektedir. Romer'in bilgi birikim teorisine göre bilginin üretime yansması iki şekilde gerçekleşmektedir. Yeni bilgi, üretilen mal ve hizmetlerin daha yenilikçi üretilmesine ve Ar-Ge çalışmalarındaki beşeri sermayenin verimliliğinin artmasına neden olmaktadır (Görkemli, 2011: 40). Lucas beşeri sermaye teorisi

isminden de anlaşılacağı gibi beşeri sermayeyi ön planda tutmuş ve devletin bu konudaki görevlerini açıklamıştır. Nitelikli beşeri sermayenin arttırılabilmesi için devlet vatandaşlarına mutlaka kaliteli eğitim sağlamalıdır (Yülek, 1997: 3). Üniversitelerin uzun vadede dinamik katkılarının oluşabilmesi için gereken en önemli yatırım üniversite-sanayi işbirliği ve teknoparklarıdır. Son zamanlar gelişmiş ülkede olduğu gibi gelişmekte olan ülkelerde de teknoparklar kurulmaya başlanmıştır (Dinler,2014: 476). Üniversitelerin sürekli eğitim programları ile öğrencilerin yanı sıra yöre halkına sağladıkları kişisel gelişim kurslar ve aynı zamanda teknoparklar aracılığıyla bilgiye yapılan yatırımın ileride verimlilik artışına neden olacaktır.

Önce ABD, Almanya, İngiltere, Japonya gibi ülkelerde kurulan teknoparklar ülke ve kent ekonomisini geliştirmiştir. Ay (2003), teknoparkların kent ve bölge ekonomisine olumlu etkilerini şu şekilde sıralamıştır.

- Kent ve bölge ekonomisini ve çevresini canlandırmak
- A sınıfı teknoloji kullanılan sektörlerde istihdam oranını arttırmak
- Bölgelerarası gelişmişlik düzeyini azaltmak
- Küçük teknoloji kökenli işletmelerin ortaklık kanalı ile uzun dönemde büyümesini sağlamak
- Teknolojik gelişmede yerel yönetimleri dahil etmek ve sürekliliğini sağlamak
- Ar-Ge çalışmalarının bölge ve kent ekonomisinde yeniden yapılandırma sağlamak
- Kent veya bölge içinde yenilik çabasına altyapı oluşturmak
- Ürün çeşitliliğinin arttırmasına, yenilikçi tasarımları ve üretimlere teşvik etmek
- Diğer kenetlerde veya bölgelerde bulunan yüksek teknolojilerin transferini sağlamak (Görkemli, 2011: 43).

1.5. Literatür Araştırması

Kastamonu Üniversitesinin Kastamonu şehrine katkılarını inceledikleri çalışmada Gümüş ve Ekiz (2017) öğrenci harcamalarını belirlemek amacıyla 667 öğrenciye anket uygulamışlardır. Anket çalışması sonucunda Kastamonu'daki üniversite öğrencilerinin şehir ekonomisine ayda yaklaşık 19,5 milyon TL, yılda ise yaklaşık 173 milyon TL katkı sağladığı hesaplanmıştır.

Görkemli (2009; 2011) Selçuk Üniversitesinin Konya ekonomisine katkılarını incelemiştir. Çalışma sonucunda Selçuk Üniversitesinin Konya iline yıllık ortalama

41.069.000 TL doğrudan katkı, 237.554.355 TL dolaylı katkı ve 852.587.466 TL uyarılmış katkı sağladığı belirlenmiştir. Öte yandan Selçuk Üniversitesinin Konya iline 4.205 kişi doğrudan istihdam, 9.497 kişi dolaylı istihdam ve 34.085 kişi uyarılmış istihdam sağladığı hesaplanmıştır.

Sarkım vd, (2017) Bozok üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin tüketim harcamalarının Yozgat ekonomisine etkilerini incelemiştir. Anket yolu ile yapılan çalışmada erkek öğrencilerin aylık ortalama harcama tutarı 683,87 TL, kız öğrencilerin aylık ortalama harcama tutarı ise 589,18 TL olarak hesaplanmıştır. Anket çalışmasından elde edilen bulgulara göre en çok aylık harcamayı yapan 820 TL ile Tıp Fakültesi öğrencileri olmuştur. Tıp fakültesi öğrencilerini 714,09 TL ile Ziraat ve Mimarlık Fakültesi takip etmektedir.

Erdoğan ve Karagöl (2018)'in çalışmasında Bingöl Üniversitesinde okuyan 850 öğrenciye uygulanan anket çalışmasıyla öğrencilerin 2016-2017 öğrenim yılında Bingöl ekonomisine olan katkıları incelenmiştir. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin % 73'nün aylık ortalama harcamasının 750 TL ve altında, % 27'nin ise 750 TL'nin üzerinde olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin Bingöl'de yılda ortalama 9 ay bulunduğu, bu zaman diliminde ayda ortalama 670 TL harcama yaptıkları hesaplanmıştır. 2016-2017 öğretim yılında Bingöl üniversitesinde öğrenim gören öğrenci sayısı 14.545 olduğundan Bingöl ekonomisine toplam katkının yaklaşık 88 milyon TL olduğu sonuca varılmıştır. Buna ilaveten, 2017 yılında Bingöl Üniversitesinde çalışan 815 personele yapılan 9 aylık maaş ödemesi yoluyla Bingöl ekonomisine sağlanan katkı 30 milyon TL'ye yakındır.

Korkmaz (2015) Bayburt Üniversitesi öğrencilerinin Bayburt ekonomisine olan katkısını 300 İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencisine uygulamış olduğu anket yoluyla incelemiştir. Yapılan araştırmada öğrencilerin aylık ortalama 432,66 TL harcama yaptıkları, 2012-2013 öğretim yılında Bayburt Üniversitesinde öğrenim gören 4.791 öğrencinin Bayburt ekonomisine yılda yaklaşık 16.582.992,48 TL katkı sunduğu sonucuna varılmıştır.

Artvin Çoruh Üniversitesinin Artvin ekonomisine katkısını araştıran çalışmalarında Beşballı ve Öztürk (2017) 2.200 öğrenciye anket uygulamışlardır. Anket çalışması sonucunda öğrencilerin aylık ortalama harcamaları 640,99 TL olarak hesaplanmıştır. 2016-2017 yılında eğitim gören 6.398 öğrencinin Artvin ekonomisine toplam katkısının 36.909.831,67 TL olduğu tespit edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ'NİN KENT EKONOMİSİNE ETKİLERİ

Bu bölümde, Bursa ve Bursa Uludağ üniversitesi hakkında genel bilgi verdikten sonra Bursa Uludağ Üniversitesi'nin kent ekonomisine katkıları ele alınacaktır.

İlk aşamada yukarıda 'Ekonomik Faydalar' başlığı altında tanımlanan statik ve dinamik olarak ekonomik katkılar incelenecektir. Devamında ise statik katkıları dolaylı, dolaysız ve uyarlanmış olmak üzere üç başlık altında incelenecektir. Dinamik katkılara ise ölçüm ve veri yetersizliği nedeniyle kısaca değinilecektir. Son olarak Ulutek Teknopark ile ilgili araştırmalara ve gelecek hakkındaki beklentiler yer verilecektir.

İkinci aşamada, saha çalışması ile Bursa kent merkezindeki fakülte ve yüksekokullarda okuyan öğrencilerin yaptıkları harcamaları ve mekânsal dağılımını ortaya konulacaktır.

2.1.Bursa Hakkına Genel Bilgiler

Bursa ili Türkiye'nin Güney Marmara bölümünde yer almaktadır. Bursa; Bilecik, Kocaeli, Yalova, Kütahya, Balıkesir illeri ve Marmara denizi çevrilidir. Toplam yüzölçümü 10.819 km²'dir. (Şekil 01.01)

Kaynak: http://cografyaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari.html (20.02.2019)

2.1.1.Demografik Veriler

2016 TÜİK Nüfus sayımı bilgilerine göre Bursa ilinin toplam nüfusu 2.901.396'dır. 2016 yılı nüfus verilerine bakıldığında Bursa ili İstanbul, Ankara ve İzmir'i takip etmektedir. Nüfus artışını yıllık olarak incelendiğinde Bursa ili her yıl(2008-2016) artı yönde ilerlemektedir. 2008 yılında Bursa nüfusu 2.507.963 kişiyken 2016 yılına geldiğimizde 393.333 kişi artarak 2.901.396 olmuştur (Tablo 3).

Tablo 3: Bursa İli Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artışı

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Yıllık Nüfus Artışı (Binde)
2008	2.507.963	27,52
2009	2.550.645	16,88
2010	2.605.495	21,28
2011	2.652.126	17,74
2012	2.688.171	13,5
2013	2.740.970	19,45
2014	2.787.539	16,85
2015	2.842.547	19,54
2016	2.901.396	20,49

Kaynak:TÜİK, 2018, www.tuik.gov.tr (05.05.2018)

2017 yılında Bursa'ya yerleşen kişi sayısı 86119'ken, 64905 kişi ise göç etmiştir. Böylelikle net göç rakamı 21214 ile göç alan iller arasında yer almaktadır. 2008 yılından bu yana nüfus rakamlarını incelediğimizde Bursa ile her sene net göç rakamları artı yönde olmuştur. Yıllık nüfus artışı hızına baktığımızda Bursa ili nüfusu 2012 sene haricinde her yıl binde 15'in üzerinde artış göstermiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Bursa İli Yıllara Göre Göç Tablosu

Yıllar	ADNKS Nüfusu	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (Binde)	Yıllık nüfus artış hızı (binde)
2008	2507963	82964	47370	35594	14,29	27,52
2009	2550645	66615	56368	10247	4,03	16,88
2010	2605495	72640	57220	15420	5,94	21,28
2011	2652126	74243	58258	15985	6,05	17,74
2012	2688171	67736	61520	6216	2,32	13,5
2013	2740970	75518	61744	13774	5,04	19,45
2014	2787539	80717	65027	15690	5,64	16,85
2015	2842547	84253	64558	19695	6,95	19,54
2016	2901396	84458	63812	20646	7,14	20,49
2017	2936803	86119	64905	21214	7,25	12,13

Kaynak:TÜİK, 2018, www.tuik.gov.tr (05.05.2018)

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, Bursa ilinin 2017 yılındaki demografik özellikleri açısından gelişmişlik performansı Tablo 5’de özetlenmiştir.

Tablo 5:*Bursa İli 2017 Yılı Gelişmişlik Performansı*

Demografik Gösterge	Yıl	Birim	Bursa	Türkiye
Toplam Nüfus	2017	Kişi	2.936.803	80.810.525
Şehirde Yaşayanların Oranı	2017	Yüzde	100	92,51
Yıllık Ortalama Nüfus Artışı	2017	Binde	12,13	12,4
Nüfus Yoğunluğu	2017	Kişi/Km ²	282	105
Aylık Ortalama Doğan Çocuk Sayısı	2017	Çocuk Sayısı	3551,16	107587,91
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü	2017	Kişi	3,3	3,4

Kaynak:TÜİK, 2018, www.tuik.gov.tr (05.05.2018)

2.1.2.Eğitim Durumu

TÜİK 2017 Genel Nüfus Sayım verilerine baktığımızda, Bursa ilinde okuma yazma bilen oranı sürekli olarak artmaktadır. 2017 yılı verilerine göre okuma yazma bilen erkeklerin oranı % 99,24 iken kadınlarda ise % 95,67’dir. Bursa ilinde okuma yazma bilmeyenlerin toplam oranı 2,55 olduğu belirtilmektedir. Eğitim düzeyindeki gelişmelerin, eğitim çağını bitiren 25 ve üzeri yaştaki nüfusu incelendiğinde, 2008-2017 yıllar arası ortaokul veya ortaokul benzeri, lise veya lise benzeri ve yükseköğretim mezunlarının payında yıllar itibari ile artış görülmektedir. Bu dönemdeki artışın özellikle lise veya lise dengi ve yükseköğretim mezunlarının olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 6’de Bursa nüfusu içindeki yükseköğretim mezunlarının toplam nüfus içindeki payı yıllar itibari ile verilmektedir. Verilere baktığımızda yıllar itibari ile yükseköğretim mezunlarının toplam nüfusa oranla artışın gözlenmektedir. Bu oranının artmasında Bursa Uludağ Üniversitesinin payı olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 6:*Bursa İli Nüfus İçindeki Yüksek Öğretim Mezunlarının Payı*

Sayım Yılı	Toplam Nüfus	Yükseköğretim Mezun Sayısı	Yüzde
2012	2.688.171	218350	10,82
2013	2.740.970	245613	11,94
2014	2.787.539	272917	12,81
2015	2.842.547	308981	12,76
2016	2.901.396	330910	14,89
2017	2.936.803	26652	15,24

Kaynak:TÜİK, 2018, www.tuik.gov.tr (20.05.2018)

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, Bursa ilinin 2017 göstergelerine bakıldığında okuryazar nüfus oranını, ilköğretim okullaşma oranını, ortaokul okullaşma oranı ve liseler okullaşma oranı Türkiye ortalamasının biraz üzerinde yer almaktadır. Bursa ili 2017 yılındaki eğitim göstergeleri açısından gelişmişlik performansı Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7:*Bursa İli 2017 Yılı Gelişmişlik Performansı (Eğitim Göstergeleri)*

Eğitim Göstergeleri	Yıl	Bursa Yüzdesi	Türkiye Yüzdesi
Okur Yazar Nüfus Oranı	2017	97,45	96,74
Okur Yazar Kadın Oranı	2017	95,67	96,74
İlköğretim Okullaşma Oranı	2017/2018	95,73	91,42
Orta Okul Okullaşma Oranı	2017/2018	94,55	94,47
Liseler Okullaşma Oranı	2017/2018	88,94	83,58
Meslek Liseleri Okullaşma Oranı	2017/2018	49,01	42,28

Kaynak:TÜİK, 2018, www.tuik.gov.tr (05.07.2018)

2.1.3. Ekonomik Veriler

Bursa Türkiye’nin en önemli sanayi illerinden biridir. Yıllardır gelişmekte olan sanayi hem Bursa hem Türkiye ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bursa ilinde şu an faaliyette olan 18 sanayi bölgesi vardır. Bursa ili ekonomisi hakkında bilgi edinebilmek için 2017 yılı genel göstergeleri Tablo 8’da gösterilmiştir.

Tablo 8:*Bursa İli 2017 Yılı Genel Göstergeleri*

Göstergeler	Sayı
Nüfus	2.936.803
Yüzölçümü	10.882 km ²
Yüzölçümü Bakımında Sırası	27
Nüfus yoğunluğu(km ² /nüfus)	282
İthalat (Bin \$)	9.121.744
İhracat (Bin \$)	10.537.315
Diş Ticaret Hacmi (Bin \$)	19.659.059
Organize Sanayi Bölge sayısı	18

Kaynak: <http://www.btso.org.tr/?page=bursaconomy/bursaconomy.asp> (07.05.2018)

Tablo 8’deki ihracat ithalat verilerini incelediğimizde Bursa ekonomisi dış ticaret fazlası verdiği anlaşılmaktadır.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası’na kayıtlı firma sayısı verilerine bakıldığında BTSO’ya kayıtlı toplam 39660 firma bulunmaktadır. Çizelgede de görüldüğü gibi firmaları % 19,98 inşaat firmaları olurken, % 14,54’ü Perakende Ticaret firmasıdır.

Tablo 9: Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'na (BTSO) kayıtlı üyelerin sektörel sınıflamaya göre sayıları

Sektörler	Üye Sayısı	Yüzdesel Dağılım
İnşaat	7925	% 19,98
Perakende Ticaret	5765	% 14,54
Tekstil ve Hazır Giyim	4085	% 10,30
Gıda Tarım ve Hayvancılık	3408	% 8,59
Makine	3203	% 8,08
Hizmet Ticaret	2529	% 6,38
Ekonomik ilişkiler ve Finans	2462	% 6,21
Otomotiv	1827	% 4,61
Lojistik	1608	% 4,05
Bilgi ve İletişim Teknolojileri	1327	% 3,35
Kimya	1301	% 3,28
Sağlık	1083	% 2,73
Enerji	902	% 2,27
Turizm	805	% 2,03
Eğitim	585	% 1,48
Çevre ve Temiz Üretim	460	% 1
Maden ve Mermer	385	% 0,97
Toplam	39660	% 100,00

Kaynak: <http://www.btso.org.tr/?page=bursaconomy/sectorstructure.asp> (02.01.2018)

Elektrik kullanımı da ekonomi büyüklüğünü ölçülmekte önemli bir göstergedir. Elektrik kullanımında 2016 yılı Bursa ilinin Türkiye'deki konumu Tablo 10'de özetlenmiştir.

Tablo 10:2016 Yılı Elektrik Kullanımına Göre Türkiye-Bursa karşılaştırılması

Göstergeler	Türkiye	Bursa
Toplam Tüketim (MWh)	231.203.746	10.811.030
Sanayi İşletmesi (MWh)	108.297.567	65.30.944
Kişi Başına Toplam Elektrik Tüketimi (KWh)	2897	3726
Kişi Başı Sanayi Tüketimi (KWh)	1357	2251

Kaynak: TÜİK,2018.www.tuik.gov.tr (20.01.2019)

Tablo 10'de görüldüğü gibi Bursa ili Türkiye ortalamasının üzerinde elektrik tüketimi gerçekleşmektedir.

Son olarak Bursa ekonomisi hakkında daha ayrıntılı bilgi sunabilmek için seçilmiş ekonomik göstergeler Tablo 11'da gösterilmiştir.

Tablo 11: Bursa İli 2014-2015-2016 Yılları Seçilmiş Ekonomik Göstergeler

Göstergeler	2014	2015	2016
Bin kişi başına düşen toplam hekim sayısı	2	2	2
Bin kişi başına otomobil sayısı	131	140	150
GSYH (bin TL)	82.779.436	94.307.320	105.631.178
Kişi başına GSYH (\$)	13.693	12.346	12.165
Kişi başına GSYH (TL)	29.946	33.501	36.780
Kişi başına tarımsal üretim değeri (TL)	1.650	1.737	1.801
Yabancı geliş sayısı (kişi)	4.192	5.890	2.192

Kaynak: TÜİK,2018.www.tuik.gov.tr (20.01.2019)

2.2. Bursa Uludağ Üniversitesi Hakkında Genel Bilgiler

Bursa Uludağ Üniversitesi 11 Nisan 1975 yılında kurulmuştur. Şu anda Bursa Uludağ Üniversitesine bağlı 15 Fakülte, 2 Yüksekokul, 15 Meslek Yüksekokulu, 1 Konservatuar, 4 Enstitü, 24 Uygulama ve Araştırma Merkezi bulunmaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesinin bünyesinde 2016-2017 eğitim öğretim yılı verilerine göre 70.017 öğrenci ve 2.369 akademisyen eğitim öğretim faaliyetlerini sürdürmektedir. Bursa Uludağ Üniversitesi, 2016-2017 eğitim öğretim yılı verilerine bakıldığında öğrenci sayısı açısından Türkiye'deki üniversiteler arasında 11 sırada yer almaktadır.

Tablo 12'da Üniversitenin fakültelerinin ve yüksekokullarının kuruluş tarihleri özetlenmiştir.

Tablo 12: Bursa Uludağ Üniversitesine Bağlı Birimlerinin Kuruluş Tarihleri

Mevcut Fakülteler	Kuruluş Tarihi
Tıp Fakültesi	1974
Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi	1974
Mühendislik Fakültesi	1976
Veteriner Fakültesi	1978
Ziraat Fakültesi	1981
Eğitim Fakültesi	1982
İlahiyat Fakültesi	1982
Fen-Edebiyat Fakültesi	1983
Hukuk Fakültesi	1995
Güzel Sanatlar Fakültesi	1995
Diş Hekimliği Fakültesi	1995
İşletme Fakültesi	2010
Mimarlık Fakültesi	2013
Spor Bilimleri Fakültesi	2013
Sağlık Bilimleri Fakültesi	2016
Mevcut Yüksekokullar	
Yabancı Diller Yüksekokulu	2002
Gemlik Necati Kurtuluş Denizcilik Yüksekokulu	2007
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	1985
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	1996
Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	1996
İlahiyat Meslek Yüksekokulu	1992
Mustafakemalpaşa Meslek Yüksekokulu	1994
Karacabey Meslek Yüksekokulu	1995
İnegöl Meslek Yüksekokulu	1995
İzmit Meslek Yüksekokulu	1995
Yenişehir İbrahim Orhan Meslek Yüksekokulu	1997
Orhangazi Meslek Yüksekokulu	1999
Mennan Pasinli Meslek Yüksekokulu	1999
Gemlik Asım Kocabıyık Meslek Yüksekokulu	2005
Orhaneli Meslek Yüksekokulu	2005
Keles Meslek Yüksekokulu	2005
Harmancık Meslek Yüksekokulu	2008
Büyükorhan Meslek Yüksekokulu	2009

Kaynak: BUÜ,2018, www.uludag.edu.tr(20.05.2018)

Bursa Uludağ Üniversitesinin bünyesinde 2016-2017 yıllı 70017 öğrenci ve 2369 akademisyen eğitim öğretimini sürdürmektedir (Tablo 13).

Tablo 13: Bursa Uludağ Üniversitesi 2016-2017 Eğitim Öğretim Yılındaki Öğrenci ve Akademisyen Toplam Sayısı

Toplam Öğrenci Sayısı	Öğrenci Başına Düşen Akademisyen Sayısı	Toplam Akademisyen Sayısı
70208	29,63	2369

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Bursa Uludağ Üniversitesi, 2016-2017 eğitim öğretim yılı verilerine bakıldığında öğrenci sayısı açısından Türkiye'deki üniversiteler arasında 11 sırada yer almaktadır. Türkiye'deki üniversitelerin öğrenci sayılarına göre sıralaması Tablo 14' de gösterilmiştir.

Tablo 14: 2016-2017 Öğretim Yılı Öğrenci Sayılarına Göre Türkiye'deki İlk 11 Üniversite

Üniversite Adı	Toplam Öğrenci Sayısı
Anadolu Üniversitesi	3023194
Atatürk Üniversitesi	276444
İstanbul Üniversitesi	251773
Selçuk Üniversitesi	95456
Sakarya Üniversitesi	89580
Süleyman Demirel Üniversitesi	83682
Marmara Üniversitesi	81259
Kocaeli Üniversitesi	80344
Gazi Üniversitesi	79733
Dokuz Eylül Üniversitesi	73530
Bursa Uludağ Üniversitesi	68975

Kaynak: YÖK, 2018, www.yok.gov.tr, (22.07.2018)

Tablo 14' de belirtilen üniversite öğrenci sayılarına Açık Öğretim Fakültesi öğrencilerde dahil edilmiştir. Ayrıca Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrenci İşleri dairesinden alınan öğrenci sayıları ile YÖK 'in belirttiği öğrenci sayıları arasındaki 1233 öğrenci farkının nedeni anlaşılmamıştır.

Bursa Uludağ Üniversitesi kent içinde Görükle Kampusu, Fethiye Kampusu ve Ali Osman Kampüslerindeki fakülte ve yüksekokullarının yanı sıra 10 farklı ilçedeki yüksekokulları ile faaliyet göstermektedir.

Tablo 15: Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrencilerinin Öğrenim Gördükleri mekâna göre dağılımları

Okullar		Öğrenci Sayısı	Yüzde
Bursa Kent Merkezindeki Okullar	Görükle Kampusu	51.141	72,84
	Ali Osman Sönmez Kampusu	3090	4,4
	Fethiye İlahiyat Fakültesi	3029	4,31
	Bursa Merkez Toplam	57.260	81,55
Bursa İlçelerindeki Okullar	İlçelerdeki MYO (Mustafakemalpaşa, Karacabey, İnegöl, İznik, Yenişehir, Orhangazi, Gemlik, Orhaneli, Keles, Harmancık, Büyükorhan, Mennan Pasinli)	11.266	16,07
	İnegöl İşletme Fakültesi	533	0,75
	Güzel Sanatlar Fakültesi	210	0,3
	Hukuk Fakültesi	939	1,33
	İlçeler Toplam	12.948	18,45
Genel Toplam		70208	100,00

Kaynak: BUÜ,2018, www.uludag.edu.tr(20.05.2018)

Tablo 15’de görüldüğü gibi, Bursa Uludağ Üniversitesi’nde Bursa kent merkezinde öğrenim gören öğrencilerin oranı % 81,55’dir (57.260 öğrenci). Bursa ilinin ilçelerinde öğrenim gören öğrencilerin oranı ise % 18,45’dir(12.948 öğrenci). Makro ölçekte değerlendirme yapılırken, hesaplamalarda kullanılacak olan üniversite bütçe harcamalarını üniversitenin kent merkezindeki okullara veya ilçe okullarına yapılan harcamaları ayırıştırarak hesaplamak mümkün olmayacaktır. Bu sebeple harcamalar bütününden ayrılmadan incelenmiştir. Bursa iline bağlı ilçelerde bulunan meslek yüksekokulları ve fakülteler de Bursa ili merkezine ve yöresine etki yaratacağından üniversite bütçesi, Sağlık Kültür ve Spor Dairesi, Vakıf ve Döner sermaye harcamaları Bursa geneline katkı sağladığı varsayılmıştır.

Üniversite kaynaklı harcamalar hesaplanırken, 2018 yılı üniversite bütçesine ulaşılamadığından, vakıf harcamalarının da fatura kesme dönemi devam etmesi nedeniyle en

son 2017 verilerine ulaşılabilmektedir. Dolayısıyla Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine makroekonomik etkileri 2017 yılı verilerine dayanılarak hesaplanmıştır.

2.3.1. Statik Katkılar

2.3.1.1. Doğrudan Statik Katkılar

Bursa Uludağ Üniversitesi'nin kent ekonomisine yaptığı doğrudan katkılar, doğrudan istihdam ve doğrudan gelir katkısı olarak iki başlık altında incelenecektir.

2.3.1.1.1. Doğrudan istihdam

Üniversitede istihdam edilen toplam personel sayısı, doğrudan istihdamı vermektedir. Tablo 16'de kadrolu personel, sözleşmeli personel, geçici personel, işçi ve yabancı uyruklu personel sayılarını gösterilmektedir. Bu rakam 2017 yılında toplam 4698 personeldir.

Tablo 16: Bursa Uludağ Üniversitesi'nde Çalışan Genel Personel Sayısı (2015-2017 Öğretim Yılı)

	2015	2016	2017
Kadrolu Personel	4659	4596	4534
Sözleşmeli Personel (4/B)	131	125	124
Geçici Personel (4/C)	17	17	17
İşçi	7	4	3
Yabancı Uyr. Per.	23	24	20
Toplam	4837	4766	4698

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi Personel Dairesi Başkanlığı, 2018

2.3.1.1.2. Doğrudan Gelir

İstihdam edilen bireylere yapılan ödemeler doğrudan gelir başlığı altında incelenmektedir. Bursa Uludağ Üniversitesinin 2017 yılında kent ekonomisine sunduğu doğrudan gelir rakamları Tablo 17'de özetlenmiştir.

Tablo 17: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 Yılı Doğrudan Gelir Katkısı

Harcama Kalemleri	Harcama Tutarı(TL)	
	Brüt	Net
Üniversite Bütçesinden	63.696.594,67	35.033.127,06
Döner Sermaye İşletmesinden	264.630.370,76	211.704.296,6
Toplam	328.326.965,43	246.737.423,66

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi Bütçe Dairesi ve Döner Sermaye Saymanlığı, 2018

Tablo 17'de Bursa Uludağ Üniversitesi'nde istihdam edilen personele yapılan ödemeleri iki başlık altında gösterilmektedir. İlk satırda Bursa Uludağ Üniversitesinin akademik ve idari personele üniversite bütçesinden yaptığı brüt ve net maaş ödemeleri yer almaktadır. İkinci satırda ise Döner Sermayeden kadrolu personele ödenen katkı payı

görülmektedir. Tablodaki Döner Sermaye brüt rakamı katkı payı, devlete ödenen vergi, araştırma fonu ödeneği ve işletme müdürlüğüne ödenen tutardan arındırılarak gösterilmiştir.

Tablo 17’de yer alan brüt ödemeler gelir vergisi, sosyal güvenlik primleri ve damga vergisi gibi kesintiler sebebiyle personelin eline geçen net rakamı göstermemektedir. Üniversite bütçesinden personele aktarılan kesintiler sonrası net rakam, brüt miktarın yaklaşık %75’dir. Döner Sermayeden personele yapılan net ödeme ise brüt değerden gelir ve damga vergisi çıkarılarak hesaplanmıştır. Buna göre 2017 yılında üniversite personelinin eline geçen toplam net gelir 246.737.423,66 TL’dir.

2.3.1.2.Dolaylı Statik Katkılar

Bursa Uludağ Üniversitesinin dolaylı statik katkıları, dolaylı gelir ve dolaylı istihdam olarak iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Bu ana başlıklar ise Bütçe harcamaları, Öğrenci harcamaları, Döner Sermaye harcamaları, Vakıf harcamaları ve Sağlık Kültür ve Spor Dairesi harcamaları olmak üzere beş alt başlıkta incelenmektedir (Görkemli, 2009: 176).

2.3.1.2.1.Dolaylı Gelir

2.3.1.2.1.1. Bütçe Harcamaları

Tablo 18’de Bursa Uludağ Üniversitesi’nin 2017 yılı personel ödemeler harici yapılan harcamalar gösterilmektedir.

Tablo 18:*Bursa Uludağ Üniversitesi’nin 2017 Yılında Personel Harcamaları Dışındaki Kalemleri*

Harcama Kalemleri	Harcama Tutarları(TL)
Sağlık	717.835,27
Mal ve Hizmet ¹	55.343.192,38
Görev Zararları	661.837,99
Sermaye Giderleri ²	3.526.880,69
Toplam	60.249.746,33

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı,2018

1.Mal ve Hizmet: *Tüketime yönelik mal ve hizmet alımları, Yolluklar, Hizmet alımları, Menkul ve Gayrimenkul mal hak alım bakım ve onarım giderleri*

2.Sermaye Giderleri: *Mamul Mal Alımları, Menkul Malların Büyük Onarım Giderleri.*

Tablo 18’deki 60.249.746,33 TL Bursa Uludağ Üniversitesinin 2017 yılı bütçe harcamalarını personel ödemeleri dışındaki kalan toplamı vermektedir.

Bütçe harcamalarının kent ekonomisine katkılarını öğrenebilmek için 60.249.746,33 TL tutarının ne kadarlık bölümünün kentte kaldığını hesaplanması gerekmektedir. Bursa Uludağ Üniversitesinin İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığının yayınladığı 2017 yılı faaliyet raporunu incelendikten sonra tahminen, ortalama bütçe harcamalarının % 60'lık bölümünün kent ekonomisinde kaldığı saptanmıştır. Bu durumda, 60.249.746,33 TL rakamının % 60'ı hesaplanarak 36.149.847,80 TL rakamı elde edilmiştir. **36.149.847,80 TL** rakamı 2017 yılı Bursa Uludağ Üniversitesi'nin bütçe harcamalarından kent ekonomisine aktardığı dolaylı gelir miktarıdır.

2.3.1.2.1.2. Öğrenci Harcamaları

Öğrenci harcamaları üniversitelerin kent ekonomisine aktardığı dolaylı gelirin önemli kalemidir. Saha araştırması bölümünde ayrıntılı olarak verilen, Bursa Uludağ Üniversitesi'nde eğitim almakta olan 381 öğrenciye yapılan anket sonucu 2017-2018 öğrenim yılında öğrencilerin ortalama aylık harcamaları 937,99 TL'dir. Bütçe ve diğer verileri 2017 yılı olması ve anket çalışmasının 2018 yılında yapılması nedeniyle anket sonucu çıkan 938 TL'lik aylık harcamayı enflasyon oranlarına uyarlanarak bir önceki yılı değerini hesaplanılmaya çalışılmıştır. TCMB'nin TÜFE rakamlarına göre 2018 yılı mal ve hizmet sepetinin değerindeki değişimi, 2018 yılının enflasyon rakamlarını oranlayarak hesaplanmıştır. 2018 TÜFE enflasyon rakamları yılsonu %20,3 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre, 2017 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencilerinin aylık harcama tutarı 779,7 TL olarak hesaplanmıştır. Öğrenci harcamaları yoluyla kent ekonomisine dolaylı geliri inceleyebilmek için Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2016-2017 eğitim öğretim yılındaki öğrenci sayısı belirlenmesi gerekmektedir.

Tablo 19'de Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017-2018 öğretim yılı öğrencilerin eğitim seviyelerine göre toplam rakamları özetlenmiştir.

Tablo 19: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2016-2017 Öğretim Yılı Öğrenci Sayıları

Öğrenim Seviyesi	Öğrenci Sayısı
Ön Lisans	20819
Lisans	41495
Yüksek Lisans	2968
Doktora	7304
Tıp Uzmanlık	399
Toplam	70017

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı, 2018

Bursa Uludağ Üniversitesi 2016-2017 öğretim yılında toplam 70017 öğrenciye öğrenim imkânı sunmaktadır. 2017 yılı aylık ortalama harcama miktarı ile 2016-2017 eğitim öğretim yılında Bursa Uludağ Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenci sayısına çarptığında, öğrencilerin kent ekonomisine aktarıldıkları aylık harcama tutarı elde edilmektedir. Buna göre, Bursa Uludağ Üniversitesi'nin öğrencilerin 2017 yılı aylık dolaylı olarak yerel ekonomiye aktardıkları tutar 54.592.254,9 TL'dir.

Öğrencilerin bir yılda kent ekonomisine aktardıkları dolaylı harcama tutarını hesaplayabilmek için öğrencilerin Bursa ilinde yılın kaç ayını geçirdiklerini öğrenilmesi gerekmektedir. Yapılan anket çalışması sonucu üniversite kazanmadan öncede Bursa'da ikamet eden öğrenciler yılın 11,56 ayını, üniversite eğitimi için Bursa iline gelen gelen öğrenciler ise yılın 9,12 ayını Bursa'da geçirdiği saplanmıştır (Tablo 20).

Tablo 20: Öğrencilerin Bursa'da Bulunma Süreleri

Öğrencilerin Yaşadıkları Yer	Öğrenci Sayısı	Bursa'da Yılda Ortalama Kalma Süreleri
Bursa'da Yaşayanlar	163	11,56
Bursa Dışında Yaşayanlar	218	9,12

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Üniversite eğitimini başlamadan öncede Bursa ilinde ikamet eden öğrenci sayısı olan 163'ü Bursa ilinde yılda ortalama ikamet ettiği süre olan 11,56 ay ile çarpılarak 1884,24 rakamını elde edilmektedir. Aynı şekilde Bursa dışından gelen öğrencilerin(218) Bursa'da buldukları(9,12) ay ile çarpılarak 1988,16 rakamı elde edilmektedir. Ulaşılan değerleri toplanarak anket çalışmasına katılan katılımcı sayısına böldüğünde çıkan sonuç Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencilerinin ortalama Bursa'da geçirdikleri süreyi vermektedir. $(1988,16+1884,24)/381=10,16$ ay.

Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencileri yılın 10,16 ayını Bursa'da bulunmaktadırlar. Öğrencilerin 10,16 ayda kent ekonomisine aktardıkları dolaylı harcamayı bulabilmemiz için yukarıda belirttiğimiz aylık toplam harcama tutarı olan 54.592.254,9 TL ile çarpılarak elde ederiz. Buna göre 2016-2017 öğrenim yılında Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencilerinin dolaylı olarak Bursa kent ekonomisinde **554.657.309,784 TL**'lik harcama yaptığı hesaplanmıştır.

2.3.1.2.1.3. Döner Sermaye Harcamaları

Bursa Uludağ Üniversitesi diğer katkılarının yanı sıra Tıp Fakülte Hastanesi aracılığı ile de kent ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye

İşletmesi sayesinde doğrudan istihdam edilen personel katkısı ile doğrudan gelir, yukarıda incelenmiştir. Bu kısımda ise, Döner Sermaye İşletmesi'nin kent ekonomisine dolaylı gelir etkisi incelenmiştir. Tablo 21'da Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletme müdürlüğünün 2014-2015-2016 yıllarındaki harcama kalemleri verilmektedir. Çalışmada 2016 yılı verileri kullanılarak çıkan sonucu 2017 yılı TÜFE enflasyon rakamlarına uyarlanmıştır.

Tablo 21: Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi'nin 2014-2015-2016 Yıllarındaki Harcama Kalemleri

Kullanılan Ödenek (TL)			
Harcama Kalemleri	2014	2015	2016
Personel Giderleri	81692346,9	78277562,97	89.233.540,17
Hizmet Alımı	51004576,38	59947161,22	70.882.867,02
Diğer Cari Giderler	80924158,79	96970167,25	111.822.308,32
Yatırım Giderleri	2521405,15	1782211,46	1.492.560,66
Transfer Giderleri	14808670,14	14628818,51	16.217.567,27
Toplam	230950557,43	251605921,47	289.648.843,44

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi Saymanlığı,2018

Tablo 21'da belirtilen harcama kalemlerinde personel giderleri olarak belirtilen 89.233.540,17 TL'lik tutar, yukarıda üniversite personeline Döner Sermayeden ödenen doğrudan gelirler olarak hesaba katılmıştır. Dolayısıyla, Döner Sermaye harcamalarından Transfer giderleri olan 16.217.567,27 TL ve Personel Giderleri 89.233.540,17 TL tutarı çıkarılarak incelemeye devam edilmiştir. $289648843,44 - (89.233.540,17 + 16.217.567,27) = 105.451.107,44$ TL. Döner Sermaye İşletmesi Saymanlığından verilen bilgiye göre Personel ve Transfer giderlerini çıkardığında, geriye kalan Hizmet alımı, Diğer cari giderler ve Yatırım harcamalarının tahmini ortalama % 65'nin Bursa içinde kaldığı saptanmıştır. Buna göre, 105.451.107,44 TL'lik Döner Sermaye harcamasının % 65'i hesaplandığında 68.543.219,83 TL rakamı elde edilmektedir. TÜFE fiyatlarına göre 2016 yılı mal ve hizmet sepetinin değerindeki değişimi, 2017 yılının Tüketici Fiyat Endeksine oranlayarak hesaplanmıştır. 2017 Tüketici Fiyat Endeksi enflasyon rakamları yılsonu %11,92 olarak gerçekleşmiştir. Buna göre 2016 yılına göre hesaplanan 105.451.107,44 TL'lik tutar 2017 enflasyon rakamlarına uyarlanarak hesaplandığında **118.020.879,44 TL** rakamına ulaşılmıştır.

2.3.1.2.1.4. Üniversite Vakıf Harcamaları

Bursa Uludağ Üniversitesine bağlı olarak çalışan Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfının yaptığı harcamalarda üniversitenin kent ekonomisine katkısında önemli bir diğer

unsurdur. Tablo 22’de Bursa Uludağ Üniversitesi’nin Güçlendirme Vakfı’nın 2017 yılı yaptığı harcama kalemleri görülmektedir.

Tablo 22: Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı 2017 Yılı Harcama Kalemleri

Harcama Kalemleri	Tutar(TL)
Amaca Yönelik Giderler	1.684.802,42
Yönetim Giderleri	199.851,04
Vergi, Resim ve Harç Giderleri	6.956,51
Diğer Giderler	34833,31
Toplam	1.926.043,28

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Müdürlüğü,2018

Tablo da görüleceği gibi, 2017 yılındaki Vakıf harcamaları 1.926.043,28 TL’dir. Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Müdürlüğü’nden edinilen bilgiyle göre yapılan harcamaların tamamı yerel ekonomide kaldığı öğrenilmiştir. Bu verilere göre Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı’nın 2017 yılında Bursa kent ekonomisine bıraktığı tutar **1.926.043,28 TL**’dir.

2.3.1.2.1.5.Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları

Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesinin 2017 yılındaki harcamaları aşağıda özetlemektedir(Tablo 23).

Tablo 23: Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesinin 2017 Yılı Harcamaları

Harcama Kalemleri	Tutar(TL)
Beslenme Hizmetleri	8113338,85
Barınma Hizmetleri	268373,83
Sağlık Hizmetleri	1309,8
Kültür Hizmetleri	694522,95
Diğer Hizmetler	3135982,12
Toplam	12213527,55

Kaynak: Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Saymanlığı,2018

Yukarıdaki çizelgede de görüldüğü gibi Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi’nin 2017 yılı harcaması 12.213.527,55 TL’dir. Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Saymanlığı, harcamalarının tahmini ortalama olarak % 90’ının Bursa içi ekonomisinde kaldığı saptanmıştır. Sağlık Kültür ve Spor Dairesi’nin 2017 yılı harcama tutarının % 90’ı hesaplandığında **10.992.174,8 TL**’yi Bursa ekonomisine bıraktığı görülmektedir.

2.3.1.2.1.6. Toplam Dolaylı Gelir

Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 yılında Bursa kent ekonomisine sağladığı dolaylı gelir kalemleri ve toplam rakamı Tablo 24'de özetlemiştir.

Tablo 24: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 yılında Yerel Ekonomiye Sağladığı Toplam Dolaylı Gelir

Harcama Kalemleri	Dolaylı Gelir(TL)
Bütçe Harcamaları	36.149.847,80
Öğrenci Harcamaları	532.106.794,56
Döner Sermaye Harcamaları	118.020.879,44
Vakıf Harcamaları	1.926.043,28
Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları	10.992.174,8
Toplam	699.195.739,88

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Buna göre Bursa Uludağ Üniversitesi'nin bütçe harcamaları, öğrenci harcamaları, Döner Sermaye İşletmesi harcamaları, Vakıf harcamaları ve Sağlık Kültür ve Spor Dairesi harcamalar yoluyla Bursa kent ekonomisine aktardığı toplam dolaylı gelir **699.195.739,88 TL**'dir.

2.3.1.2.2. DOLAYLI İSTİHDAM

Dolaylı gelir kaleminden elde edilen rakamdan dolaylı istihdam sayısının hesaplanılmasında, kişi başına düşen hizmet üretim miktarı yararlanılmaktadır. Kişi başına düşen hizmet üretim miktarını hesaplayabilmek için 2017 yılı toplam hizmet üretim değeri ve hizmet sektöründe istihdam edilen kişi sayısına ihtiyaç duyulmaktadır.

2017 yılı toplam hizmet üretim rakamını, Türkiye İstatistik Kurumunun Cari Üretici Fiyatlarına Göre Sanayi ve Hizmet Üretim Değeri tablosundan (Tablo 25), hizmet sektöründeki istihdam rakamlarını yine Türkiye İstatistik Kurumunun Sivil İstihdamın Sanayi ve Hizmet Sektörleri Dağılımı tablosundan (Tablo 26) öğrenebiliriz.

Tablo 25: Cari Üretici Fiyatlarına Göre Sanayi ve Hizmet Üretim Değeri

SEKTÖRLER	2015	2016	2017
<i>SANAYİ</i>	<i>1.342.205.327.698</i>	<i>1.448.084.546.693</i>	<i>1.841.423.545.040</i>
Madencilik ve Taşocılığı	28 130 290 122	29 501 292 638	38 923 081 826
İmalat Sanayi	1 116 847 359 989	1 220 497 043 000	1 574 830 952 778
Elektrik, Gaz, Su	197 227 683 587	198 086 211 055	227 669 510 436
<i>HİZMET</i>	<i>1.322.484.737.775</i>	<i>1.510.270.430.212</i>	<i>1.875.544.123.938</i>
İnşaat Sanayi	336 506 563 310	405 734 408 941	513 619 289 245
Su temini; Kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme	22 050 930 675	25 916 096 860	32 437 926 610
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu kara taşıtlarının ve Motosikletlerin onarımı	308 166 723 548	352 049 166 722	435 843 865 439
Ulaştırma ve Depolama	218 857 778 395	242 285 844 331	300 456 301 662
Konaklama ve Yiyecek hizmeti faaliyetler	81 303 824 640	81 891 859 389	103 735 059 436
Bilgi ve İletişim	79 066 156 797	90 582 872 943	106 537 973 767
Gayrimenkul faaliyetleri	25 976 019 444	28 616 964 036	34 546 739 169
Mesleki, Bilimsel ve Teknik faaliyetler	79 438 720 816	91 309 992 741	109 510 247 026
İdari ve Destek hizmet faaliyetleri	92 762 043 281	103 454 219 498	135 924 553 522
Eğitim	19 298 085 778	22 553 711 890	26 540 040 669
İnsan sağlığı ve Sosyal hizmet faaliyetler	30 144 387 237	33 929 832 889	39 048 245 194
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	20 676 105 672	22 874 334 977	26 442 132 068
Diğer hizmet faaliyetleri	8 237 398 182	9 071 124 995	10 901 750 131
TOPLAM	2 664 690 071 473	2 958 354 976 905	3 716 967 668 978

Kaynak: TÜİK,2018, www.tuik.gov.tr (05.10.2018)

Tablo 26: *Sivil İstihdamın Sanayi ve Hizmet Sektörleri Dağılımı*

SEKTÖRLER	2015	2016	2017
<i>SANAYİ</i>	3.848.202	3.859.079	3.966.916
Madencilik ve Taşocılığı	129 943	124 336	130 960
İmalat Sanayi	3 621 817	3 634 477	3 723 677
Elektrik, Gaz, Su	96 442	100 266	112 279
<i>HİZMET</i>	8.900.946	9.049.033	9.461.397
İnşaat Sanayi	1 568 545	1 638 348	1 712 589
Su temini; Kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme	102 472	100 544	100 293
Toptan ve Perakende Ticaret; Motorlu kara taşıtlarının ve Motosikletlerin onarımı	2 651 684	2 667 228	2 771 955
Ulaştırma ve Depolama	857 152	883 611	909 254
Konaklama ve Yiyecek hizmeti faaliyetler	923 594	891 114	939 596
Bilgi ve İletişim	188 905	193 947	201 829
Gayrimenkul faaliyetleri	64 599	69 106	75 156
Mesleki, Bilimsel ve Teknik faaliyetler	502 914	527 670	563 316
İdari ve Destek hizmet faaliyetleri	1 256 156	1 287 788	1 358 230
Eğitim	301 206	295 551	308 179
İnsan sağlığı ve Sosyal hizmet faaliyetler	308 332	318 774	335 856
Kültür, Sanat, Eğlence, Dinlenme ve Spor	51 094	50 824	52 947
Diğer hizmet faaliyetleri	124 293	124 528	132 197
TOPLAM	12 749 148	12 908 112	13 428 313

Kaynak: TÜİK,2018, www.tuik.gov.tr (05.10.2018)

2017 yılı toplam hizmet değeri aynı yıl hizmet sektöründe istihdam edilen kişi sayısına bölünerek kişi başı hizmet değerine ulaşılabilir. Devamında üniversitenin yarattığı toplam dolaylı gelir katkısını kişi başına düşen hizmet üretimine bölündüğünde dolaylı istihdam katsayısı elde edilir.

- 2017 yılı fiyatıyla toplam hizmet üretimi = 1.875.544.123.938 TL.
- 2017 yılı hizmet sektörü toplam istihdam miktarı = 9.461.397 kişi.
- Kişi başına hizmet üretimi = $a/b = 1.875.544.123.938/9.461.397 = 198.231,2$ TL.

2017 yılı Türkiye ekonomisi için hesaplanan kişi başına hizmet üretimi 198.231,2 TL'dir. Bu rakam Bursa ekonomisi için geçerli olduğu varsayılmıştır. Buna göre Bursa Uludağ Üniversitesi'nin kent ekonomisinde yarattığı dolaylı istihdam aşağıdaki gibidir.

2.3.1.2.2.1. Bütçe Harcamaları

Bütçe harcamalarından doğan dolaylı istihdam etkisini hesaplamak için 36.149.847,80 TL'lik dolaylı geliri, 198.231,2 TL'lik kişi başı hizmet miktarına bölünmüştür. Bu durumda 2017 yılı bütçe harcamaları yoluyla ortaya çıkan dolaylı istihdam $36.149.847,80 / 198.231,2 = 182$ kişidir.

2.3.1.2.2.2. Öğrenci Harcamaları

2017 yılında, öğrenci harcamalarından kaynaklanan dolaylı istihdam, yıllık toplam öğrenci harcama kişi başı hizmet üretim miktarına bölünerek hesaplanmış ve öğrenci harcamalarından kaynaklı istihdamın $532.106.794,56/198.231,2 = 2684$ kişi olduğu tespit edilmiştir.

2.3.1.2.2.3. Döner Sermaye Harcamaları

2017 yılı Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Döner Sermaye İşletmesi, harcamalar yoluyla Bursa kent ekonomisine aktardığı 118.020.879,44 TL'lik dolaylı gelir $118.020.879,44 / 198.231,2 = 595$ kişiye dolaylı istihdam yaratılmasına sebep olmuştur.

2.3.1.2.2.4. Üniversite Vakıf Harcamaları

2017 yılında Bursa Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı tarafından Bursa ekonomisine aktarılan 1.926.043,28 TL'lik dolaylı gelir $1.926.043,28 / 198.231,2 = 10$ kişiye dolaylı istihdam yaratmıştır.

2.3.1.2.2.5. Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları

Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi'nin 2017 yılında Bursa ekonomisine sağladığı 10.992.174,8 TL'lik dolaylı gelirin yarattığı dolaylı istihdam sayısı $10.992.174,8 / 198.231,2 = 55$ kişidir.

2.3.1.2.2.6. Toplam Dolaylı İstihdam

Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 yılı faaliyet sonunda kent ekonomisine toplam 3526 kişilik dolaylı istihdam yaratmıştır. (Tablo 27)

Tablo 27: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 Yılında Kent Ekonomiye Sağladığı Dolaylı İstihdam Etkisi

Harcama Kalemleri	Dolaylı İstihdam
Bütçe Harcamaları	182
Öğrenci Harcamaları	2684
Döner Sermaye Harcamaları	595
Vakıf Harcamaları	10
Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları	55
Toplam	3526

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

2.3.1.3. Uyarılmış Statik Katkılar

Uyarılmış statik katkılar, dolaylı ve doğrudan katkılara bağlı olarak oluşan gelir ve istihdam artışıdır. Üniversiteler aracılığıyla oluşan dolaylı ve doğrudan gelir ve istihdam sonucu ortaya çıkan uyarılmış etki “Keynezyen çarpan etkisi” olarak isimlendirilmektedir. Bireylerin ve/veya kurumların kazandıkları gelirleri yerel ekonomide harcamaları sonucunda oluşan gelir ve istihdam kent ekonomisi için uyarılmış katkıdır. Yaratılan artışın ekonomide çarpan etkisi yaratacağından yatırım, tüketim harcamaları ve ihracatta ortaya çıkacak artış milli geliri de doğrudan arttırmaktadır (Görkemli, 2011: 87).

Bursa Uludağ Üniversitesi'nin yerel ekonomide yarattığı harcama sonucu doğan uyarılmış etkiyi ortaya koyabilmek için çarpan katsayısını hesaplamak gerekmektedir. Çarpan katsayısını hesaplayabilmek için gereken marjinal tüketim eğilimini tahmin etmek üzere basit regresyon modeli oluşturulmuştur. Model, En Küçük Kareler Yöntemini kullanılarak E-views paket programıyla hesaplanmıştır. Oluşturulan model aşağıda belirtilmiştir:

$$Y_1 = b_0 + b_1 X$$

Y_1 ; toplam harcama yöntemi ile hesaplanmış GSYH içinde özel nihai tüketin harcamaları

b_0 ; otonom tüketim harcaması,

b_1 ; marjinal tüketim eğilimi

X ; harcamalar yöntemiyle hesaplanan GSYH değerini göstermektedir.

Modelde TÜİK verilerinden yararlanılarak, 2010:1-2017:4 dönemlerine ait sabit fiyatlar ile hesaplanan yerleşik hane halklarının ve hane halkına hizmet eden kar amacı olmayan kuruluşların tüketimi ve harcamalar yöntemiyle Gayrisafi yurtiçi hasıla verileri kullanılmıştır. Kullanılan veriler Türkiye'nin genel ekonomisi için geçerlidir. Analizde bulunan marjinal tüketim eğilimin Bursa ekonomisinde de geçerli olduğu varsayılmıştır.

Hesaplanan çarpan katsayısı detayları EK’te verilmiştir. Hesaplamalar sonucunda çarpan katsayısı 2.09 bulunmuştur. Bursa Uludağ Üniversitesi 2016 yılındaki faaliyetleri sonucu ortaya çıkan toplam uyarılmış katkı 1.977.000.311,7986 TL’dir.

Bursa Uludağ Üniversitesi uyarılmış gelir katkısı sonucu ise **9.978,2** kişiye (1.977.000.311,7986/198.231,2) istihdam yaratmıştır.

Tablo 28:Uyarılmış Gelir Katkısı

	Tutar (TL)	Çarpan Katsayısı	Uyarılmış Katkı(TL)
Doğrudan Gelir	246.737.423,66	2.09	515.681.215,4494
Dolaylı Gelir	699.195.739,88	2.09	1.461.319.096,3492
Toplam	945.933.163,54	2.09	1.977.000.311,7986

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

2.3.2.Dinamik Katkılar

Dinamik katkılar, üretim faktörlerinin miktarı sabit iken ortaya çıkan genişletici katkılardır. Başka bir ifade ile uzun vadeli beşeri sermayeye yapılan yatırımlar sonucu bilgi ve tecrübe birikiminden oluşan verimlik artışıdır(Görkemli, 2011: 88). Yapılan bu katkılar uzun vadede büyümeyi ve kalkınmayı beraberinde getirmektedir.

Üniversitelerin sürekli eğitim programları ile kent nüfusuna sağladıkları kişisel gelişim kurslar ve aynı zamanda teknoparklar sayesinde bilime yapılan uzun vadeli yatırımlar üretimdeki verimliliği de artıracaktır.

Bursa Uludağ Üniversitesi ULUSEM (Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi) aracılığıyla her yıl ithalat- ihracat, finans ve muhasebe sertifika programlarının yanı sıra yabancı diller, bilgisayar programları ve kişisel gelişim kursları vermektedir. Bu kurslar, öğrenciler haricinde, Bursa’da bulunan ve farklı alanlarda faaliyet gösteren şahıslara bilgi ve becerisine gelişmesine katkıda bulunarak iş verimliliğini arttırmaya neden olmaktadır.

Yine uzun vadede kent ekonomisine verimliliğine ve gelişimine katkıda bulunacak diğer bir önemli bir dinamik etki ise Bursa Uludağ Üniversitesi Teknoparkıdır (ULUTEK). Türkiye’de 2001 yılında Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile kamu araştırma kurumlarında veya üniversitelerde kamu desteğinde yeni teknolojileri yaratacak projelerin yürütülmesine imkân sağlanmıştır. Küresel ekonomiye uyum sağlamak ve teknoloji gelişimini sürdürülebilir hale getirmek ancak Ar-Ge çalışmaları ile mümkün olabilmektedir. Bu nedenle Teknoparklar bir kat daha önem kazanmıştır.

Teknopark, bilim ve teknoloji kelimelerinin birleşiminden ortaya çıkmakta ve bilim ve teknoloji merkezi anlamına gelmektedir. Farklı ülkelerde Technology Development Center, Center Of Excellence, Incubator, Innovation center gibi terimleri de kullanıldığı görülmektedir (Babacan, 2014). Başka bir ifade ile Teknoparklar; ülke sanayisini uluslararası alanda rekabet edebilme seviyesine çıkartmak amacıyla üreticileri, üniversite ve özel kurum ve kuruluşları arasında işbirliği yapılmasına yaradım eder. Aynı zamanda ürün kalite standardını, ürün çeşitliliğini ve verimliliği artırmak için üreticileri destekleyen kuruluştur. Son olarak şunun belirtilmesi gerekir ki Teknoparklar, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek ve girişimcilerin önünü açmak için önemli bir değerdir.

Bursa Uludağ Üniversitesi Teknoparkı 2005 yılında Bursa’da artan sanayileşme, iletişim teknolojisinde yaşanan gelişmeler, küresel ekonomi ve rekabetin artışı ve artık günümüzdeki teknoloji çağına ayak uydurmak amacı ile kurulmuştur.

Kaynak: <http://www.btso.org.tr/?page=investment/ulutek.asp> (22.10.2018)

Şekil 01.03. Bursa Uludağ Üniversitesi Teknoparkı (ULUTEK)

Teknoparklar üniversite-sanayi işbirliğinde doğacak yüksek verimlere yol açacağı üniversite ve sanayi personeline yüksek isteklendirme kaynağı olması beklenmektedir. Bu araştırmalar, üniversite personeli için ek gelir, araştırma finansmanı, endüstri tecrübesine dayalı kaliteli bir eğitim deneyimi ve mesleki tatmin düzeyinde artış, şirket kurma hakkı, 5 ile 10 yıla kadar vergi muafiyeti olan şirket kurabilme hakkı, devlet destekli ucuz kredi avantajı, sanayi için daha yüksek gelir elde etme imkanı sunmak, ihtiyaç doğduğunda temin

edilebilecek eğitimli eleman ile yüksek verim gibi önemli motivasyon kaynağını oluşturmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SAHA ARAŞTIRMASI

3.1. Saha araştırması

Bu bölümde, Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine olan katkıları mikro açıdan incelenecektir. Bölümün amacı, makro ölçekte değerlendirmede de görüldüğü gibi, öğrencilerin yaptığı harcamaların etkisinin hangi sektörler üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymak ve bu sektörlerin mekân dağılımı hakkında fikir edinmektir.

3.1.1. Çalışma alan seçimi

Çalışmanın bu bölümünde, Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa kent merkezinde yer alan Görükle yerleşkesi, İlahiyat Fakültesi Fethiye Kampusu ve Ali Osman Sönmez Kampuslarındaki öğrencilerin harcama eğilimleri incelenerek harcama yaptığı sektörler belirlenmeye çalışılmış, bu harcamalarla ilgili mekâna dayalı sorular yöneltilerek öğrenci harcamalarının kentin ticaret mekânlar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Görükle Kampusu de çalışma alanları olan birimler Şekil 0.001'te gösterilmiştir.

2016-2017 öğretim yılı rakamlarına göre Bursa Uludağ Üniversitesinde toplam 70208 öğrenci öğrenim görmektedir. Öğrencilerin 48579 (% 69.19) gibi önemli bir bölümü Görükle yerleşkesinde eğitim almaktadır. Bursa kent merkezi içinde olan Fethiye kampusu ve Ali Osman Sönmez kampusu olmak üzere toplam üç kampus deki öğrenci sayısı 57260'dır. Bu da Bursa Uludağ Üniversitesinin öğrenci sayısının % 81.55 oluşturmaktadır. Bu çalışmada, sadece Bursa Kent merkezindeki öğrencilerin ticaret mekânlar üzerindeki etkileri gözlemlenmiştir. Fen Bilimleri, Sosyal Bilimler, Sağlık Bilimleri ve Eğitim Bilimleri Enstitülerinin yanı sıra Tıpta Uzmanlık öğrencileri de Kent merkezinde öğrenim görmelerine rağmen çalışma dışında tutulmuştur.

Tablo 29: Bursa Uludağ Üniversitesi Öğrencilerinin Bölümlere ve Kampuslara Göre Dağılımı (2016-2017 Öğrenim yılı)

		Fakülte Y.okulu Enstitü	Öğrenci sayısı	Kendi içinde toplam	Kendi içinde yüzde	Toplam içinde yüzde
Bursa Kent Merkezi Okulları	Görükle Kampusu	Tıp Fakültesi	2063	48579	69.19	2.93
		İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	13062			18.6
		Mühendislik Fakültesi	5891			8.39
		Veteriner Fakültesi	983			1.4
		Ziraat Fakültesi	1978			2.81
		Eğitim Fakültesi	5267			7.5
		Fen-Edebiyat Fakültesi	5835			8.31
		Mimarlık Fakültesi	583			0.83
		Spor Bilimleri Fakültesi	550			0.78
		Sağlık Bilimleri Fakültesi	699			0.99
		Devlet Konservatuarı	64			0.09
		Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	811			1.15
		Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	3090			4.4
		Fen Bilimleri Enstitüsü	2736			3.89
		Sosyal Bilimler Enstitüsü	3541			5.04
		Sağlık Bilimleri Enstitüsü	283			0.4
		Eğitim Bilimleri Enstitüsü	744			1.05
		Fethiye Kampusu	İlahiyat Fakültesi			3029
	Ali Osman Sönmez Kampusu	Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	5652	5652	8.05	8.05
	Bursa İlçe Okulları	Bursa İlçe Kampusleri	Hukuk Fakültesi	939	12948	18.44
Güzel Sanatlar Fakültesi			210	0.29		
İnegöl İşletme Fakültesi			533	0.75		
Mustafakemalpaşa Meslek Yüksekokulu			1188	1.6		
Karacabey Meslek Yüksekokulu			1594	2.27		
İnegöl Meslek Yüksekokulu			2676	3.81		
İzmit Meslek Yüksekokulu			651	0.92		
Yenişehir İbrahim Orhan Meslek Yüksekokulu			1188	1.69		
Orhangazi Meslek Yüksekokulu			1060	1.5		
Gemlik Asım Kocabıyık Meslek Yüksekokulu			946	1.34		
Orhaneli Meslek Yüksekokulu			196	0.27		
Keles Meslek Yüksekokulu			667	0.95		
Harmancık Meslek Yüksekokulu			644	0.91		
Büyükorhan Meslek Yüksekokulu			394	0.56		
Mennan Pasinli Meslek Yüksekokulu	62	0.08				
Toplam			70208	70208	100	100

Kaynak: BUÜ,2018,www.uludag.edu.tr (05.08.2018)

Tablo 29’de de görülebileceği gibi, çalışma gurubunu oluşturan Bursa Kent merkezi içindeki yerleşkelerde okuyan öğrenciler tüm Bursa Uludağ Üniversitesinin %81.55’lik kısmını oluşturmaktadır. Bursa’da okuyan toplam 70208 öğrencinin % 69.19’ı(48579 öğrenci) Görükle Yerleşkesindeki fakülte ve yüksekokullarda, %4.31(3029 öğrenci) Fethiye İlahiyat Fakültesi Kampusunda, kalan % 8.05’i (5652 öğrenci) de Ali Osman Sönmez Kampusunda eğitim almaktadırlar.

Saha araştırmasında yapılırken özellikle Bursa Uludağ Üniversitesinin Görükle Kampusu’nda eğitim gören öğrencilerin harcama görüşlerinin daha gerçekçi olarak ortaya konulması amacıyla ankete katılacak katılımcıları belirli prensiplere göre seçilmiştir. Anket çalışması Bursa Kent Merkezinde okuyan 49557 (%70.58)öğrenciyi baz alınarak yapılmıştır. Anakütle öğrenci sayısı yaklaşık 50.000 birim olduğunda ± 5 hata payı ile % 95 güvenirlilik aralığı düzeyinde çekilecek örneklem sayısı 381 olması yeterlidir (BAYRAM, 2017: 25). Anket çalışmasına katılan öğrencilerin %87.65 (334 öğrenci) Görükle Kampusunda, %6.11(23 öğrenci) Fethiye İlahiyat Fakültesi Kampusunda, %6.23(24 öğrenci) Ali Osman Sönmez Kampusunda okumaktadır. Belirlenen örneklem hacmi, kota tekniği ile fakülte ve cinsiyet sınıflandırmasına uygun dağıtılmıştır. Başka bir ifade ile anket çalışmasının genel dağılımda öğrencilerin öğrenim gördüğü yerleşkeler, fakülteler, yüksekokullar ve cinsiyetlerinin yüzdelere göre belirlenmiştir. Araştırma analizi için SPSS veri analiz paket programları kullanılmıştır. Saha araştırmasına Lisansüstü öğrencilerin daha büyük yaş grubunda olmaları, iş sahibi veya bir iş yerinde çalışıyor olma ihtimallerinin yüksek oluşu harcama alışkanlıklarında farklılıklar yaratabileceği düşünülerek saha araştırmaya dahil edilmemiştir.

Tablo 30’de ankete katılan öğrencilerin harcama eğilimlerinin Bursa Uludağ Üniversitesi’nin Bursa’daki yerleşkelerinde okuyan öğrencilerin harcama eğilimlerini yansıtmak amacıyla hangi sayılarda yapıldığını göstermektedir.

Tablo 30: Ankete Katılan Öğrencilerin Dağılımı

	Toplam	Kadın	Erkek	Kadın %	Erkek %	Ankete Katılan Kadın Sayısı	Ankete Katılan Erkek Sayısı	Toplam Katılımcı Sayısı
Tıp Fakültesi	2063	1053	1010	51	49	8	8	16
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	13062	6131	6931	46,9	53,1	47	53	100
Mühendislik Fakültesi	5891	1599	4292	27,01.	72,9	12	33	45
Veteriner Fakültesi	983	395	588	40,2	59,8	3	4	7
Ziraat Fakültesi	1978	933	1045	47,2	52,8	7	8	15
Eğitim Fakültesi	5267	3573	1694	67,8	32,2	27	13	40
İlahiyat Fakültesi	3029	1916	1113	63,2	36,8	15	8	23
Fen-Edebiyat Fakültesi	5835	3752	2083	64,3	35,7	29	16	45
Mimarlık Fakültesi	583	316	267	54,2	45,8	3	2	5
Spor Bilimleri Fakültesi	550	214	336	38,9	61,1	2	3	5
Sağlık Bilimleri Fakültesi	699	471	228	67,3	32,7	3	2	5
Devlet Konservatuvarı	64	36	28	56,3	43,7	1	0	1
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	811	554	257	68,3	31,7	4	2	6
Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	5652	1420	4232	25,1	74,9	11	33	44
Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	3090	1747	1343	56,5	43,5	14	10	24
Toplam	49557	24110	25447	%48.65	%51.35	186	195	381

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

3.1.2. Çalışma Alanına İlişkin Anket Sonuçları

Bursa Uludağ Üniversitesi kent merkezinde yer alan Görükle Kampusu, Fethiye İlahiyat Fakültesi Kampusu ve Ali Osman Sönmez Kampusunda eğitim gören 381 öğrenciye uygulanan anket üç ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar genel görünüm, harcama eğilimleri ve mekâna yönelik sorular, bunlara ek olarak katılımcıların mezuniyet sonrası fikirlerini öğrenilmeye çalışılmıştır.

3.1.2.1. Genel karakteristikler

Anketin ilk bölümünde, katılımcıların genel karakteristiklerinin tespit etmek amacıyla sorular yönlendirilmiştir. Sorular cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, öğrenim gördüğü Fakülte/ Yüksekokulu/ Enstitü, okuduğu sınıf, aile reisinin mesleği, üniversiteye başlamadan önce buldukları il, kaç yıldır Bursa'da yaşadığı ve Bursa'ya geliş sebebi gibi değişkenlerden oluşmaktadır.

Cinsiyet, toplumların kültürel farklılıklarına göre bireylerin rollerini belirten, onların algı ve tutumlarını etkileyen özelliktir. Katılımcı 381 öğrencinin % 51,2 erkek %48,8 kadındır. Katılımcıların erkek ve kadın yüzdeleri öğrencilerin üniversitedeki cinsiyet oranlarına göre belirlenmiştir (Tablo 31).

Tablo 31:*Katılımcıların Cinsiyet dağılımı*

Cinsiyet			
		Sayı	Yüzde
Geçerli	Kadın	186	48,8
	Erkek	195	51,2
	Toplam	381	100,0

Anket çalışmasında harcama eğiliminde önemli olduğu düşünülen kardeş sayısı etkeninde incelemek amacıyla katılımcıların kardeş sayısını öğrenilmiştir. Ortaya çıkan sonuçta katılımcıların kardeş sayısının ortalama 1,9738 bulgusu bulunmuştur. Anket çalışmamıza katılan 381 katılımcının en yüksek %40,7 sinin bir kardeşi en az %0.03 ile 9 kardeşli öğrencilerdir (Tablo 32).

Tablo 32:*Katılımcıların kardeş sayısı dağılımı*

İstatistikler		
Kardeş Sayısı		
	Geçerli	381
	Eksik/Hata	0
Ortalama		1,9738

Kardeş Sayısı				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	0	24	6,3	6,3
	1	155	40,7	40,7
	2	108	28,3	28,3
	3	46	12,1	12,1
	4	24	6,3	6,3
	5	11	2,9	2,9
	6	5	1,3	1,3
	7	3	0,8	0,8
	8	4	1,0	1,0
	9	1	0,3	0,3
	Toplam	381	100,0	100,0

Ankete katılan katılımcılar, harcama yapısına göre genel öğrenci şekillerini yansıtmak açısından okunan yerleşkeler, öğrenci sayıları, harcama eğilimleri gibi ölçütler göz önüne alınarak Tablo 29’de belirtilen ilkeler doğrultusunda seçilmiştir. Katılımcıların öğrenim gördükleri fakülte/yüksekokul/enstitü bilgileri Tablo 33’de belirtilmiştir.

Tablo 33: Katılımcıların öğrenim gördükleri Fakülte/Yüksekokulu/Enstitü

Fakülte		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Devlet Konservatuarı	1	0,3	0,3
	Eğitim Fakültesi	40	10,5	10,5
	Fen-Edebiyat Fakültesi	45	11,8	11,8
	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	100	26,2	26,2
	İlahiyat Fakültesi	23	6,0	6,0
	Mimarlık Fakültesi	5	1,3	1,3
	Mühendislik Fakültesi	45	11,8	11,8
	Sağlık Bilimleri Fakültesi	5	1,3	1,3
	Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu	24	6,3	6,3
	Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	6	1,6	1,6
	Spor Bilimleri Fakültesi	5	1,3	1,3
	Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu	44	11,5	11,5
	Tıp Fakültesi	16	4,2	4,2
	Veteriner Fakültesi	7	1,8	1,8
	Ziraat Fakültesi	15	3,9	3,9
TOPLAM	381	100,0	100,0	

Katılımcıların yaş dağılımı bakımından en büyük oranının %27,8 ile 20 yaş öğrenciler olduğu görülmektedir. Yaş grubunu %16,5’le 19 yaş öğrenciler takip etmektedir. En düşük %0,03 ile 29 yaş grubudur. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin ortalama yaşı 20.88’dir (Tablo 34).

Tablo 34: Katılımcıların Yaş Dağılımı

İstatistikler	
Yaş	
Ortalama Yaş	20,8898

Yaş		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	18,00	28	7,3	7,3
	19,00	63	16,5	23,9
	20,00	106	27,8	51,7
	21,00	61	16,0	67,7
	22,00	51	13,4	81,1
	23,00	30	7,9	89,0
	24,00	18	4,7	93,7
	25,00	14	3,7	97,4
	26,00	9	2,4	99,7
	29,00	1	,3	100,0
Toplam	381	100,0		

Anket çalışmamıza katılan katılımcıların 137'si ikinci sınıf öğrencileridir. İkinci sınıf öğrencileri çalışmanın %36'sını oluşturmaktadır. Anket çalışması için görüştüğümüz öğrencilerin % 27,8 birinci sınıf öğrenci grubu oluştururken üçüncü sınıf öğrenciler ise % 21,8'ni oluşturmaktadır. Dördüncü sınıflar 44 öğrenci ile çalışmanın % 11,5'ni oluşturmaktadır. Kalan % 2,8'ni beşinci ve altıncı sınıf öğrenci grubu kapsamaktadır (Tablo 35).

Tablo 35: Katılımcıların sınıflara göre dağılımı

Sınıf		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	1 Sınıf	106	27,8	27,8
	2 Sınıf	137	36,0	63,8
	3 Sınıf	83	21,8	85,6
	4 Sınıf	44	11,5	97,1
	5 Sınıf	4	1,0	98,2
	6 Sınıf	7	1,8	100,0
	Toplam	381	100,0	

Aile reisinin mesleği, öğrencilerin gelir ve harcama tutumlarında etkili olduğundan önemli olmaktadır. Görüşme yaptığımız öğrencilerin aile reisinin mesleği sorulduğunda en yüksek payı % 25,2 ile emekliler olduğu görülmektedir. Emeklileri % 20,7 ile işçi, %19,9 ile kendi iş sahibi olan veliler takip etmektedir. Katılımcıların en düşük payı % 0,3 ile işsiz kümesi oluşturmaktadır (Tablo 36).

Tablo 36: Aile Reisinin Meslek Dağılımı

Aile Reisinin Mesleği				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Kendi işi (işletme sahibi)	76	19,9	19,9
	Serbest meslek (doktor, Av, vb)	36	9,4	29,4
	Memur (özel veya kamu)	73	19,2	48,6
	İşçi	79	20,7	69,3
	Emekli	96	25,2	94,5
	Çiftçi	20	5,2	99,7
	İşsiz	1	0,3	100,0
	Toplam	381	100,0	

Anket çalışmasın da öğrencilere üniversiteye başlamadan önce buldukları illeri sorgulanmasında aşağıdaki veriler elde edilmiştir (Tablo 37).

Tablo 37: Üniversite başlamadan önce katılımcıların buldukları iller.

Memleket				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Bursa	163	42,8	42,8
	Diğer	218	57,2	57,2
	Toplam	381	100,0	100,0

Tablo 37'de görüldüğü gibi, anket çalışmamıza katılan öğrencilerin %42,8'lik(163 öğrenci) kısmı üniversite eğitimine başlamadan öncede Bursa da yaşayan öğrenciler oluşturmaktadır. Bursa dışından gelen öğrenciler ise % 57,2'lik kısmı oluşturmaktadır. Çalışmada ayrıca Bursa dışından gelen öğrencilerin hangi illerden geldiklerine öğrenilmeye çalışılmıştır. Anket çalışmamızda Bursa dışından gelen öğrenci sayısı 218'dir. Bursa dışından gelen öğrencilerin 92'si geldikleri ili belirtmek istememişlerdir. Memleketlerini belirten öğrencilerin % 6,3'lik kısmı İstanbul % 2,4'lık kısmı ise Kocaeli ve diğer illerden gelen öğrenciler takip etmiştir. Çalışmada elde edilen bulgular aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Tabloda ‘diğer iller’ olarak adlandırılan bölümde yaşayan öğrenciler, katılımcıların %1’den daha az bir paya sahip olduğundan, listede tek tek yer almamaktadır (Tablo 38).

Tablo 38: Üniversite Başlamadan Önce Öğrencilerin Buldukları İller.

Memleket Diğeri				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Bursa	163	39,6	39,6
	Cevapsız	92	27,3	66,9
	Ankara	6	1,6	68,5
	Balıkesir	7	1,8	70,3
	İstanbul	24	6,3	76,6
	İzmir	4	1,0	77,6
	Kocaeli	9	2,4	80
	Manisa	7	1,8	81,8
	Sakarya	6	1,6	83,4
	Tekirdağ	4	1,0	84,4
	Yabancı Ülke	5	1,3	85,7
	Diğer İller	54	14,3	100
	Toplam	381	100,0	100,0

Anket çalışması için görüşülen öğrencilerin Bursa’da ne kadar süreden beri yaşadıklarını sorulduğunda % 52,5’lik öğrenci grubunun 1-4 yıl arası Bursa’da buldukları görülmüştür. Yüzde 39,9’la Bursa’da 13 yıldan fazla bulunan öğrenci grubu takip etmektedir (Tablo 39).

Tablo 39: Katılımcıların Bursa’da Buldukları Süre

Bursa’da Yaşadığımız Süre				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	1-4 yıl	200	52,5	52,5
	5-8 yıl	25	6,6	6,6
	9-12 yıl	4	1,0	1,0
	13 yıldan fazla	152	39,9	39,9
	Toplam	381	100,0	100,0

Anket için görüştüğümüz öğrencilerden Bursa’ya ne sebepten geldiklerini öğrenmeye çalışılmıştır. Bursa dışından gelen öğrencilerin neredeyse tamamı(213 öğrenci) üniversite eğitimi amacıyla Bursa’ya geldikleri görülmüştür. Tablo 40’da görülen eksik bölümündeki öğrenci grubu üniversiteyi kazanmadan öncede Bursa’da yaşayanlardan oluşmaktadır. İki katılımcının ailelerinin Bursa’ya yerleşmesinden ve üç katılımcının da diğer sebeplerden dolayı Bursa’ya geldikleri görülmüştür (Tablo 40).

Tablo 40: Bursa Dışından Gelen Öğrencilerin Bursa'ya Geliş Sebebi

İstatistikler	
Bursa'ya geliş sebebiniz	
Geçerli	218
Eksik/Hata	163

Bursa'ya Geliş Sebebiniz				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Üniversite Eğitimi İçin	213	55,9	97,7
	Ailemin Bursa'ya Yerleşmesi	2	0,5	98,6
	Diğer	3	0,8	100,0
	Toplam	218	57,2	
Hata	Eksik	163	42,8	
Toplam		381	100,0	

“Bursa Uludağ Üniversitesi’ni tercihinizdeki en önemli sebebi nedir” sorusu öğrencilere yöneltilmiştir. Bu soruyu sormamızdaki asıl amaç, üniversitenin cazibesinin ortaya çıkarmaktır. Bu soruya verilen cevapları incelendiğinde % 50,9’lık kısım için “eğitim kalitesinin yüksek olması” tercih sebebi olmuşken bunu % 21’lik oranla “ailevi sebepler”, % 5,5 ile “memlekete yakın olması” seçeneği takip etmektedir. “Maddi sebepler” ve “Akrabalarımın veya yakınlarımlarımın Bursa Uludağ Üniversitesinde okuması” % 5’lik öğrenci grubunun tercih sebebi olduğu görülmektedir. Yüzde 3,7’lik kısım “Bursa güzel bir şehir” % 2,6’lık kısım “Akrabalarımızın Bursa da oluşu” ve % 2,4’lik kısım ise “Bursa da yaşama şartlarının iyi oluşu”, Bursa Uludağ Üniversitesi’ni tercih sebebi olmuştur. Tablo 39’da “Diğer sebepler” seçeneğinin % 3,9’lük orana sahip olmasının nedenini anket görüşmesi yaptığımız öğrencilerden öğrenilmeye çalışılmıştır. Öğrenciler ağırlıklı olarak tercih sebeplerinin eğitim sisteminden kaynaklı olduğunu üniversite giriş sınav puanlarının Bursa Uludağ Üniversitesini tercih etmesine neden olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 41).

Tablo 41: Bursa Uludağ Üniversitesi'ni Tercihindeki En Önemli Sebep

Bursa Uludağ Üniversitesi'ni tercih sebebiniz				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ailevi sebep	80	21,0	21,0
	Eğitim kalitesinin yüksek oluşu	194	50,9	71,9
	Maddi sebepler	19	5,0	76,9
	Arkadaşlarımın/Yakınlarımla Bursa Uludağ Üniversitesinde okuması	19	5,0	81,9
	Memleketime yakın olması	21	5,5	87,4
	Akrabalarımızın Bursa da oluşu	10	2,6	90,0
	Bursa da yaşama şartlarının iyi oluşu	9	2,4	92,4
	Bursa güzel bir şehir	14	3,7	96,1
	Diğer sebepler	15	3,9	100,0
	Toplam	381	100,0	

3.1.2.2. Harcama Eğilimleri ve Mekâna Yönelik Sorular

Anket çalışmasının ikinci bölümünde harcama eğilimleri ve bu harcamaların yapıldığı mekânlar hakkında sorular sorularak öğrencilerin kent içindeki hangi ticari mekânlarda harcama yaptıkları irdelenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin kaldıkları yer, konut ve özel öğrenci yurtlarda kalmaları, o sektörlerin kentte hareketli olmalarında büyük rol oynamaktadır. Ankete katılan öğrencilerin % 66,9'u evde kalırken %22'si özel öğrenci yurtlarında kalmaktadır. Devlet yurdunda ise öğrencilerin %11'i konaklamaktadır. Bursa dışından gelen öğrencilerin %38,5'i özel veya apart yurtlarda kalırken %42,2'si ise evde kaldıklarını belirtmişlerdir. (Tablo 42).

Tablo 42: Öğrencilerin Kaldıkları Yerler

Şu An Nerde İkamet Ediyorsunuz?					
		Sayı	Yüzde	Bursa Dışından Gelenler	Bursa Dışından Gelenlerin Yüzdesi
Geçerli	Devlet yurdu	42	11,0	42	19,3
	Özel/Apart yurt	84	22,0	84	38,5
	Ev	255	66,9	92	42,2
	Toplam	381	100,0	218	100

“Şu anda yanınızda aile bireylerinizden biri ikamet ediyor mu?” sorusuna evde kalan katılımcıların tamamında cevap alınmıştır. Evde kalan 255 katılımcının 165'nin(%64,7) aile

bireyleri yanlarında kalmaktadır. Arkadaşları ile kalanların oranı ise % 29.42 iken yalnız kalanların oranı %5.88'dir (Tablo 43).

Tablo 43: Evde Kalan Öğrencilerin Yanlarında İkamet eden Kişiler

İstatistikler	
	Şu anda yanınızda ikamet eden aile bireyleri var?
Geçerli	255
Eksik/Hata	126

Şu An Yanınızda İkamet Eden Aile Bireyleri Var Mı?					
		Sayı	Yüzde	Evde Kendi Yüzde	Kalanların Arasındaki
Geçerli	Evet	165	43.3	64.7	
	Hayır, Arkadaşlarımla evde kalıyorum	75	19.69	29.42	
	Hayır, yalnız kalıyorum	15	3.94	5.88	
	Toplam	255	66.93	100	
Hata/ Eksik	Evde Kalmayanlar	126	33.07		
Toplam		381	100	100	

Tablo 43'de görüldüğü gibi evde kalan 255 öğrencinin 165'nin yanında aile bireyleri veya akrabaları kalmaktadır. Katılımcılardan yanlarında ikamet ettikleri hane halk sayısı sorulduğunda % 31.52'lik kısmının yanında iki kişi ve dört veya üzeri kişiler ile ikamet etmektedirler. Bir kişi yanında ikamet edenlerin oranı %8.48 iken üç kişi ile ikamet eden öğrenci oranı %28.48'dir (Tablo 44).

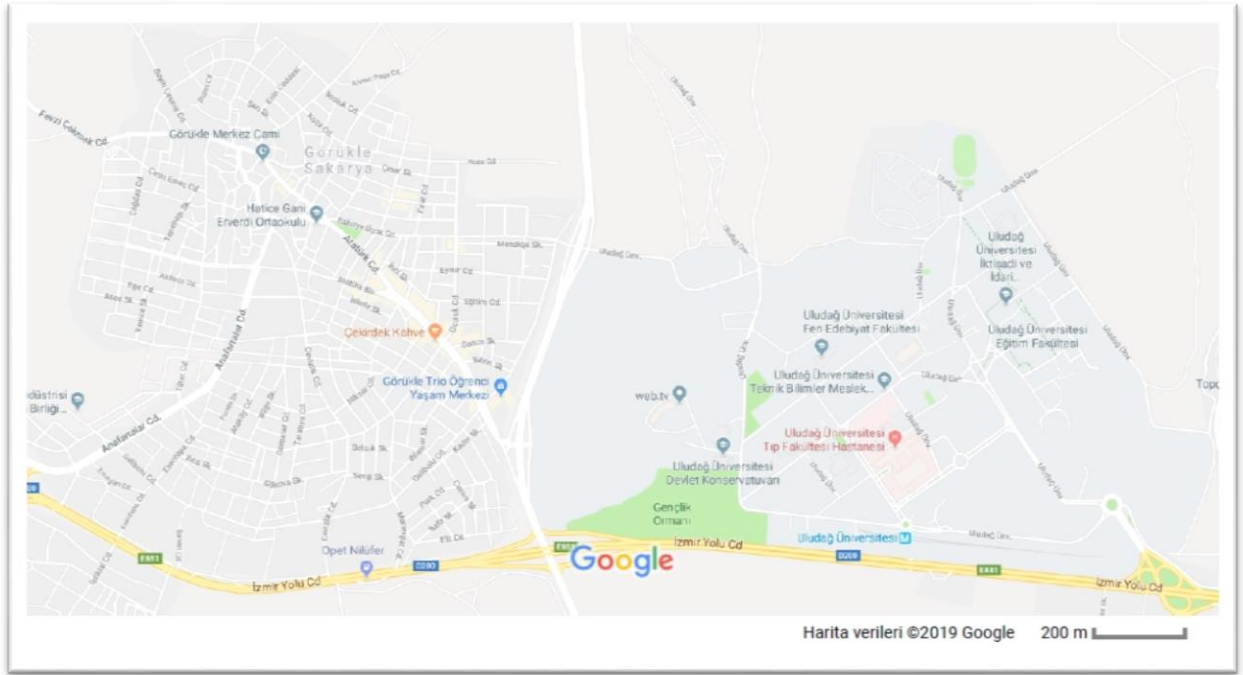
Tablo 44: Öğrencilerin Yanınızda İkamet Eden Aile Bireyi/Akraba Sayısı

Şu An Yanınızda İkamet Eden Aile Birey Sayısı				
		Sayı	Yüzde	Yanında Aile Bireyleri Olanların Sayısının Yüzdesi
Geçerli	1	14	3.67	8.48
	2	52	13.64	31.52
	3	47	12.33	28.48
	4 ve üzeri	52	13.67	31.52
	Toplam	165	43.31	100
Hata/ Eksik	Aile Bireyleri ile İkamet Etmeyeler	216	56.69	
Toplam		381	100	1000

Öğrencilerin kent içinde ikamet ettikleri yerleri belirlemek amacıyla hangi mahallelerde kaldıkları sorulmuştur. Açık uçlu sorulan bu soruda yeterli cevap alınmadığından yanıtlar

çizelgeye dökülememiştir. Verilen cevaplardan ağırlıklı olarak öğrencilerin en çok ikamet eden mahallesinin Görükle olduğu açıkça görülmüştür.

Kaynak: <https://www.google.com.tr/maps> (26.12.2018)

Şekil 0.02. Katılımcıların En Çok İkamet Ettiği Görükle Mahallesinin Haritası

Öğrencilerin kent içinde harcama alışkanlıklarını etkileyen önemli bir etken katılımcıların burs veya kredi alıp almadıklarıdır. Anket çalışması için görüşülen öğrencilerin %54,9'u burs veya kredi aldıklarını beyan etmiştir. Kalan % 45,1'lik (172 öğrenci) kısım ise herhangi bir yerden burs veya kredi almamaktadır (Tablo 45).

Tablo 45: Öğrencilerin Kredi/Burs Alma/Almama Oranları

Burs Veya Kredi Alıyor Musunuz?		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet	209	54,9	54,9
	Hayır	172	45,1	100,0
	Toplam	381	100,0	

Burs alan 209 öğrenciye burs aldığı kuruluşunu sordüğümüzda katılımcıların % 45,7'si devlet kuruluşundan, %4,7'si ise özel kuruluştan aldıklarını beyan etmişlerdir. Her iki kuruluştan da burs alan öğrenci sayısı 15'dir (%3,9) (Tablo 46).

Tablo 46:*Burs Alınan Kuruluş*

Burs Veya Kredi Aldığınız Kuruluş		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Devlet Kuruluşu (Kredi Yurtlar Kurumu ve benzerleri)	174	45,7	84,1
	Özel Kuruluş	18	4,7	92,8
	Her İkisi de	15	3,9	100,0
	Ara Toplam	207	54,3	
Hata	Eksik	174	45,7	
Toplam		381	100,0	

Burs alan öğrencilere ek olarak aldıkları burs miktarı da sorulmuştur. Burs alan öğrenciler en az 150 Türk Lirası alırken en çok 1250 Türk Lirası burs almaktadır. Katılımcıların ortalama aylık 486 Türk Lirası burs almaktadırlar. 381 katılımcının toplam burs miktarı ise 100670 Türk Lirasıdır (Tablo 47).

Tablo 47’de görüldüğü gibi burs alan öğrencilerin en büyük oranı 470 Türk Lirası ile katılımcıların %64,3’nü kapsamaktadır.

Tablo 47:*Alınan Burs Miktarı*

Burs Miktarı	
Geçerli	207
Eksik/Hata	174
Ortalama	486,3285
Yuvarlama	470,0000
Minimum	150,00
Maksimum	1250,00
Toplam	100670,00

Burs Miktarı					
		Sayı	Yüzde	Burs Alanlar Arasındaki Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	150,00	1	0,3	0,5	0,5
	200,00	1	0,3	0,5	1,0
	250,00	3	0,8	1,4	2,4
	400,00	3	0,8	1,4	3,9
	420,00	1	0,3	0,5	4,3
	425,00	37	9,7	17,9	22,2
	470,00	133	34,9	64,3	86,5
	475,00	3	0,8	1,4	87,9
	480,00	1	0,3	0,5	88,4
	500,00	2	0,5	1,0	89,4
	600,00	5	1,3	2,4	91,8
	670,00	1	0,3	0,5	92,3
	700,00	5	1,3	2,4	94,7
	720,00	2	0,5	1,0	95,7
	730,00	1	0,3	0,5	96,1
	800,00	3	0,8	1,4	97,6
	820,00	1	0,3	0,5	98,1
	1000,00	3	0,8	1,4	99,5
	1250,00	1	0,3	0,5	100,0
		Ara Toplam	207	54,3	100,0
Hata	Eksik	174	45,7		
Toplam		381	100,0		

Öğrencilerin bir işte çalışıp çalışmaması harcama eğilimleri üzerinde etki yaratmaktadır. Harcama etkisi yaratmasının yanı sıra kent ekonomisine mal veya hizmet üretiminde katkı sağlaması nedeniyle önem taşımaktadır. Katılımcıların %84 gibi büyük bölümü ‘bir yerde ücretli olarak çalışıyor musunuz?’ sorusuna ‘hayır’ cevabı vermiştir. Kısmi zamanlı çalışan öğrenciler % 12,9’ken, yüzde 3,1 öğrenci ise tam zamanlı çalıştıklarını belirtmiştir (Tablo 48).

Tablo 48: Bir İş Yerinde Ücretli Olarak Çalışanlar

Çalışıyor Musunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet, tam zamanlı çalışıyorum	12	3,1	3,1
	Evet, kısmi zamanlı çalışıyorum	49	12,9	16,0
	Hayır, çalışmıyorum	320	84,0	100,0
	Toplam	381	100,0	

Çalışan öğrencilere, açık uçlu soruyla hangi semtte çalıştıkları sorularak öğrencilerin hangi semtte daha çok çalıştıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Alınan cevaplara bakıldığında anket

çalışmamıza katılan öğrencileri en çok %3,4 ile Osmangazi bölgesinde çalıştıklarını belirtmişlerdir. Çalışan öğrencilerin çalıştıkları semt sorusunun sonucu Tablo 49’de özetlenmiştir.

Tablo 49: Çalışan Öğrencilerin İşyerlerinin Bulunduğu Semt

İş Yerinizin Semti		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Çalışmayanlar	341	89,5	89,5
	Görükle	7	1,8	91,3
	E-ticaret	1	,3	91,6
	K.Sanayi	2	,5	92,1
	Mudanya	1	,3	92,4
	Nilüfer	9	2,4	94,8
	Osmangazi	13	3,4	98,2
	Özlüce	4	1,0	99,2
	Yıldırım	3	0,8	100,0
	Toplam	381	100,0	

“Öğrencilerden hangi sektörde çalışıyorsunuz?” sorusunu yönelttiğimizde aldığımız cevaplar Tablo 50’de özetlenmiştir. Öğrenciler en çok gıda ve hizmet sektöründe çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 50: Öğrencilerin Çalıştıkları Sektörler

İstatistikler		
Öğrencilerin Çalıştıkları Sektörler		
	Geçerli	60
	Eksik/Hata	321

Öğrencilerin Çalıştıkları Sektörler					
		Sayı	Yüzde	Çalışanların kendi Arasında Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Gıda	12	3,1	20,0	20,0
	Giyim	6	1,6	10,0	30,0
	Eğitim	11	2,9	18,3	48,3
	Pazarlama	6	1,6	10,0	58,3
	Turizm	1	,3	1,7	60,0
	Eğlence	5	1,3	8,3	68,3
	Üretim tesisleri	4	1,0	6,7	75,0
	Hizmet	12	3,1	20,0	95,0
	Diğer	3	,8	5,0	100,0
	Ara Toplam	60	15,7	100,0	
Eksik	Hata	321	84,3		
Toplam		381	100,0		

Öğrencilerin aylık ortalama harcamaları, kent içinde gelir ve istihdam etkisi oluşturmaktadır. Bu nedenle öğrencilerin aylık harcamaları kent içi ekonomik hareketlenmede önemli etken olmaktadır. Bu bölümde öğrencilerin aylık kişisel giderleri için (barınma, yeme-içme, giyim, eğitim, ulaşım, eğlence, vb) toplam ne kadar harcama yaptıkları sorulmuştur.

Öğrencilere açık uçlu sorduğumuz “aylık ortalama gideriniz ne kadar?” sorusuna tüm katılımcılar geçerli cevap vermiştir. Tablo 51’de görüldüğü gibi anket çalışmasına katılan tüm öğrencin yanıtlarının ortalaması 938 Türk Lirası sonucu hesaplanmıştır. Katılımcıların arasında en az gider 100 Türk Lirası olurken, en çok gider 3.500 Türk Lirası oluğu görülmüştür. 381 öğrencinin aylık toplam harcaması 357.375 Türk Lirasıdır (Tablo 51). Bursa Uludağ Üniversitesin de okuyan 70.208 (2016-2017) öğrencinin ortalama gideri anket çalışmasındaki çıkan sonuç olduğunu varsaydığımızda öğrenci sayısı çarpı aylık ortalama gider işlemini gerçekleştirerek toplam öğrencilerin Bursa kent ekonomisine katkısını hesaplayabiliriz. Elde ettiğimiz sonuç da görüldüğü gibi öğrenciler aylık ortalama Bursa kent ekonomisine 65.854.550 Türk Lirası bırakmaktadır.

Tablo 51: Öğrencilerin aylık ortalama harcaması

İstatistikler	
Aylık Ortalama Gideriniz ne kadar?	
Ortalama	937,9921
Minimum	100,00
Maksimum	3500,00
Toplam	357375,00

Öğrencilerin harcamalarının hangi kalemler üzerinde dağıldığı, harcamalarının kentte hangi sektörleri canlandırdığı hakkında fikir vermektedir. Öğrencilerden toplamı %100 olacak şekilde aylık harcama kalemlerini belirtilmesini istenmiştir. Alınan cevapların sonuçlarının ağırlıklı ortalaması Tablo 52’de özetlenmiştir.

Tablo 52: Öğrenci Harcama Sektörel Dağılımı

Harcama Türü	Sayı	Minimum	Maksimum	Ağırlıklı Ortalama(%)
Kişisel Bakım	381	0	90	29,45
Eğitim	381	0	80	13,5
Ulaşım	381	0	50	14,14
Kira	381	0	70	16,39
Barınma	381	0	70	7,5
Eğlence	381	0	50	14,15
Diğer	381	0	50	4,87

Öğrencilerin harcamalarının sekörel dağılımına bakıldığında en çok %29,45'le kişisel bakım için harcama yapıldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla %16,39 ile kira, %14,14 ile ulaşım, %14,15 ile eğlence, %13,5 ile eğitim, %7,5 ile barınma ve %4,87 ile diğer harcama kalemleri yer almaktadır.

Öğrenci harcamalarının hangi kalemler arasında dağıldığını gözlemledikten sonra, öğrencilerin kent içinde hangi mekânlarda ağırlıklı olarak harcama gerçekleştirdiklerini öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada, öğrencilere gıda, giyim, eğitim(kitap, kırtasiye vb), eğlence ve kişisel bakım için kent içinde nerelerde harcama yaptığı sorulmuştur. Öğrenciler, her bir kalem için öncelik sırasına göre harcama yaptıkları yerleri belirtmişlerdir.

İlk olarak anket çalışmasına katılan öğrencilerden gıda için en çok tercih ettikleri yerleri belirtilmesini istenmiştir. Alınan verilerde öğrencilerin gıda için en çok %50,7 ile Görükle, ikinci en tercih ettikleri yer olarak % 6,0 ile Careffoursa, üçüncü tercih yerleri ise % 3,7 ile Zafer Plaza'yı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Gıda alışverişini ilk belirlediği yer dışında herhangi bir yerde yapmayanların oranı % 63,8'dir. Bu da öğrencilerin yarısından fazlası alışveriş için birden fazla mekânı tercih etmediklerini göstermektedir (Tablo 53).

Tablo 53: Gıda Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer

Gıda İçin En Çok Harcama Yapılan Yer	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cevap Yok	0	0	243	63,8	297	78,0
Görükle	193	50,7	5	1,3	6	1,6
Heykel	42	11,0	20	5,2	9	2,4
Altıparmak	8	2,1	10	2,6	4	1,0
Kent Meydanı	18	4,7	17	4,5	10	2,6
FSM Bulvarı	14	3,7	14	3,7	7	1,8
Korupark	14	3,7	9	2,4	9	2,4
Anatolium	5	1,3	5	1,3	3	,8
Zafer Plaza	5	1,3	19	5,0	14	3,7
AS Merkez	2	,5	7	1,8	4	1,0
Sur Yapı	7	1,8	7	1,8	3	,8
Carrefoursa	21	5,5	23	6,0	10	2,6
Diğer	52	13,6	2	,5	5	1,3
Toplam	381	100,00	381	100,00	381	100,00

Daha sonra katılımcılardan giyim için tercih ettikleri ilk üç mekân sorulmuş ve alınan yanıtlar Tablo 54’de özetlenmiştir.

Tablo 54: *Giyim Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer*

Giyim İçin En Çok Harcama Yapılan Yer	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cevap Yok	0	0	79	20,7	163	42,8
Görükle	70	18,4	4	1,0	8	2,1
Heykel	92	24,1	30	7,9	13	3,4
Altıparmak	20	5,2	23	6,0	8	2,1
Kent Meydanı	56	14,7	66	17,3	27	7,1
FSM Bulvarı	8	2,1	20	5,2	9	2,4
Korupark	53	13,9	46	12,1	37	9,7
Anatolium	15	3,9	17	4,5	7	1,8
Zafer Plaza	20	5,2	35	9,2	44	11,5
AS Merkez	6	1,6	5	1,3	8	2,1
Sur Yapı	24	6,3	31	8,1	35	9,2
Carrefoursa	12	3,1	25	6,6	20	5,2
Diğer	5	1,3	0	0	2	,5
Toplam	381	100,00	381	100,00	381	100,00

Öğrencilerin giyim için en çok tercih ettiği birinci yer % 24,1 ile Heykel, ikinci sırada % 14,7 ile daha pahalı markaların yer aldığı Kent Meydanı, üçüncü sırada en çok tercih edilen mekân olarak %5,2 ile Zafer Plaza takip etmektedir. Birinci tercihte en çok tercih edilen ikinci mekân Görükle’dir. Giyim alışverişinde ikinci mekânı belirtmek istemeyen katılımcı oranı %20,7’dir. Yukarıda belirlediğim gibi öğrenciler ikinci tercihte daha pahalı markaların olduğu mekânları tercih etmiştir. İkinci tercihin oranlarına baktığımızda Kent Meydanını %12,1 ile yine pahalı markaların bulunduğu Korupark tercih edilmiştir. Üçünü tercih belirtmek istemeyen katılımcıların oranı %42,8’dir. Öğrencilerin neredeyse yarısı giyim alışverişi için sadece bir veya iki mekânı tercih etmektedirler. Genel verilere baktığımızda giyim için öğrencilerin en çok oturduğu Görükle mahallesinin aksine kent merkezindeki mekânları tercih etikleri görülmektedir.

Kent içinde eğitim amaçlı yapılan harcamaların öğrenciler tarafından eğitim (kitap, kırtasiye vb) ihtiyaçlarının nerelerden tercih ettikleri irdelenmiştir. Katılımcıların eğitim ihtiyaçlarının en çok tercih ettikleri birinci ve üçüncü yer Görüke'dir. Öğrencilerin ikinci tercih ettikleri yer % 7,3 ile Heykel'dir. Eğitim alışverişinde ikinci yer belirtmek istemeyen öğrenci oranı % 70,6'dır. Öğrencilerin % 70,6'sından fazlası sadece bir yeri tercih etmişlerdir. Tablo 55' de görüldüğü gibi öğrencilerin büyük ağırlığı eğitim alışverişini Görükle'de yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 55: Eğitim Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer

Eğitim İçin En Çok Harcama Yapılan Yer	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cevap Yok	0	0	269	70,6	322	84,5
Görükle	280	73,5	8	2,1	14	3,7
Heykel	39	10,2	28	7,3	4	1,0
Altıparmak	5	1,3	8	2,1	8	2,1
Kent Meydanı	9	2,4	25	6,6	7	1,8
FSM Bulvarı	26	6,8	9	2,4	3	0,8
Korupark	2	0,5	9	2,4	3	0,8
Anatolium	0	0	4	1,0	1	0,3
Zafer Plaza	4	1,0	10	2,6	5	1,3
AS Merkez	3	0,8	1	0,3	5	1,3
Sur Yapı	1	0,3	3	0,8	4	1,0
Carrefoursa	3	0,8	6	1,6	5	1,3
Diğer	9	2,4	1	0,3	0	0
Toplam	381	100,00	381	100,00	381	100,00

Bir sonraki aşamada öğrencilerden eğlenmek için en çok tercih ettikleri üç yer sorgulanmıştır. Katılımcılar ilk tercihlerinin % 57,2 ile Görükle olduğunu belirtmişlerdir. Anket için görüştüğümüz öğrenciler % 13,4 ile ikinci ve % 11,8 ile üçüncü tercihlerinin FSM Bulvarı olduğunu söylemişlerdir. İkinci tercihini belirtmek istemeyen veya sadece bir bölgede eğlenen öğrencilerin oranı % 24,7'dir. Üçüncü tercihini belirtmek istemeyenlerin oranı ise % 43'dir. Tablo 56'den de anlaşılacağı gibi öğrenciler çoğunlukla eğlenmek için tercih ettikleri yerler Görükle veya FSM Bulvarı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 56: Eğlence Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer

Eğlence İçin En Çok Harcama Yapılan Yer	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cevap Yok	0	0	94	24,7	164	43,0
Görükle	218	57,2	15	3,9	16	4,2
Heykel	35	9,2	50	13,1	14	3,7
Altıparmak	8	2,1	17	4,5	7	1,8
Kent Meydanı	29	7,6	42	11,0	33	8,7
FSM Bulvarı	33	8,7	51	13,4	45	11,8
Korupark	28	7,3	36	9,4	19	5,0
Anatolium	4	1,0	7	1,8	9	2,4
Zafer Plaza	6	1,6	33	8,7	18	4,7
AS Merkez	1	0,3	4	1,0	7	1,8
Sur Yapı	8	2,1	16	4,2	22	5,8
Carrefoursa	8	2,1	15	3,9	25	6,6
Diğer	3	0,8	1	0,3	2	0,5
Toplam	381	100,00	381	100,00	381	100,00

Son aşamada öğrencilerin kişisel bakım (ilaç, kozmetik, parfüm, kuaför, vs) harcamaları için nereleri tercih ettikleri irdelendiğinde, ilk tercihi % 35,7 ile Görükle, ilk tercihlerinin ikinci sırasında %13,9 ile Kent Meydanı'dır. Öğrenciler kişisel bakım ihtiyaçlarını üçüncü sırada %8,9 ile Zafer Plaza'dır. Öğrencilerin ikinci mekân tercih etmek istemeyenlerin oranı % 34,9'ken üçüncü mekân tercihini belirtmek istemeyenlerin oranı % 54,3'tür. Tablo 55'de görüldüğü gibi en çok tercih edilen yer Kent Meydanıdır. Bu soru da eğitim harcamalarının aksine öğrencilerin kişisel bakım ihtiyaçlarını giderebilmek için çok fazla mekân dağılımı tercih edilmiştir.

Tablo 57:Kişisel Bakım Harcamaları İçin Tercih Edilen İlk Üç Yer

Kişisel Bakım İçin En Çok Tercih Edilen Yer	1.Tercih		2.Tercih		3.Tercih	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Cevap Yok	0	0	133	34,9	207	54,3
Görükle	136	35,7	10	2,6	14	3,7
Heykel	52	13,6	30	7,9	16	4,2
Altıparmak	7	1,8	8	2,1	5	1,3
Kent Meydanı	53	13,9	53	13,9	22	5,8
FSM Bulvarı	11	2,9	10	2,6	5	1,3
Korupark	41	10,8	37	9,7	19	5,0
Anatolium	8	2,1	9	2,4	8	2,1
Zafer Plaza	18	4,7	39	10,2	34	8,9
AS Merkez	4	1,0	6	1,6	8	2,1
Sur Yapı	21	5,5	23	6,0	16	4,2
Carrefoursa	24	6,3	22	5,8	26	6,8
Diğer	6	1,6	1	0,3	1	0,3
Toplam	381	100,00	381	100,00	381	100,00

Öğrencilerin, kent içinde lokanta ve fastfood gibi yiyecek satan yerler için önemli bir müşteri kitlesidir. Öğrenciler beslenme ihtiyaçlarının nereden karşıladıkları sorularak kentteki yiyecek satan yerlere olan talep hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuca göre öğrencilerin % 60,4'ü beslenme ihtiyaçlarını evlerinde karşılamaktadırlar. Bunu % 27,3 ile yemekhane, % 9,2 ile fastfood restoranları ve % 2,6 ile lokantalar takip etmektedir (Tablo 58).

Tablo 58:Beslenme İhtiyacının Karşılandığı Yer

Beslenme İhtiyacınızı Nerden Karşılıyorsunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Ev	230	60,4	60,4
	Yemekhane	104	27,3	87,7
	Lokanta	10	2,6	90,3
	Fast Food	35	9,2	99,5
	Diğer	2	,5	100,0
	Toplam	381	100,0	

Tablo 58’de da görüldüğü gibi, öğrencilerin beslenme ihtiyaçlarının lokanta ve fastfood’dan karşılayanların oranı % 11,8’dir. Anket çalışmasına katılan öğrencilerin yemek ihtiyacını karşılamada %11,8’in lokanta ve fastfood önceliği olduğu görülmektedir.

Ulaşım da öğrencilerin harcama eğilimini etkileyen bir diğer faktördür. Öğrencilerin okula ve okul dışı aktivitelere gitmek için hangi ulaşım araçlarını tercih ettikleri sorulmuştur. Alınan sonuçlar Tablo 59 ve Tablo 60’da ayrıntılı biçimde özetlenmiştir. Buna göre öğrenciler, okula ulaşmak için kamu toplu ulaşım araçlarını tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Okula ulaşmak için özel toplu taşıma aracı kullananların oranı % 23,1, özel otomobil kullananların oranı % 8,9, yaya gelenlerin oranı % 8,7 ve bisiklet veya motosiklet kullananların oranı ise %1’dir. Okul dışı kullanılan araç tercihlerine bakıldığında öğrenciler yine en çok %71,4 ile kamu aracını kullandıklarını belirtmişlerdir. Okul dışı aktiviteler için özel otomobil kullananların oranı %14,7 iken, özel toplu taşıma araçlarını kullananların oranı % 10, yaya gidenlerin oranı % 2,4 ve bisiklet veya motosiklet kullananların oranı ise % 1,6’dır. Sonuçları genel değerlendirildiğinde Bursa Uludağ Üniversitesi kent merkezi yerleşkesindeki öğrencileri en çok kamu ulaşım araçlarını kullanmaktadırlar.

Tablo 59: Okula Gitmek İçin Kullanılan Ulaşım Aracı

Okula Gitmek İçin Kullanılan Ulaşım Aracı				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Kamu toplu ulaşım	222	58,3	58,3
	Özel toplu taşıma	88	23,1	81,4
	Özel otomobil	34	8,9	90,3
	Bisiklet/Motosiklet	4	1,0	91,3
	Yaya	33	8,7	100,0
	Toplam	381	100,0	

Tablo 60: Okul Dışı Aktivitelere Gitmek İçin Kullanılan Ulaşım Aracı

Okul Dışı Aktivitelere Gitmek İçin Kullanılan Ulaşım Aracı				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Kamu toplu ulaşım	272	71,4	71,4
	Özel toplu taşıma	38	10,0	81,4
	Özel otomobil	56	14,7	96,1
	Bisiklet/Motosiklet	6	1,6	97,6
	Yaya	9	2,4	100,0
	Toplam	381	100,0	

Öğrencilerin tasarruf amacı veya harçlıkların alınması, gönderilmesi, ödemelerin yapılması gibi sebeplerden dolayı banka veya finans kurumundan yararlanıp yararlanılmadığını öğrenilmeye çalışılmıştır. Alınan cevaplarda öğrencilerin % 61,4’ü banka veya finans kurumundan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin % 38,6’sı ise banka veya finans kurumu kullanmadıkları tespit edilmiştir (Tablo 60).

Tablo 61: *Banka/Finans Kurumu Kullanım Oranı*

Banka/Finans Kurumu Kullanıyor Musunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet	234	61,4	61,4
	Hayır	147	38,6	100,0
	Toplam	381	100,0	

Öğrencilerin eğlence alışkanlıkları da kent içinde eğlence sektörünü etkilemektedir. Öğrencilerin eğlence için nereleri tercih ettikleri sorularak eğlence sektörlerinin hangisine daha çok katkıda buldukları ortaya koyulmuştur. Katılımcılar eğlence için en çok %31,8 ile Açık hava, Sinema veya Tiyatro’yu eşit oranda tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Alınan sonuçlar Tablo 62’de özetlenmiştir.

Tablo 62: *Eğlence İçin Tercih Edilen Yerler*

Eğlence İçin En Çok Tercih Ettiğiniz Yer?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Açık hava	121	31,8	31,8
	Sinema/Tiyatro	121	31,8	63,5
	Disko/Club	22	5,8	69,3
	Bar/ Cafe	79	20,7	90,0
	Ev	33	8,7	98,7
	Diğer	5	1,3	100,0
	Toplam	381	100,0	

Öğrencilerin Bursa’da geçirdikleri süre, harcamaları ile canlandırdıkları sektörler üzerinde etki yaratır. Katılımcılara “Bursa’da yılın kaç ayında bulunuyorsunuz?” sorusu yöneltildiğinde öğrencilerden alınan cevaplar Tablo 61’de özetlenmiştir. Öğrenciler ortalama yılın 10,16 ayı Bursa’da bulduklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar en az 7 ay Bursa’da bulunurken bazı öğrenciler yılın tamamında Bursa’da bulduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 63: Öğrencilerin Bursa’da geçirdikleri süre

İstatistikler	
Yılın Kaç Ayı Bursa’da Bulunuyorsunuz?	
Ortalama	10,1680
Minimum	7,00
Maksimum	12,00

Yılın Kaç Ayı Bursa’da Bulunuyorsunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	7,00	5	1,3	1,3
	8,00	52	13,6	15,0
	9,00	105	27,6	42,5
	10,00	60	15,7	58,3
	11,00	30	7,9	66,1
	12,00	129	33,9	100,0
	Toplam	381	100,0	

Anket için görüştüğümüz öğrencilere “Herhangi bir kursa gidiyor musunuz?” sorusunu sorulmuştur. Öğrencilerin kurs merkezlerine gidip gitmemesi kent içindeki eğitim kurumlarının hareketli olması açısından önemli bir etkidir. Öğrencilerin %15,2’si kursa gittiklerini belirtirken, %84,8’i ise herhangi bir kursa gitmediklerini söylemişlerdir (Tablo 64).

Tablo 64: Öğrencilerin Kursa Gitme Oranı

Kursa Gidiyor Musunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet	58	15,2	15,2
	Hayır	323	84,8	100,0
	Toplam	381	100,0	

Gittiğiniz Kurs Nerede?					
		Sayı	Yüzde	Geçerli Veriler Yüzdesi	Toplam Yüzde
Geçerli	Görüle	24	6,3	41,4	41,4
	Şehir Merkezi	31	8,1	53,4	94,8
	Diğer	3	,8	5,2	100,0
	Ara Toplam	58	15,2	100,0	
Kursa Gitmeyenler		323	84,8		
Toplam		381	100,0		

Harcama eğilimleri ve mekâna yönelik olarak sorulan soruların son bölümünde öğrencilerin yaz dönemi staj yapıp yapmadıklarını, stajları varsa Bursa’da olup olmadıklarını ve staj boyunca nerde konakladıkları öğrenilmeye çalışılmıştır. Ankete katılan öğrencilerin % 34,1’i yaz döneminde stajının olduğunu, % 65,9’u ise yaz döneminde stajlarının olmadığını söylemişlerdir (Tablo 65).

Tablo 65: Yaz Döneminde Öğrencilerin Stajları Olup Olmadığı

İstatistikler				
		Stajınız Var Mı?	Stajınız Bursa’da Mı?	Staj Boyunca Nerde Kalacaksınız?
	Geçerli	381	130	130
	Eksik/Hata	0	251	251

Yaz Döneminde Stajınız Var Mı?					
		Sayı	Yüzde	Geçerli Veriler Yüzdesi	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet	130	34,1	34,1	34,1
	Hayır	251	65,9	65,9	100,0
	Toplam	381	100,0	100,0	

Yaz döneminde stajı olan 130 öğrencinin % 73,8’i yaz dönemi stajını Bursa’da yapacağını belirtirken, kalan 34 öğrenci (%26,2) ise stajını Bursa dışında yapacaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 66: Yaz döneminde Öğrencilerin Stajlarının Bursa’da Yapma Oranı

Stajınız Bursa’da Mı?					
		Sayı	Yüzde	Geçerli Verilerin Yüzdesi	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet	96	25,2	73,8	73,8
	Hayır	34	8,9	26,2	100,0
	Ara Toplam	130	34,1	100,0	
Hata	Eksik	251	65,9		
Toplam		381	100,0		

Bu kısımda ise yaz döneminde stajı olan öğrencilerin staj boyunca nerelerde kaldıkları sorulmuştur. Stajı olan 130 öğrencinin %68,5'i mevcut kaldığı yerde kalacaklarını belirtirken, % 26,9'u yakınlarının veya arkadaşlarının yanında kalacaklarını, % 3,1'i otel veya pansiyonda, kalan %1,5 ise lojman veya yurttaki konaklayacağını belirtmişlerdir (Tablo 67).

Tablo 67:Yaz Dönemi Stajı Boyunca Kalınacak Yer

Staj Boyunca Nerede Kaldınız?					
		Sayı	Yüzde	Geçerli Veriler Yüzdesi	Toplam Yüzde
Geçerli	Mevcut kaldığım yerde	89	23,4	68,5	68,5
	Yakınlarımın/Arkadaşlarımla birlikte	35	9,2	26,9	95,4
	Lojman/Yurt	2	0,5	1,5	96,9
	Otel/Pansiyonda	4	1,0	3,1	100,0
	Ara Toplam	130	34,1	100,0	
Hata	Eksik	251	65,9		
Toplam		381	100,0		

3.1.2.3. Mezuniyet Sonrası Eğilimler

Anket çalışmasının son bölümünde, öğrencilerin mezuniyet sonrası eğilimleri sorgulanarak bu dinamik potansiyelin mezuniyet sonrası kent içinde kalıp kalmayacağı ve bunun nedenleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Katılımcılardan önce “Hangi şehirde çalışmak istiyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Ankete katılan öğrencilerin %50,7'si Bursa'da çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Ankara/İstanbul/İzmir gibi büyük şehirlerden birinde çalışmak isteyen öğrencilerin oranı %32,3, memleketine dönmek isteyenlerin oranı ise % 17,1'dir (Tablo 68).

Tablo 68:Mezuniyet Sonrası Hangi Şehirde Çalışmak İstiyorsunuz?

Hangi Şehirde Çalışmak İstiyorsunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Bursa	193	50,7	50,7
	Memleket	65	17,1	67,7
	Ankara/İstanbul/İzmir gibi büyük şehirlerde	123	32,3	100,0
	Toplam	381	100,0	

Bu kez öğrencilerden Mezuniyet sonrası Bursa'da yaşamak isteyip istemedikleri soruluş ve katılımcıların % 60,4'ünün Bursa'da yaşamak istediğini, % 39,6'sı ise istemediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 69: *Mezuniyet Sonrası Bursa'da Kalmak İsteyenler*

Mezuniyet Sonrası Bursa'da Kalmak İstiyor Musunuz?				
		Sayı	Yüzde	Toplam Yüzde
Geçerli	Evet	230	60,4	60,4
	Hayır	151	39,6	100,0
	Toplam	381	100,0	

Daha sonra Bursa'da kalmak isteyenlerin veya istemeyenlerin kararlarının sebepleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bursa'da yaşamak isteyen 230 öğrencinin % 34,6'sı Bursa güzel ve güvenli bir şehir olmasından ötürü, % 31,2'si Bursa da iyi iş imkânları var olmasından ötürü ve % 29'u ise ailevi sebeplerinden dolayı kalmak istediklerini belirtmişlerdir. Diğer alınan yanıtların dağılımı Tablo 70'de özetlenmiştir.

Tablo 70: *Mezuniyet Sonrası Bursa'da Kalma Nedeni*

Mezuniyet Sonrası Bursa'da Neden Kalmak İstiyorsunuz?					
		Sayı	Yüzde	Geçerli Veriler Yüzdesi	Toplam Yüzde
Geçerli	Bursa'da iyi iş imkânları var	72	18,9	31,2	31,2
	Bursa ucuz ve uygun bir şehir	6	1,6	2,6	33,8
	Bursa güzel ve güvenli bir şehir	80	21,0	34,6	68,4
	Ailesel sebepler	67	17,6	29,0	97,4
	Diğer	6	1,6	2,6	100,0
	Ara Toplam		231	60,6	100,0
Hata	Eksik	150	39,4		
Toplam		381	100,0		

Bursa'da yaşamak istemeyen öğrencilerin % 40,7'si ailesel sebeplerden, % 30,7' si Bursa'da sosyal kültürel faaliyetlerin yetersiz olmasından ve % 12,7'si ise Bursa'nın küçük ve iş imkânlarının sınırlı olmasından dolayı Bursa'da kalmak istemediklerini belirtmişlerdir (Tablo 71).

Tablo 71: *Mezuniyet Sonrası Bursa’da Kalmayı İstememe Nedeni*

Mezuniyet Sonrası Bursa’da Neden Kalmak İstemiyorsun?					
		Sayı	Yüzde	Geçerli Veriler Yüzdesi	Toplam Yüzde
Geçerli	Bursa’nın küçük ve iş imkânlarının sınırlı oluşu	19	5,0	12,7	12,7
	Bursa da sosyal kültürel faaliyetlerin yetersiz oluşu	46	12,1	30,7	43,3
	Ailesel sebepler	61	16,0	40,7	84,0
	Diğer	24	6,3	16,0	100,0
	Ara Toplam	150	39,4	100,0	
Hata	Eksik	231	60,6		
Toplam		381	100,0		

Tablo 71’da “Diğer” seçeneğini işaretleyen 24 katılımcılarının verdiği cevapların bazıları şu şekildedir.

“ulaşım sorunu” , “eş durumu” , “yerli halkın insan ilişkileri”

3.1.2.4. Anket Çalışmasının Sonuçlarına Çapraz İlişkilendirme

Tablo 72: *Öğrencilerin Memleketi ile Mezuniyet Sonrası Bursa’da Kalmak İsteyip İstemedikleri Arasında İlişki*

Memleket – Mezuniyet sonrası Bursa’da kalmak istiyor musun? İlişkilendirme				
		Mezuniyet sonrası Bursa’da kalmak istiyor musun?		Toplam
		Evet	Hayır	
Memleket	Bursa	139	24	163
	Diğer	91	127	218
Toplam		230	151	381

Bursa da yaşayan öğrencilerin 139’u mezuniyet sonrası Bursa da kalmak isterken Bursa da yaşayan öğrencilerin 24’ü mezuniyet sonrası Bursa da kalmak istemediklerini belirtmiştir.

Tablo 73: Öğrencilerin Memleketi ile Çalışıp Çalışmadıkları Arasındaki İlişki

Memleket – Çalışıyor musunuz? İlişkilendirme					
		Çalışıyor musunuz?			Toplam
		Evet, tam zamanlı çalışıyorum	Evet, kısmi zamanlı çalışıyorum	Hayır çalışmıyorum	
Memleket	Bursa	8	30	125	163
	Diğer	4	19	195	218
Toplam		12	49	320	381

Tam zamanlı çalışan öğrencilerin 8'i Bursa ilinde yaşayan öğrenciler olurken, buna karşılık çalışan 4 öğrenci ise Bursa dışından gelen öğrenciler olmaktadır. Tam zamanlı çalışan 49 öğrencini 30'u Bursa da yaşayanlar iken 19'u Bursa dışından gelen öğrencileridir.

Tablo 74: Öğrencilerin Memleketi ile Nerde kaldıkları arasındaki ilişki

Memleket – Nerde kalıyorsunuz? İlişkilendirme					
		Nerde kalıyorsunuz?			Toplam
		Devlet yurdu	Özel/Apart yurt	Evde	
Memleket	Bursa	3	1	159	163
	Diğer	39	83	96	218
Toplam		42	84	255	381

Bursa ilinde yaşayan 163 öğrencini sadece 3'ü devlet yurdunda ve sadece tek öğrenci özel yurttan kalırken, kalan 159 öğrenci ise özel evde kalmaktadırlar. Diğer illerden gelen öğrenciler 39'u devlet yurdunda, 83'ü özel/apart yurtlarında ve 96'si ise evde kalmaktadırlar.

Tablo 75: Öğrencilerin Memleketi ile Kira Harcamaları Arasındaki İlişki

Memleket – Genel Harcarlarınızdan Aylık Kira harcamanız için yüzde kaç ayırıyorsunuz? İlişkilendirme			
		Yüzde	Toplam
Memleket	Bursa	4,6	163
	Diğer	25,2	218
Toplam			381

Bursa da yaşayan öğrenciler kişisel bütçelerinden kira için ortalama % 4,6 ayırırken, diğer illerden gelen öğrenciler ise kira için %25,2'lik kısım ayırmaktadırlar.

Tablo 76: Öğrencilerin Memleketi ile Burs ve/veya Kredi Alıp Almadıkları Arasındaki İlişki

Memleket – Burs ve/veya Kredi Alıyor musunuz? İlişkilendirme				
		Burs ve/veya Kredi Alıyor musunuz?		Toplam
		Evet	Hayır	
Memleket	Bursa	67	96	163
	Diğer	142	76	218
Toplam		209	172	381

Anket çalışmamıza katılan Bursa da yaşayan öğrencilerin 67'si kredi kart veya banka kartı kullanmaktadır. Diğer illerden gelen öğrencilerin 142'si kredi kartı veya banka kartı kullanırken 76'sı hiçbir finans kartı kullanmamaktadırlar.

Tablo 77: Öğrencilerin Memleketi ile Çalışmak İstedikleri yer arasındaki ilişki

Memleket – Nerede Çalışmak İstiyorsunuz? İlişkilendirme					
		Nerede Çalışmak İstiyorsunuz?			Toplam
		Bursa	Memleket	Ankara/İstanbul/İzmir gibi büyük şehirlerde	
Memleket	Bursa	132	0	31	163
	Diğer	61	65	92	218
Toplam		193	65	123	381

Bursa da yaşayan 163 öğrencini 132'si mezuniyet sonrası Bursa da çalışmak istediklerini belirtirlerken, kalan 31'i ise Büyük şehirlerde çalışmak istediklerini belirtmişlerdir. Diğer illerden gelen 218 öğrencinin sadece 61'i Bursa ilinde çalışmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 78: Anket Çalışmasına Katılan Öğrencilerin Geldikleri İllere Göre Bursa'da Yılda Ortalama Kalma Süreleri Arasındaki İlişki

Öğrencilerin Yaşadıkları Yer	Öğrenci Sayısı	Bursa'da Yılda Ortalama Kalma Süresi
Bursa'da Yaşayanlar	163	11,56
Bursa Dışında Yaşayanlar	218	9,12

Anket çalışmamıza katılan Bursa da yaşayan öğrenciler Bursa da yılın devamında ortalama 11,56 ay kalırken, diğer illerden gelen öğrenciler ise yılda 9,12 ay Bursa da bulduklarını ifade etmişlerdir.

GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Üniversiteler bireysel katkıları yanı sıra kültürel ve sosyal katkılar sağladığı yapılan çoğu çalışmalarda altı çizilmektedir. Bu katkılara ek olarak yüksek öğretim kurumları buldukları kente gelir ve istihdamın artmasına yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada da Bursa Uludağ Üniversitesi'nin tüketim aracıyla Bursa kent ekonomisine katkıları incelenmiştir.

Üniversitelerin kent ekonomilere katkılarını mikro ve makro açıdan değerlendirilebilir. Mikro açıdan; üniversitelerin bulunduğu bölgelerde yer alan işletmeler açısından etkileri ifade edilirken, makro açıdan; üniversitelerin bulunduğu bölgelerin bütün etkilerini ve katkılarını ifade etmektedir. Bu araştırma çalışması önce Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine olan makro etkilerini irdeledikten sonra üniversitenin makro etkisine en büyük katkısı olan öğrenci harcamalarını mikro açıdan etkileri araştırılmıştır. Üniversitelerin kent ekonomisine katkıları makro açıdan dinamik ve statik etkileri incelenmiştir. Statik etki; üretim faktörlerinin miktarındaki kısa vadeli değişiklik ile ortaya çıkan katkıdır. Dinamik etki; üretim miktarının sabit kalmasına rağmen uzun vadelide devam eden katkıdır.

Çalışmada, doğrudan, dolaylı ve uyarılmış olmak üzere incelenen statik katkılar, her bir kalem için sağladığı gelir ve istihdam etkileri değerlendirilmiştir.

Çalışma sonucuna göre;

- Bursa Uludağ Üniversitesi, 2016-2017 öğretim yılında 4698 kişiye doğrudan istihdam imkânı sağlamış ve 246.737.423,66 TL doğrudan gelir yaratmıştır.
- 2016-2017 eğitim öğretim yılında, Bursa Uludağ Üniversitesi'nin bütçe harcamaları aracılığıyla Bursa ekonomisine 36.149.847,80 TL dolaylı gelir sağlarken, 182 kişi dolaylı istihdam edilmesine sebep olmuştur.
- Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 yılı öğrenci harcamaları yoluyla sağladığı dolaylı gelir 554.657.309,784 TL olmuşken, 2684 kişiye dolaylı istihdam yaratmıştır.
- Bursa Uludağ Üniversitesi Döner Sermaye İşletmesi, 2017 yılında 118.020.879,44 TL dolaylı gelir ve 595 kişi dolaylı istihdam sağlamıştır.
- Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Güçlendirme Vakfı 2017 yılında 1.926.043,28 TL'lik dolaylı gelir sağlarken 10 kişiye dolaylı istihdam yaratmıştır.

- Son olarak, Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi 2017 yılı Bursa ekonomisine 10.992.174,8 TL'lik dolaylı gelir ve 55 kişiye dolaylı istihdam yaratmıştır.

Tablo 79'de Bursa Uludağ Üniversitesi'nin dolaylı gelir ve dolaylı istihdam rakamları özetlenmiştir.

Tablo 79: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 Yılı Dolaylı Gelir ve İstihdam Rakamları

Harcama Kalemleri	Dolaylı Gelir(TL)	Dolaylı İstihdam(Kişi)
Bütçe Harcamaları	36.149.847,80	182
Öğrenci Harcamaları	554.657.309,784	2684
Döner Sermaye Harcamaları	118.020.879,44	595
Vakıf Harcamaları	1.926.043,28	10
Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Harcamaları	10.992.174,8	55
Toplam	721.749.255,104	3526

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 79'de görüldüğü gibi 2017 yılı Bursa Uludağ Üniversitesi Bursa ekonomisine toplam 721.749.255,104 TL dolaylı gelir sağlarken, 3526 kişilik istihdam yaratmıştır.

Yukarıda sunulan rakamlara göre 2016 yılı Bursa Uludağ Üniversitesi Bursa ekonomisine toplam dolaylı ve direk gelir olarak (246.737.423,66 +721.749.255,104) 968.486.678,764 TL katkı sağlarken, toplam (4698+3526) 8.244 kişiye de istihdam yaratmıştır.

Bursa Uludağ Üniversitesi'nin Bursa ekonomisine uyarılmış katkısını hesaplayabilmek için EKKY (en küçük kareler yöntemi) kullanılmıştır. Hali hazırda bulunan verileri E-Views paket programı aracılığıyla uyarılmış katkı rakamları elde edilmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesini Bursa ekonomisine doğrudan, dolaylı ve uyarılmış katkıları Tablo 80'de özetlenmiştir.

Tablo 80: Bursa Uludağ Üniversitesi'nin 2017 yılı Bursa ekonomisine Sağladığı Katkılar

Dolaylı Katkılar		Doğrudan Katkılar		Uyarılmış Katkılar	
Gelir(TL)	İstihdam (kişi)	Gelir(TL)	İstihdam (kişi)	Gelir(TL)	İstihdam (kişi)
721.749.255,1	3526	246.737.423,66	4698	1.977.000.311,7986	9.978

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde, Bursa Uludağ Üniversitesi'nin harcamaları ile harcama kalemlerinin en büyük etki yaratan öğrenci harcamalarının kent merkezindeki ticari bölgeler ve mekânsal dağılımı analiz edilmiştir. Bursa Uludağ Üniversitesi'nin kent merkezinde okuyan 381 öğrenciye yapılan anket çalışmasının sonucunda yapmış oldukları

harcamaların sektörler arasındaki dağılım oranları ve bu harcamaları kent içinde hangi bölgelerde gerçekleştirdikleri incelenmiştir.

Saha araştırmasına katılan ve Bursa kent merkezdeki yerleşkelerinde (Görükle, Fethiye İlahiyat ve Ali Osman Sönmez Kampüsleri) okuyan 381 öğrenciye yapılan anket sonucunda, öğrencilerin aylık ortalama harcamalarının 938 Türk Lirası (2018 yıl için) olduğu hesaplanmıştır.

Öğrencilerin aylık harcamalarının en büyük kısmı % 29,45 ile kişisel bakım harcamalarına bütçe ayrılırken kent içinde ilk tercih ettikleri yer % 35,7 ile Görükle, ikinci en çok tercih ettikleri yer % 13,9 Kent Meydanı ve üçüncü en çok tercih ettikleri yer ise % 8,9 ile Zafer Plaza'dır.

Anket çalışmasına katılan öğrencilerin harcamalarında ikinci sırayı % 16,39 ile kira oluşturmaktadır. Katılımcıların % 66,9'u evde, % 22'si özel veya apart yurtlarında ve kalan %11 ise devlet yurdunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin ikamet ettikleri semte bakıldığında en çok ikamet edilen yerin Görükle olduğu anlaşılmaktadır.

Eğlence harcamaları, ankete katılan öğrencilerin aylık harçlarında % 14,15 ile üçüncü büyük paya sahip olmuştur. Öğrenciler eğlence için en çok tercih ettikleri birinci semt % 73,5 ile Görükle, en çok tercih edilen ikinci ve üçüncü semt ise sırasıyla % 13,4 ve 11,8 ile FSM Bulvarı olmuştur. Verilen oranlardan da anlaşılacağı gibi öğrenciler ağırlıklı olarak Görükle ve FSM Bulvarı eğlence semti olarak tercih etmektedirler. Öğrenciler eğlence için en çok tercih ettikleri yer % 31,8 ile Açık Hava ve Sinema veya Tiyatro olduğunu belirtmişlerdir. Eğlence için tercih edilen diğer yerler ise % 20,7 ile Bar veya Kafe, %8,7 ile Ev ve %5,8 ile Disko veya Club olduğunu belirtmişlerdir.

Yapılan anket uygulamasında öğrenci harcamalarının % 14,14 ile ulaşım giderleri dördüncü sırada olduğunu göstermektedir. Öğrenciler okula ulaşım için % 58,3'i kamu toplu ulaşım aracını, % 23,1'i özel toplu taşıma aracını ve % 8,9'u ise özel otomobil kullandıklarını belirtmişlerdir. Okula yaya gelenlerin oranı % 8,7'ken, bisiklet veya motosiklet kullananlar ise % 1'dir. Öğrenciler okul dışı aktivitelere katılmak için % 71,4'ü kamu toplu ulaşımını kullanırken, % 14,7'si özel otomobil ve % 10 ise özel toplu taşıma aracını kullandıklarını belirtmişlerdir. Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı gibi Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencileri en çok kamu toplu taşıma aracını kullanmaktadırlar.

Anket için görüşülen öğrencilerin harcama kalemlerinin beşinci sırasında % 13,5 ile eğitim giderleri olduğu görülmektedir. Öğrenciler eğitim harcamalarını kent içinde ağırlıklı olarak %73,5 'i Görükle de yoğunlaşmıştır. Katılımcılar ilk ve üçüncü en çok tercih ettikleri yeri Görükle, ikincilerini tercih ettikleri yeri Heykel olduğunu belirtmişlerdir.

Barınma harcamaları, öğrencileri ortalama aylık giderlerinin % 7,5'ni oluşturmaktadır. Katılımcılar beslenme ihtiyaçlarını % 60,4 evde karşılarken, % 27,3'ü ise yemekhaneden karşılamaktadırlar. Öğrenciler gıda için %50,7'si Görükle'yi tercih ederken, ikinci en çok tercih edilen yer % 6 ile Carrefoursa ve üçüncü en çok tercih edilen yer ise % 3,7'yle Zafer Plaza'dır.

Anket çalışmasına katılan öğrencilerin Diğer(Alkol, Sigara vb.) giderleri harcama kalemlerinin % 4,87'sini kapsamaktadır.

Banka veya finans kurumunu kullanan öğrenci oranı % 61,4 iken kullanmayanların oranı ise % 38,6'dır.

Anket çalışmasına katılım 381 öğrencini sadece 61'i çalışmaktadır. Tam zamanlı çalışmakta olan öğrenci sayısı 12'ken yarı zamanlı çalışmakta olan öğrenci sayısı ise 49'dur. Çalışan öğrencilerin % 20'si Gıda, % 18,3'ü Eğitim, %10 Eğitim ve Pazarlama, %8,3 Eğlence, % 6,7 Üretim tesisi ve % 1,7'si ise Turizm sektöründe çalışmaktadırlar. Burs alan öğrencilerin oranı % 54,9 ve herhangi bir yerden burs almayan öğrenci oranı ise % 45,1'dir. Öğrencilerin % 45,7'si devlet bursu alırken, % 4,7'si özel burs ve her iki bursu da alan öğrenci oranı ise % 3,9'dur.

Mezuniyet sonrası eğilimine bakıldığında anket çalışmasına katılan öğrencilerin %50,7 mezun olduktan sonra Bursa'da çalışmak istediklerini belirtmiştir. Bursa'da çalışmak istemeyenlerin % 32,3 Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerde çalışmak isterken, % 17,1 ise kendi memleketlerinde çalışmak istediklerini ifade etmiştir. Mezuniyet sonrası Bursa'da yaşamak isteyenlerin oranı % 60,4'ken, Bursa'da yaşamak istemeyenlerin oranı % 39,6'dır. Bursa'da yaşamak isteyenlerin başlıca sebeplerine bakıldığında % 34,6'sı Bursa güzel ve güvenli şehir olması olarak belirtirken, % 31,2'si ise Bursa'da iyi iş imkânlarını olması olduğunu söylemişlerdir. Mezuniyet sonrası Bursa'da yaşamak istemeyenlerin başlıca sebeplerine bakıldığında, Bursa'da yaşamak istemeyenlerin % 40,7'si Ailesel sebepler, % 30,7'si Bursa da sosyal kültürel faaliyetlerin yetersiz olması ve % 12,7'si ise Bursa'nın küçük ve iş imkânlarının sınırlılığını sebep gösterdikleri görülmektedir.

Sonuç olarak, üniversiteler kurulma amacına bakıldığında bireysel ve sosyal faydaların yanı sıra kent ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Bursa Uludağ Üniversitesi Türkiye'nin en fazla öğrencisi olan on birinci üniversite olarak Bursa kent ekonomisine etki yaratan önemli gelir kaynağı öğrenci harcamasıdır. Öğrenci harcaması kalemleri olan giyim, eğitim, gıda, eğlence, kişisel bakım kent içindeki önemli istihdam hareketliğine sebep olmaktadır. Öğrencileri uzun dönem turist olarak görmek mümkündür. Ayrıca bu çalışmada incelemediğimiz Bursa Teknik Üniversitesi de Bursa kent ekonomisine gelir ve istihdam yaratmaktadır. 2005 yılında kurulan Bursa Uludağ Üniversitesi Teknoparkı (ULUTEK) uzun vadede Bursa ekonomisine katkı sağlanması beklenmektedir.

Kaynakça

ACAROĞLU H., KARTAL Z., GÜLLÜ M. “Üniversitelerin Bölgesel Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi: Eskişehir'in Sivrihasar İlçesi Üzerine Bir Araştırma”, *Anadolu International Conference in Economics*, V, 2017, Mayıs.

ATİK H, “Üniversitelerin Yerel Ekonomilere Katkıları: Teori ve Erciyes Üniversitesi Üzerinde Bir Uygulama”. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 1999, ss. 99-109.

AYDIN O ,“Karmaşık Kent Sistemi, Kentsel Büyüme Kavramlarının Anlaşılması ve Kent Modelleme Teknikleri ”, *Türk Coğrafya Dergisi* , 2015, ss.52-53.

BABACAN M, “Teknopark Kavramları ve Türkiye’de Uygulamaları”,2014.

BAYRAM N, “Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi”, Bursa: Ezgi Kitabevi,2017.

BEŞBALLI S. G., ÖZTÜRK, Z., “Artvin Çoruh Üniversitesi Öğrencilerinin Harcamalarının Artvin Ekonomisine Katkısı”. *Karadeniz Araştırmaları* , XIV (56), 2017 ss.135-157.

BİNGÖL B, “Üniversite Özerkliğinin Değişen Tanımı ve Üniversitelerin Yeniden Yapılandırılması”. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi* , 2012,ss. 42-44.

ÇÖPOĞLU M., ATEŞ H, “Kamu Yönetimi ve Çalışma Hayatında Esneklik”. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi* , X (1),2015, ss.97-113.

DİNLER Z, “Bölgesel İktisat”, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2014.

ERDOĞAN M., KARAGÖL V., “Bölgesel Kalkınmada Yeni Kurulan Üniversitelerin Rölü: Bingöl Örneği”. *Uuslararası Ekonomi,İşletme ve Politika Dergisi* , 2 (1), 2018,ss.51-78.

ERKEKOĞLU, H, “Bölge Üniversitelerinin Yerel Ekonomiye Katkıları:Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği”. *E. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* (16), 2000,ss.211-229.

FİLİK Ü. B., KURBAN, M, “Mühendislik Eğitiminde Üniversite-Sanayi İşbirliğinin Önemi ve AR-GE Bilincinin Geliştirilmesi”. *Anadolu Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi* .

GÖRKEMLİ H. N, “Selçuk Üniversitesi’nin Konya Kent Ekonomisine Etkileri”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 22 ,2009,ss.169-186.

GÖRKEMLİ H. N.,“*Üniversiteler ve Kent Ekonomisi Selçuk Üniversitesi Örneği*”,Konya: Çizgi Kitapevi, 2011.

GÜLTEKİN N., & SÖNMEZ, M, “Girişimciliğin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Şanlıurfa Örneği”. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi* , 1 (1),2017,ss. 87-102.

GÜLTEKİN N., ÇELİK A., NAS Z “Üniversitelerin Kuruldukları Kent’e Katkıları”. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* , 7 (24),2008, ss. 264-269.

GÜMÜŞ N., EKİZ N. “Üniversite Öğrencilerinin Tüketim Harcamalarının Şehir Ekonomisine Katkılarının Belirlenmesi: Kastamonu İlinde Bir Araştırma” *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*,17(3),2017.

KAŞLI M., SEREL A, “Üniversite Öğrenci Harcamalarının Analizi ve Bölge Ekonomilerine Katkılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma”. *Celal Bayal Üniversitesi İ.İ.B.F* , 15 (2), 2008,ss.99-100.

KIYMALIOĞLU Ü, “Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu”, Denizli:*Devlet Planlama Teşkilatı*, 2004, ss. 364-374,

KIYMALIOĞLU Ü., AYOĞLU D, “Türk İmalat Sanayinde Yığılma Ekonomileri”. *Doğuş Üniversitesi Dergisi* , 7 (2), 2006, ss.1998-209.

KORKMAZ Ö.,“Üniversite Öğrencilerinin Harcamalarının İl Ekonomisine Katkısı: Bayburt Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Öğrencileri Üzerinde Bir Analiz”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* , 29 (2), 2015 ss.233-250.

LERU,“Economic Contribution of the LERU Universities”. *Biggar Economics* , 2017, KASIM.

LEWIS J. A.,“Assessing the Effect of the Polytechnic, Wolverhampton on the Local Community”. *Sage Publications, Ltd*, 1986 .

MEB, “Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018”, *Millî Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018* , 1, 2018 Eylül 07, ss. 31.

SAKLI A. R., “Fordizm’den Esnek Üretim Rejimine Dönüşümün Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri”. *Electronic Journal of Social Sciences* , 12 (44), 2013, ss.107-131.

SARKIM M., SEKER F., KURTOĞLU R., KARA M.,“Bozok Üniversitesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Tüketim Harcamaları Anazlizi ve Yozgart Ekonomisine Etkileri”. *Journal of Social and Humanities Sciences Research* , 4 (12), 2017, ss.1199-1213.

SEN A, “*The Role of Universities in Local Economic Decelopment: The Case of Izmir University of Economics*”,(Yüksek Lisans Tezi), IZMIR, 2003.

SEYDANLIOĞLU A., & TURGUT S. ,“Türkiye Kentleri İçin Kentsel Büyüme Yönetimi Sistemi ve İstanbul Örneği”. *MEGARON* , 2017,ss. 430-440.

SEVÜKTEKİN M., ÇINAR M., “Ekonometrik Zaman Serileri Analizi” Bursa: DORA Yayınevi, 2014.

UYGUN M., METE S., KARA F., BAĞCI H., “Üniversitenin Kente Olan Ekonomik, Sosyo-Kültürel ve Çevresel Etkilerine Yönelik Yerel Halk Algısı”. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 8 (4), 2016, ss.66-85.

VALERO A., REENEN J. V. ,“The Economic Impact of Unicersities:Evidence from Across the Globe”. *National Bureau of Economic Research* ,2016, Agustos.

YAVUZÇEHRE P. S.,“Üniversitelerin Kentlerine Etkileri:Denizli Pamukkale Üniversitesi Örneği”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , 21 (1), 2016, ss.235-250.

YÜLEK A. , ” İçsel Büyüme Teorileri, Gelişmekte Olan Ülkeler ve Kamu Politikaları Üzerine”. *Hazine Dergisi* (6), 1997.

Bursa Uludağ Üniversitesi Web Sayfası

<https://www.uludag.edu.tr/>

Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı Web Sayfası

<https://www.bursa.bel.tr/>

Bursa Valiliği Web Sayfası

<http://www.bursa.gov.tr/>

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Web Sayfası

<http://www.btso.org.tr/>

Milli Eğitim Bakanlığı Web Sayfası

<https://www.meb.gov.tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu Web Sayfası

<http://www.tuik.gov.tr/>

Yükseköğretim Kurulu Web Sayfası

<https://istatistik.yok.gov.tr/>

Ekler

EK 1: Çalışmada Kullanılan Anket Formu

Size doldurmak üzere verilen bu anket sorular ‘‘Üniversitelerin yerel ekonomiye katkıları: Bursa Uludağ Üniversitesi örneği’’ isimli bilimsel çalışmada kullanmak üzere hazırlanmıştır. Ankete vereceğiniz cevaplar gizli kalacak ve amacının dışında kullanılmayacaktır. Vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederiz.

1)Cinsiyet:

Kadın	☐
Erkek	☐

2)Yaş:

---

3)Kaç kardeşiniz var?

---

4) Öğrenim görülen fakülte/yüksekokul veya enstitü adı

---

5)Kaçınıcı sınıftasınız?

1.Sınıf	☐
2.Sınıf	☐
3.Sınıf	☐
4.Sınıf	☐
5.Sınıf	☐
6.Sınıf	☐

6)Aile reisinin mesleği nedir?

Kendi işi (İşletme sahibi)	☐
Serbest meslek (Doktor, Av, v.b)	☐
Memur (Kamu veya Özel)	☐
İşçi	☐
Emekli	☐
Çiftçi	☐

Ev Kadını	☐
İşsiz	☐

7)Üniversiteye başlamadan önce bulunduğunuz il?(Diğer kısmına hangi il olduğunu Lütfen belirtiniz.)

Bursa	☐
Diğer	☐

8) Kaç yıldır Bursa'da yaşıyorsunuz?

1-4 yıl	☐
5-8 yıl	☐
9-12 yıl	☐
13 yıldan fazla	☐

9) Bursa'ya geliş sebebiniz nedir?

(BURSA DIŞINDAN GELENLER CEVAPLANDIRACAKTIR) (TEK CEVAP)

Üniversite eğitimi için	O
Ailemin Bursa'ya yerleşmesi	O
İlk, orta veya lise öğrenimimi Bursa'da almak için	O
Diğer	

10) Uludağ Üniversitesi tercihinizde en önemli sebep nedir?

Ailevi sebepler	O
Eğitim kalitesinin yüksek oluşu	O
Maddi sebepler	0
Arkadaşlarımın/yakınlarımın Uludağ Üniversitesinde okuması	O

Memleketime yakın	O
Akrabaların Bursa'da oluşu	O
Bursa'da yaşam şartlarının iyi oluşu	O
Bursa güzel bir şehir	O
Diğer	

11) Şu anda nerede kalıyorsunuz? İkamet ettiğiniz yerin konumu neresidir?

	Nerede?
Devlet yurdu	
Özel yurt/apart yurt	
Evde	
Diğer	

12) Şu anda yanınızda ikamet eden aile bireyi/akraba var mı ?

Evet	☐	
Hayır, Arkadaşlarımla evde kalıyorum	☐	
Hayır, yalnız kalıyorum	☐	14 soruya geçiniz

13)Yanınızda ikamet eden aile bireyi/akraba sayısı kaçtır?

1	☐	
2	☐	
3	☐	
4 ve üzeri	☐	

14) Herhangi bir kurumdan burs/kredi alıyor musunuz?

Evet	☐	Devam ediniz
Hayır geçiniz	☐	17 soruya geçiniz

15) Kredi/Burs aldığınız kuruluş hangisidir? (TEK CEVAP)

Devlet kuruluşu (KYK VE Benzeri)	☐	
Özel kuruluş	☐	
Her ikisi de	☐	

16) Aldığınız burs miktarı ne kadardır?

17) Herhangi bir yerde ücretli olarak çalışıyor musunuz?

Evet, Tam zamanlı çalışıyorum	☐	Devam ediniz
Evet, Kısmi zamanlı çalışıyorum	☐	
Hayır,	☐	20. Soruya geçiniz

18) İş yeriniz hangi semtte?

---

19) Hangi sektörde çalışıyorsunuz?

Gıda	O
Giyim	O
Eğitim	O
Pazarlama	O
Turizm	O
Eğlence	O
İletişim	O
Üretim tesisleri	O
Hizmet	O
Diğer	

20) Bursa’da ortalama olarak aylık kişisel giderleriniz için (Barınma, yeme-içme, giyim, eğitim, ulaşım, eğlence, vb. için) ne kadar harcama yapıyorsunuz?

---

21) Aylık harcamalarınız hangi kalemler üzerine dağılıyor? Lütfen % olarak belirtiniz.

Harcama kalemler Yüzde (%)	
Gıda- Giyecek-Kişisel Bakım	( )
Eğitim(Kitap, Kalem, Kurs)	( )
Ulaşım	( )
Kira	( )
Barınma	( )
Eğlence(Sinema, Kafe, Spor, v.b.)	( )
Diğer(Sigara, Alkol v.b.)	( )

22)Aylık genel harcamalarınızı nereden karşılıyorsunuz? Lütfen yüzdesel (%) olarak belirtiniz.

AVM	( )
Çarşı Pazar	( )
İnternet	( )

23)Aylık kişisel bakım harcamalarınızı nereden karşılıyorsunuz? Lütfen yüzdesel (%) olarak belirtiniz.

AVM	( )
Çarşı Pazar	( )
İnternet	( )

25)Aylık gıda harcamalarınızı nereden karşılıyorsunuz? Lütfen yüzdesel (%) olarak belirtiniz.

AVM	( )
Çarşı Pazar	( )
İnternet	( )

26)Aylık giyim harcamalarınızı nereden karşılıyorsunuz? Lütfen yüzdesel (%) olarak belirtiniz.

AVM	( )
Çarşı Pazar	( )
İnternet	( )

27)Aylık eğitim(kitap, kalem vb.) harcamalarınızı nereden karşılıyorsunuz? Lütfen yüzdesel (%) olarak belirtiniz.

AVM	( )
Çarşı Pazar	( )
İnternet	( )

28) Beslenme ihtiyacınız öncelikli olarak nereden karşılıyorsunuz?

Ev	O
Yemekhane	O
Lokanta	O
Fast-Food	O
Diğer	

29) Okula gitmek için aşağıdaki ulaşım araçlarından en çok hangisini kullanıyorsunuz?

Kamu toplu ulaşım (Otobüs/Bursaray)	O
Özel toplu taşıma(Minibüs)	O
Özel otomobil	O
Bisiklet/Motosiklet	O
Yaya	O

30) Kent için okul dışındaki aktiviteler (Alışveriş/Eğlence/İş v.b.) için aşağıdaki ulaşım araçlarından en çok hangisini kullanıyorsunuz?

Kamu toplu ulaşım (Otobüs/Bursaray)	☐
Özel toplu taşıma(Minibüs)	☐
Özel otomobil	☐
Bisiklet/Motosiklet	☐
Yaya	☐

31) Tasarruf veya harçlıklarınızı kullanırken ya da değerlendirirken banka-finans kurumlarını kullanıyor musunuz?

Evet	☐
Hayır	☐

32) Eğlence için tercih ettiniz yerler?

Açık hava	☐
Sinema/Tiyatro	☐
Disko/Club	☐
Bar/Cafer	☐
Ev	☐
Diğer	

33) Eğitim aldığınız dal ilgili yaz dönemi stajınız var mı?

Evet,	☐	Devam ediniz
Hayır	☐	36.soruya geçiniz

34) Yaz dönemi stajı Bursa' da mı yapacaksınız?

Evet	☐
Hayır	☐

35) Yaz dönemi staj boyunca nerede kalacaksınız?

Mevcut kaldığım yerde	☐
Yakınlarımlın/Arkadaşlarımlın yanında, Evde	☐
Lojman	☐
Otel/Pansiyon	☐

36) Yılın kaç ayında Bursa'da bulunuyorsunuz?

---

37) Mezun olduktan sonra hangi şehirlerde çalışmak istiyorsunuz?

Bursa	☐
Memleket	☐
Ankara/İstanbul/İzmir gibi büyük şehirlerde	☐

38) Mezun olduktan sonra Bursa' da yaşamak istiyor musunuz?

Evet,	☐	Devam ediniz
Hayır,	☐	40.soruya geçiniz

39) Bursa' da yaşamayı neden istiyorsunuz?

Bursa' da iyi iş imkânları var	☐
Bursa ucuz ve uygun bir şehir	☐
Bursa güzel ve güvenli bir şehir	☐
Ailesel sebepler	☐
Diğer	

40) Bursa'da yaşamayı neden istemiyorsunuz?

Bursa'nın küçük ve iş imkânlarının sınırlı oluşu	☐
Bursa' da sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersiz oluşu	☐
Ailesel sebepler	☐
Diğer	

41) Herhangi bir kursa gidiyor musunuz?

Evet, Devam ediniz	☐
Hayır	☐

42) Bu kurslara nerede devam ediyorsunuz?

Görükle	☐
Şehir Merkezi	☐
Diğer	

24) Aşağıdaki tabloda yer alan harcama kalemlerini nerelerden aldığınızı/karşıladığınızı işaretleyiniz.

(HER İFADEYEN EN FAZLA 3 CEVAP-ÖNCELİK SIRASINA GÖRE NUMARALANDIRINIZ)

	Kişisel Bakım	Gıda	Giyim	Eğitim	Eğlence
Görükle					
Heykel					
Altı Parmak					
Kent Meydanı					
FSM Bulvarı					
Korupark					
Anoatolium					
Zafer Plaza					
AS Merkez					
Suryapı Marka					
Carrefoursa					
Diger.....					

EK 2: Çarpan Katsayısı Hesaplama

Zaman serisi verileri ile yapılan regresyon analizlerinde serilerin durağan dışı olması sahte regresyon sorununa yol açabilmektedir. Bu durumda regresyon analizden elde edilen sonuçlar gerçeği yansıtamayacaktır. Sahte regresyon sorunundan kaçınmak için iki yönteme başvurulabilir. Birinci serileri durağanlaştırmak için farkların alınması ikincisi ise eştümleşme analizidir. Fark alma işlemi uzun dönem ilişkiyi yok ettiğinden, uzun dönemli ilişkiyi ortaya koymak için eştümleşme analizine başvurmak gerekmektedir. Eştümleşme analizi için geliştirilen ilk test Engle-Granger testidir. Engle-Granger testi birkaç adımdan oluşmaktadır. İlk adımda birim kök testleri yardımıyla değişkenlerin tümleşme dereceleri bulunur. Değişkenlerin tümleşme dereceleri aynı ise değişkenler arası uzun dönem ilişkiyi gösteren eştümleştirici regresyon modeli En Küçük Kareler yöntemi ile tahmin edilir. Modelden elde edilen hata terimlerine birim kök testi uygulanır. Uygulanan test sonucu hata terimlerinin durağan olduğu belirlenirse değişkenler arasında eştümleşme ilişkisi olduğu sonucuna varılır (Sevüktekin & Çınar, 2014).

Bu çalışmada marjinal tüketim eğilimini hesaplamak üzere yerleşik hanhalklarının ve hanhalkına hizmet eden kar amacı olmayan kuruluşların tüketimi ve harcamalar yöntemi ile GSYH arasında regresyon ilişkisi kurulmuştur. Kurulan ilişkide sahte regresyon sorunundan kaçınmak için Engle-Granger eştümleşme yöntemine başvurulmuştur. Bu amaçla GSYH ve tüketim serilerine genişletilmiş Dickey-Fuller birim kök testleri uygulanarak %1, %5 ile %10 anlamlık düzeylerine birim kökün varlığı ve serilerin eştümleşme derecesi araştırılmıştır.

GSYH serisinin, kesmesiz ve trendsiz model ile kesmeli ve trendsiz modelde her üç anlamlılık düzeyinde birim köke sahip olduğu belirlenirken, kesmeli ve trendli modelde ise yalnızca %1 anlamlılık düzeyinde birim köke sahip olduğu tespit edilmiştir. GSYH serisinin birinci farkına birim kök testi uygulandığında kesmeli ve trendsiz modelde %5, kesmeli ve trendli modelde ise %10 anlamlık düzeyinde durağan olduğu belirlenmiştir. (Bkz. Ek Tablo 1)

Tüketim serisi için yapılan birim kök testlerinde serinin kesmesiz ve trendsiz model ile kesmeli ve trendsiz modelde her üç anlamlılık düzeyinde birim köke sahip olduğu belirlenirken, kesmeli ve trendli modelde ise yalnızca %1 anlamlılık düzeyinde birim köke sahip olduğu tespit edilmiştir. Tüketim serinin birinci farkına birim kök testi uygulandığında kesmesiz ve trendsiz modelde her anlamlık düzeyinde durağan olmadığı görülmesine karşın kesmeli ve trendsiz model ile kesmeli ve trendli modellerde her üç anlamlılık düzeyinde de durağan olduğu görülmüştür. (Bkz. Tablo 18)

Tüketim ve GSYH serileri arasında kurulan regresyonun kalıntılarına birim kök testi uygulanmış olup yapılan birim kök testi sonucu her üç anlamlık düzeyinde kalıntıların durağan olduğu tespit edildiğinden GSYH ve tüketim arasında bir eştümleşme ilişkisi olduğu görülmüştür. Bu durumda marjinal tüketim eğilimi katsayısının anlamlı olduğu anlaşılmaktadır. Başka bir ifade ile sahte regresyondan kaynaklanan bir ilişki olmadığı görülmektedir. (Bkz. Tablo 83)

Tablo 81

		Genişletilmiş Dickey Fuller test istatistiği (düzey)			Genişletilmiş Dickey Fuller test istatistiği (birinci fark)		
		Kesmesiz Trendsiz	Kesmeli Trendsiz	Kesmeli ve Trendli	Kesmesiz Trendsiz	Kesmeli Trendsiz	Kesmeli ve Trendli
GSYH		2,941594	-0,412684	-3,698960	-0,805934	-3,506743	-3,449614
Anlamlılık Düzeyleri	1%	-2.639210	-3.653730	-4.273277	-2.639210	-3.653730	-4.273277
	5%	-1.951687	-2.957110	-3.557759	-1.951687	-2.957110	-3.557759
	10%	-1.610579	-2.617434	-3.212361	-1.610579	-2.617434	-3.212361
Olasılık		0,9987	0,8953	0,0370	0,3590	0,0143	0,0625
TÜKETİM		3.944570	-0.497668	-4.225003	-1.007500	-4.651691	-4.577782
Anlamlılık Düzeyleri	1%	-2.639210	-3.653730	-4.273277	-2.639210	-3.653730	-4.273277
	5%	-1.951687	-2.957110	-3.557759	-1.951687	-2.957110	-3.557759
	10%	-1.610579	-2.617434	-3.212361	-1.610579	-2.617434	-3.212361
Olasılık		0.9999	0.8790	0.0112	0.2751	0.0008	0.0048

Tablo 82

Bağımlı değişken: TÜKETİM				
Yöntem: En Küçük Kareler				
Model: 2010Ç1 2017Ç4				
Gözlem sayısı: 32				
Değişken	Katsayı	Std. Hata	T-İstatistiği	Olasılık değeri*
C	33878499	4225292	8.018025	0.0000
GSYH	0.522161	0.011960	43.65711	0.0000
R-kare	0.984504	Bağımlı değişkenin ortalaması		2.16E+08
Düzeltilmiş R-kare	0.983987	Bağımlı değişkenin standart sapması		30347694
Regresyon standart hatası	3840256.	Akaike bilgi kriteri		33.22044
Kalıntı kareler toplamı	4.42E+14	Schwarz kriteri		33.31205
Log likelihood	-529.5270	Hannan-Quinn kriteri		33.25080
F istatistik	1905.943	Durbin-Watson istatistiği		2.052550
Prob(F istatistik)	0.000000			

Denklemede marjinal tüketim eğilimi (MPC) 0.5221'dir. Yani gelirdeki 1 birimlik artış(azalış), özel nihai tüketim harcamalarını 0,5221 birim arttıracaktır(azaltacaktır). Aşağıda Keynes'in çarpan denklemini kullanarak çarpan katsayısı bulunmaktadır.

$$\text{Çarpan Katsayısı} = 1 / (1 - \text{MPC}) = 1 / (1 - 0,5221) = 2,0924$$

Tablo 83

Boş Hipotezi: EPS birim kökü var		
Ekzojen: Sabit		
	t-İstatistiği	Olasılık değeri*
Genişletilmiş Dickey-Fuller test istatistiği	-5.923705	0.0000
Test kritik değerleri:	1% anlamlılık düzeyinde	-3.670170
	5% anlamlılık düzeyinde	-2.963972
	10% anlamlılık düzeyinde	-2.621007
* MacKinnon (1996) tek taraflı p değerleri.		

Tablo 84

Değişken sayısı m=2			
Anlamlılık Düzeyi			
Örneklem Hacmi	%1	%5	%10
25	-4.37	-3.59	-3.22
50	-4.12	-3.46	3.13

Kaynak: MacKinnon (1991)'den aktaran, Sevüktekin & Çınar, 2014:564

Hesaplanan -5.92 değeri %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyleri için MacKinnon (1991) tarafından sunulan kritik değerlerden daha küçük olduğundan sıfır hipotezi ret edilmektedir. Sıfır hipotezinin ret edilmesi kalıntıların durağan olduğu, diğer bir ifadeyle değişkenlerin eştümleşik olduğu anlamına gelmektedir.

EK 3: Bursa Uludağ Üniversitesi Araştırma ve Yayın Etik Kurulu İzin Belgesi

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
(Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAGI

OTURUM TARİHİ
30 Mart 2018

OTURUM SAYISI
2018-03

KARAR NO 30: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan İktisat Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Serdar GELDİMYRADOV'un "Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Uludağ Üniversitesi Örneği" konulu tez çalışması" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nden alınan İktisat Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Serdar GELDİMYRADOV'un "Üniversitelerin Yerel Ekonomiye Katkıları: Uludağ Üniversitesi Örneği" konulu tez çalışması" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak anket sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurucaya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Kurul Başkanı